

JONGE ZANGERS

Deel 5

Het levenseinde en de verwachting van:

* Matje Verbrugge

* Elisabeth Wallbridge

* Cornelia Constantia Winckelman

* Gerrit van Bale

Samengesteld door
Joh. Westerbeke

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2002

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Westerbeke, Joh.
ISBN 90-74557-16-3
(C) Copyright: 2001
Uitgeverij Middelburg
't Zanddorp 2
4335 AJ Middelburg, tel. (0118) 62 54 72

Inhoud

Toelichting

- 1 *Matje Verbrugge (1918-1927)***
  - 1.1 Voorbericht
  - 1.2 Een vriendelijk kind
  - 1.3 Toen hoorde God
  - 1.4 Een ware rustdag
  - 1.5 Strijd en overwinning
  - 1.6 Naschrift
  - 1.7 Enkele gegevens over familie Verbrugge en meester Bison

- 2 *Elisabeth Wallbridge (1770-1801)***
  - 2.1 Een brief van een onbekende
  - 2.2 De nieuwe vriendschap
  - 2.3 In het huisje van de veehouder te Arreton
  - 2.4 "Mijn steeds minder wordende gezondheid"
  - 2.5 Hoe dichter ik nader ...
  - 2.6 Hier woont God!
  - 2.7 Vertrouwen op God, in het gezicht van de dood
  - 2.8 De begrafenis
  - 2.9 Naschrift

- 3 *Cornelia Constantia Winckelman (1692-1716)***
  - 3.1 De familie Winckelman
  - 3.2 Honderdmaal opgedragen
  - 3.3 Uw zonden zijn u vergeven!
  - 3.4 Eeuwige liefde
  - 3.5 Naschrift

- 4 *Gerrit van Bale (1915-1920)***
  - 4.1 Uit de mond der kinderen!
  - 4.2 Naschrift

Toelichting

Het is er toch nog van gekomen, dat nu een vijfde deeltje van *Jonge Zangers* verschijnt. De geschiedenissen hebben overeenkomst met die van de vorige deeltjes, maar zijn toch elke keer weer nieuw. Evenals in de vorige deeltjes is er niets aan de inhoud van de oude uitgave veranderd, alleen is de spelling wat aangepast en is de tekst van kopjes voorzien, om de leesbaarheid te bevorderen.

Wij hopen dat dit deeltje weer een goed onthaal mag vinden, vooral bij de jongeren, zodat die opmerkzaam worden gemaakt op Gods grote daden in de bekering van jonge mensen. Wat ook nu nog kan!

Mogelijk vindt iemand het maar een sombere zaak, om vijf boekjes samen te stellen over het levenseinde van jonge mensen. Toch is die gedachte niet juist, want als wij zien welke toekomst deze jongeren tegemoet gingen, is dat alleen maar om jaloers op te worden! Zeker nu wij zo weinig horen over de blijdschap van het geloof, kan het nuttig zijn om hierover in dit boekje te kunnen lezen. De blijdschap van het geloof is immers een belangrijk onderdeel van het leven der genade?

Er is in deze tijd veel nabootsing van het ware werk. Ook het historische geloof heeft een hoge vlucht genomen, wat dikwijls voortkomt uit een prediking van een *werkheilig* christendom. Maar er is ook veel, wat nooit verder komt dan een dode klacht, afgestompt door het horen van altijd dezelfde termen. Daarom is het van het uiterste belang dat wij zuiver *schriftuurlijk* onderwezen worden!

Er zijn ook nu onder onze jongeren nog zoekenden. Wat een zorgen en problemen kunnen er bij hen leven. In de achterliggende tijd hebben wij dit bij verschillenden van hen gezien. Wat een verborgen leed voor kinderen, wanneer ouders niet in eensgezindheid leven. Anderen gaan gebukt onder een zeer langdurige, ernstige ziekte. Ook zijn er heel wat bij wie het ontbreekt aan levensmoed, omdat zij innerlijk gekweld worden met allerlei inspraken, dat zij voor niets geschikt zijn, dat er voor hen geen mogelijkheid is om bekeerd te worden, enz., wat hun het leven bitter maakt.

Dit komt bij heel wat jonge mensen voor, en wanneer zij onder de waarheid opgevoed zijn, dan komt de duivel hierop in te spelen en voelen zij zich een prooi van deze leugenaar. Maar gelukkig staan deze dingen ook in Gods Woord beschreven, zodat onze jongeren, wat dit betreft, niet hoeven te wanhopen. De Heere Jezus heeft, tijdens Zijn rondwandelen op deze aarde, verschillende jongeren hiervan genezen. En als Hij geneest dan doet Hij het goed, want Hij geneest dan ook wel de kwaal van de ziel.

Er was in Engeland een meisje van zestien jaar, Sara Wight, die jarenlang gekweld werd met duivelse inspraken. Toen er bij haar moeder, die weduwe was, bezoek kwam, werd ook Sara aangesproken. Zij was toen zó in vertwijfeling, dat zij een kopje met geweld op de stenen vloer smiet, met de uitroep: "Zo zeker als dit kopje breekt, is er geen ergere hel dan die ik nu in mijn binnenste voel." Maar het kopje brak niet, ook niet toen zij het nogmaals op de grond wierp. Na een diepe weg is Sara uit deze aanvechtingen gered en mocht zij tot roem en eer van God leven! Dit staat heel uitvoerig in een levensbeschrijving beschreven.

*Uw krankheên kent en liefderijk geneest;
Die van 't verderf uw leven wil verschonen,
Met goedheid en barmhartigheid u kronen;
Die in de nood uw Redder is geweest. (Psalm 103:2)*

Er is dus ook reden tot blijdschap, zoals hierboven genoemd. De dichter van Psalm 102 heeft die verschillende diepten waarin een ziel kan verkeren ook beleefd. Toch waren er ogenblikken dat hij zong, zoals in vers 11:

*'t Zal met blij gejuich Hem loven,
Die uit Zijn paleis van boven,
Isrels leed en ongeval
Weer in gunst beschouwen zal.
En gevang'nen in hun zuchten
Horen als ze tot Hem vluchten;
Om hen uit de wrede kaken
Van den dood eens vrij te maken.*

In dit deel is ook de geschiedenis opgenomen van het leven en sterven van de dochter van de veehouder (Elisabeth Wallbridge), beschreven door de bekende ds. Lech Richmond. Het leven van ds. Richmond werd in 1828 beschreven door T.S. Grimshaw. Toen de bekende Robert Murray MacCheyne deze levensgeschiedenis van ds. Richmond las, schreef hij, 'met oprecht berouw, door hete tranen vergezeld', op 4 december 1831: "Nooit tevoren beschouwde ik mijzelf als zo snoed, zo arm en vooral zo ondankbaar. Mogen deze tranen onderpand zijn van mijn toewijding aan de Heere." Uit zijn pen vloeide:

*Gods Woord op 't pad; mijn lamp, mijn licht,
De weerglans van Uw aangezicht.
Gods kind'ren gaan door strijd en kruis
Door smart en druk naar 't Vaderhuis.
Dáár droogt Gods hand de laatste traan,
Dáár breekt de dag des levens aan.*

(5^e strofe uit *Toen Isrel stond op vreemde baan*)

Middelburg, juli 2001

1   *Matje Verbrugge (1918-1927)*

Het leven en sterven van Matje Verbrugge werd beschreven door haar vader. In het Voorbericht schrijft hij, dat deze uitgave in eerste instantie voor zijn overgebleven kinderen bestemd was:

1.1   *Voorbericht*

Hier volgt een kort verhaal van de leiding die de Heere gehouden heeft met ons dochtertje Matje, om haar tot bekering te brengen.

Ik heb dit opgeschreven zodat mijn kinderen die nu nog klein zijn en deze dingen niet verstaan, dit later zullen lezen. Wanneer de Heere hen spaart en zij meer begrip van de waarheid hebben, dan kunnen zij dit lezen en herlezen, opdat ze door dit te overdenken, getrokken mogen worden om de Heere Jezus vroeg te zoeken en te vrezen, zoals hun zusje Matje. Haar zoeken bleef voor ons eerst verborgen, maar het werd gevolgd door een krachtdadige bekering.

Ook heb ik dit geschreven voor mijn grotere kinderen, die getuige zijn geweest van haar zalige, hemelse blijdschap, toen zij van het geestelijk manna en van het levend water, vloeiende uit de geestelijke Steenrots Christus, met een ruime maat mocht proeven en smaken. Zij werden door hun zusje in liefde gewezen op de noodzaak van de wedergeboorte en de bekering. Ook op de verschrikkelijke toestand wanneer zij onbekeerd en zonder geloof in die dierbare Heere Jezus, voor God zouden moeten verschijnen en dan voor eeuwig omkomen, door geworpen te worden in de smarten van de hel.

Hoewel zij allen dikwijls met hun vader en moeder rond het ziekbed van Matje gestaan hebben en er veel tranen gezien werden, vind ik het ook voor hen nodig dit op te schrijven, opdat ze de roepstemmen van hun zusje lezen en herlezen, zodat dit hun bijblijft op hun levensweg. Of het kort of lang is, ik hoop dat het hun bewaren mag voor de weg van zonde en dat het mocht dienen tot een waarachtige zegen. Dat is mijn hoop!

Want kinderen, een zusje gehad te hebben dat uit het diepste medelijden van de ziel, jullie zo dikwijls heeft aangesproken met de uitroep: "Och, dat ik dan maar verloren ga en jullie behouden mochten worden." O kinderen, indien jullie onbekeerd zullen sterven, dan zullen die woorden en waarschuwingen voor eeuwig in jullie oren blijven klinken. Wat zal het vreselijk zijn, als je zusje dan binnen is, 'aan de bruiloft des Lams', om haar Koning tot in eeuwigheid, zonder einde, eeuwig te verheerlijken, door zich in Zijn zalige dienst te verblijden en jullie dan voor eeuwig buiten in de rampzaligheid, waar weinig zal zijn en knersen van de tanden!

1.2   *Een vriendelijk kind*

Het gebeurde eens dat ik van mijn werk, op weg naar huis, mijn dochtertje Matje tegenkwam, die met enkele andere meisjes naar school ging. Toen ze mij zag, groette zij mij vriendelijk en ik deed dat ook. Toch was er op datzelfde ogenblik een stem in mijn hart die sprak: "Zie je Matje wel?" Ik draaide mij om en keek haar even achterna. Dit vond ik heel wonderlijk en begreep niet wat het betekende, maar bewaarde dit wel

in mijn hart.

Matje was altijd een bijzonder kind, zacht en vriendelijk, heel ijverig en opgewekt. Dikwijls trok ze stilletjes mijn aandacht. Omdat ze zo leergierig was, had ze ook de liefde van de meester. Hoewel ze nog jong was, had ze veel eerbied wanneer er uit Gods Woord gelezen werd, want zij voelde zich sterk aangetrokken tot Zijn waarheid. Haar vrije tijd bracht ze door met het lezen van boekjes, die over de godzaligheid handelden. Zij kon goed lezen en las dan altijd hardop. Later vertelde ze, dat wanneer zij dat overdacht, het soms een diepe indruk op haar maakte.

Het gebeurde wel eens dat zij, wanneer zij 's avonds niet kon slapen, tegen haar moeder vertelde dat ze over haar zonden dacht, die zij elke dag deed, en daarom niet kon slapen. Soms kwam ze 's nachts uit haar bed en liep door het huis, ze was dan helemaal in de war. Hoewel ze een kind van negen jaar was, was ze blijkbaar toch aan haar Godsgemis ontdekt en was er een geestelijke onrust in haar hart geboren en daarom zei ze steeds weer, dat zij zo bang was. Meestal ging ze dan weer stil naar haar bed en 's morgens, bij het opstaan, was zij weer opgeruimd.

Hoe de ziekte begon

Toen de Pinkstervakantie begon, waren alle kinderen blij, maar Matje niet. Ze zei dat ze liever naar school ging om te leren, dan vakantie te hebben en uit te gaan. Zij ging zó graag naar school, dat ze nu al blij was dat ze straks naar de vijfde klas zou mogen. Zij had dus geen behoefte om uit te gaan en bleef thuis. Maar ook voelde zij zich niet in orde, want een ernstige ziekte had haar lichaam aangetast. Zij had nekkramp, een ontsteking van de hersenvliezen en het ruggenmerg. Door deze ziekte sterft de patiënt meestal binnen korte tijd. Bij haar was dit echter niet zo, want ze heeft vier weken op bed gelegen. Vooral de laatste twee weken was het een smartelijk lijden.

Zie je Matje wel?

Na de vakantie kon Matje niet meer naar school. Zij voelde zich ziek en bleef op bed liggen. Toen ik haar vroeg: "Matje, zullen wij de dokter laten komen", wilde ze dit eerst niet, maar later vond zij het goed. De dokter stelde ons gerust en dacht dat het wel goed zou aflopen; wij hoefden niet bezorgd te zijn.

Maar de woorden: "Zie je Matje wel", kwamen in mijn herinnering terug en hoewel de dokter de werkelijkheid voor ons verborgen hield en ons geruststelde, was mijn ziel benauwd en verwachtte ik niets anders dan dat zij zou sterven.

Zo gingen er drie dagen voorbij, dat mijn hart steeds met haar toestand bezig was, maar ik had geen opening aan de genadetroon. Nu kon ik David verstaan, toen hij zei: "*mijn sap werd veranderd in zomerdroogten*" (Psalm 32:4b) en zijn beenderen verouderden. Mijn hart was als een gejaagd ree op de bergen. Ik zei tegen mijn vrouw: "Ik moet gaan werken (want het was hooioogst), maar ik kan het niet, vanwege de brandende zielenangst om Matje."

Toen ik donderdagmorgens bij Matje kwam, voordat ik naar mijn werk zou gaan, vroeg ik: "Matje, mag je de noden en behoeften van je hart de Heere opdragen?" Op haar bevestigend antwoord zei ik: "Nu, je vader hoopt dat óók te doen."

Nadat ik van huis gegaan was, kreeg mijn ziel die middag opening in het gebed, zodat de Heilige Geest mij deed zuchten: "O God, dat U nog een teken van bekering mocht geven." Dat verlichtte mijn hart zeer. Maar toen ik thuis kwam, was Matje mismoedig en bang.

Strijd en genade

Op vrijdagmorgen ging ik naar Matje toe, voordat ik naar mijn werk ging, om te kijken of ik toch wel een hele dag kon weggaan. Haar ziel was zeer benauwd en ze vroeg of ik met haar wilde bidden. Zij zei: “Ach vader, ik heb het toch zo benauwd, zo benauwd!” Ik zei: “Matje, je vader kan ook niet bidden.” Maar ze zei: “Och vader, buig toch uw knieën voor mijn bed, want ik ben zo benauwd.” Ik zei toen, dat ik steeds al voor haar vroeg. Maar zij hield aan en riep: “Ja vader, dat weet ik ook wel, maar bid toch, bid toch, benauwd, zo benauwd.”

Toen kon ik het geen seconde meer uitstellen en viel op mijn knieën voor haar bed en ik mocht haar opdragen aan de ingewanden van de Heere, die rommelen van barmhartigheid. Ik kan niet zeggen hoe ik tijdens dit gebed geweest ben, maar ik was nauwelijks opgestaan of zij riep: “O vader, nu is het goed, nu is het goed. Vader, nu is alle benauwdheid weg en wat een ruimte is het nu voor mij. O, wat een ruimte voel ik nu!” Even later riep zij in verwondering uit: “O moeder, kijk eens in de bedstee, die is helemaal verlicht en wat een heerlijkheid. O, ik zie straten van goud, straten van goud!”

Wat was ze nu opgewekt en wat straalde haar gezicht van blijdschap. Geen wonder, wanneer ze zoals Mozes, de man Gods, in dat vergelegen land Kanaän mocht zien, in dat hemelse Jeruzalem, waar de straten van goud zijn. Al wat van boven komt is licht, want God is licht en geen duisternis is in Hem. Zo zong ook de kerk van de oude dag:

*Gods vriend'lijk aangezicht,
Geeft vrolijkheid en licht (Psalm 97:7)*

Een nauw zelfonderzoek

Hoe zoet en heerlijk Matje ook werd opgetrokken, de Heere nam dit weer weg, want zien is geen hebben, o nee. Wat heeft Bileam niet gezien en geprofeteerd. Hij sprak: “*De hoorder der redenen Gods spreekt, die het gezicht des Almachtigen ziet, die verrukt wordt en wien de ogen ontdekt worden. Hoe goed zijn uw tenten Jacob! uw woningen Israël!*” (Num. 24:4-5). Toch stierf Bileam onbekeerd en niet verzoend. Maar genoeg: de Heere zou haar leiden naar Zijn raad en daarna opnemen in Zijn volzalige heerlijkheid.

Hoe zoet dit gezicht ook voor haar was, zij was nog niet wedergeboren. En zonder wedergeboorte zal niemand God zien. Matje kende de Heere Jezus nog niet als het Lam Gods, Dat de zonde der wereld wegdraagt. Zonder wedergeboorte kan er geen kennis van de Borg zijn, want dit ligt onafscheidelijk aan elkaar verbonden.

Matje had zelf ook gezegd: “Ik ga sterven, maar nu nog niet, want ik ken de Heere Jezus nog niet.” Op school en op de zondagschool werd dikwijls over de Heere gesproken. Wanneer ze thuis kwam, dan vertelde ze daarover. Dáárom zei ze: “Ik ken de Heere Jezus wel, maar nog niet zo goed.”

Zij bleef die vrijdagmorgen opgewekt en sprak toen ook nog over Job, een man oprecht en vroom, Godvrezend en wijkend van het kwaad; dat de Heere zó'n zware weg van pijn en smart voor hem goedkeurde, waarmee zij bedoelde te zeggen, dat zij ook nog smartelijk zou moeten lijden voordat ze van ons zou heengaan.

Niets te vrezen

Toen haar oudste zus thuis kwam, vroeg Matje of ze haar alles wat ze haar misdaan had wilde vergeven. Ze zei: “Ik ben wel eens brutaal tegen je geweest, waarvoor ik vergeving had moeten vragen.” Haar zus zei toen: “Wel Matje, dat is toch niets, ik vergeef het je graag.”

Intussen was ik van huis gegaan omdat mijn werk riep. Maar toen ik nog maar nauwelijks op het land kwam, werden wij getroffen door een zwaar onweer. Dit ging samen met ontzaglijke hagel en storm, zodat wij allen vreesden voor de stem van de Almachtige. De woorden van de psalmdichter werden bevestigd: *“Hij werpt Zijn ijs henen als stukken.”* (Psalm 147:17a).

Toen ik diezelfde middag weer thuiskwam zei ik: “Wel Matje, was je niet bang, kind, toen die zware hagelbui overkwam?” Zij antwoordde: “Welnee vader, ik lig in de hand des Heeren en heb niets te vrezen.” O, dat was wat voor mij, toen ik dat hoorde, wat moest ik mijzelf toen wegschamen. Ik was bevreesd en zij wist zich veilig in de hand des Heeren.

Toen diezelfde middag mijn broer bij haar kwam, vroeg ze of hij voor haar een gebed wilde doen, want dat was haar innerlijke begeerte. Nadat hij een en ander aan haar gevraagd had, heeft hij haar opgedragen aan de genadetroon.

Toen ik enkele ogenblikken daarna met mijn vrouw bij haar stond, zei ze: “Moeder, wanneer ik gestorven ben en u mij in het kistje zult neerleggen, dan mag u mij niet oppronken hoor. Ik moet een zwart kistje hebben en u kunt mij er niet eenvoudig genoeg in leggen, dus niets opsieren, het kan niet nederig genoeg wezen, hoor moeder. Mijn kistje moet net als dat van Marten wezen (haar broertje was het jaar daarvoor op bijna tienjarige leeftijd gestorven). Wij beloofden trouw aan haar vragen te voldoen. Verder begrepen wij hieruit dat ze van ons weggenomen zou worden en dat ze rijp gemaakt werd voor de hemel.

1.3 Toen hoorde God

Het werd zaterdag en het werd voor haar de meest bange, maar ook de lieflijkste dag. Tot nu toe had zij veel in het vooruitzicht mogen zien, maar zij had toch nog een openstaande schuld. Zij moest nog een plaatsbekledende, schuldovernemende Borg voor haar zonden en schuld hebben, om door de tussenkomst van deze Borg, met God verzoend te worden.

Nu werd zij door Gods lieve Geest aan zichzelf ontdekt. Zij leerde, tot in het diepst van haar ziel, de pijn en de smart over haar zonden kennen, omdat zij nog nooit de zonde zó gekend had. “O Vader”, zei ze, “ik heb geleefd als een heiden, ik heb niets anders dan de Heere Jezus getergd en smart aangedaan. Nu voel ik de smart van de zonde, die ik voordien niet kende.” Zij riep niets anders dan: “Mijn zonden, mijn zonden.”

Diezelfde middag, om vier uur, kwam ze in haar verloren toestand. Het werd voor haar verloren; een geheel afgesneden en verloren zaak om behouden te worden. Dit was een angstig en ontzettend ogenblik voor haar. Het werd een sterven aan zichzelf.

Verloren en behouden

Toen mijn vrouw en ik voor haar bed zaten, viel zij in mijn armen en riep: “O vader, moeder, nu ga ik sterven en ik ben voor eeuwig verloren, voor eeuwig verloren! O vader, moeder, de vlammen van de hel!”

Maar in deze nood van haar ziel kermde ze tot de Heere: “O Heere, bekeer mij, o bekeer mij, ontferm U over mij.” En, o eeuwig, onbegrijpelijk, nooit in te denken wonder:

Toen hoorde God, Hij is mijn liefde waardig. (Psalm 116:3)

Als een brandhout uit het vuur, in de hel geweest en de spranken daarvan gevoeld en

toch uitgerukt en gered! David zegt: “*Want Gij zult mijn ziel in de hel niet verlaten.*” (Psalm 17:10a). Zo ging er dus een hellenvaart vóór een hemelvaart en zij doorleefde wat David in Psalm 116:2 zong:

*Ik lag gekneld in banden van de dood,
Daar d' angst der hel mij alle troost deed missen;
Ik was benauwd, omringd door droefenissen;
Maar riep den HEER' dus aan in al mijn nood.*

Nu kon zij ook het vijfde vers zingen:

*Gij hebt, o HEER, in 't dood'lijkst tijdgewricht,
Mijn ziel gered, mijn tranen willen drogen.*

O, toen werd voor haar oog de Heere Jezus Christus ontdekt als haar plaatsovernemende en schuldovernemende Borg, aan het kruis van Golgotha. Zij werd gewassen in Zijn bloed, zodat zij haar schuld kwijtraakte en de verworven gerechtigheid van de Heere Jezus daarvoor in de plaats kreeg. Al haar zonden waren vergeven en zó vergeven, dat het was alsof zij nooit zonden gehad of gedaan had. Toen zei ze: “Wat een vrede is er in mijn ziel, het is alles vrede. O, nu heb ik geen pijn en geen smart meer van de zonden, want de Heere Jezus heeft alles vergeven. Nu mocht zij in vrijheid uitgaan: haar ziel gered, alles gered! O, uit de klauwen van de satan gerukt. Nu niet meer onder de vloek en de donder van de wet met haar bedreiging. Niet meer onder het werkverbond, maar onder het genadeverbond; als erfgenaam aangenomen, om straks mede-erfgenaam van het eeuwige leven te zijn. Een zoete vreugde en zalige vrede daalde in haar ziel, die alle verstand te boven gaat en niet te beschrijven is, maar alleen te doorleven. O, wat een verandering: de overdierbare Heere Jezus aan haar ziel geopenbaard en verklaard in Zijn verworven gerechtigheid en heerlijk toegepast door Trooster de Heilige Geest.

Vrede op aarde!

Ja werkelijk, vrede op aarde, in de mensen een welbehagen! Zij zag haar dierbare Koning door het oog van het geloof, als de Vredevorst. Och, of ik bekwaam was om hier iets van te schrijven, ik kan hier alleen maar van stamelen. Zij kon ook niet anders dan in verwondering en in aanbidding wegzakken, bij het zien van het gezegende aangezicht van Gods lieve Zoon.

Zij riep: “O moeder, nu zie ik de Heere Jezus, ik zie Hem met een lang wit kleed en een gouden kroon op Zijn hoofd en, o moeder, Hij ziet mij aan, Hij ziet mij aan. O, wat is de Heere Jezus toch vriendelijk en lieflijk voor mij.”

O, zij kon dat vriendelijke van het aangezicht van die gezegende Koning niet uitspreken en riep dikwijls uit: “O, kon ik maar één keertje zeggen hoe vriendelijk de Heere Jezus is. Toch probeerde ze er iets van weer te geven en zei: “Moeder, u moet de Heere Jezus niet voorstellen alsof Hij een gewone man is, dat moet u zich niet indenken. Ik kan niet zeggen hoe lieflijk, heerlijk en vriendelijk de Heere Jezus voor mij is. Dan zie ik Hem en dan zie ik Hem niet.” Zij mocht doorleven wat de kerk van de oude dag reeds zong:

*Gods vriend'lijk aangezicht
Heeft vrolijkheid en licht,
Voor all' oprechte harten*

Ten troost verspreid in smarten. (Psalm 97:7)

Wat glans, wat majesteit

Die dierbare Koning openbaarde Zijn glans en heerlijkheid en deed haar iets gevoelen van Zijn onbegrijpelijke, nooit in te denken zondaarsliefde. Haar lichaam kon deze hemelse liefde niet dragen, zodat zij zichzelf geheel kwijt raakte. Zij werd in de Geest zó hemels opgetrokken, dat het erop leek dat zij boven de wolken en de sterren zweefde. Zij riep: “O moeder, ik wandel met de Heere Jezus in de straten van goud en ik heb Hem vast aan de zoom van Zijn kleed.” Ze herhaalde dit verschillende keren.

Dan was het weer: “O moeder, ik sta aan Zijn rechterhand”; terwijl ze de hand van haar moeder vasthield. Zij werd weer ingeleid in het hemelse Jeruzalem en riep niet anders dan: “Straten van goud, straten van goud en de poort is altijd open, die is nooit gesloten, want de engelen gaan in en uit. O, wat is het in de hemel toch rein. Dat witte kleed dat de Heere Jezus aan heeft is zó wit en zó heerlijk, er is geen smet op, moeder.”

Op deze wijze heeft die zoete Koning toen haar rechterhand gevat en Zijn heerlijkheid eens doen zien.

Geen oog heeft het gezien!

O, volk des Heeren, ik heb geprobeerd om iets te schetsen, hoe gebrekkig dan ook, van de lof des Heeren, door een kindermund verteld, wat zij mocht proeven en smaken van deze zoete en zalige liefde. Zij had maar één begeerte van het hart, om deze dierbare Koning te verheerlijken en anderen aan te prijzen. Hoe zou het anders kunnen, want de liefde is niet afgunstig, maar mededeelzaam. Paulus zegt ervan: “*Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus?*” (Rom. 8:35a).

Matje achtte nu ook alles schade en drek om de uitnemendheid die zij door het oog van geloof zag in haar dierbare Koning, Die haar steeds iets van Zijn Goddelijke glans en heerlijkheid openbaarde.

Zij had voordien een indruk gekregen van wat het zou zijn om voor eeuwig verloren te gaan en nu gunde ze die genade van verlossing ook aan anderen. O, de gunning van haar ziel voor anderen en voor ons allen, wie het ook was! Dikwijls zei ze: “O, laat het huis maar vol worden, want ik ben vol van de Heere Jezus.” Dat herhaalde zij dikwijls: “Vol van de Heere Jezus en door Zijn kracht spreek ik.”

Ze zei verder: “Vader, ik voel mij nu helemaal beter, ik heb geen pijn meer, ik ben weer zó goed.” Dit kon ik goed begrijpen, want zij was verslonden in de liefde van haar Borg en in die liefde is geen pijn. Welnee, zij voelde haar aardse lichaam niet meer, want zij genoot de voorsmaken van het zalig hemelleven, waar ds. L.G.C. Ledeboer van zegt: “*Wondere goedheid, wondere zoetheid.*”

Een ernstig vermaan

Zo is het ook, en vandaar het diepe medelijden van haar ziel, waarom zij haar broertjes en oudste zus eens aansprak, op weg naar de eeuwigheid. Dit was een ernstig ogenblik, dat vrijmaken van hun bloed. O, als ik daar aan denk, ik moet zeggen nog nooit zoiets gehoord te hebben. Wij weenden met ons allen, groot en klein. Het innerlijke medelijden van haar ziel dat zij gevoelde, dat kon zij niet uitspreken. Wat het zou zijn om straks voor God te verschijnen, zonder geloof in de Heere Jezus en wat het zou zijn eeuwig te moeten liggen in de smarten van de hel. Dit deed haar verschillende malen uitroepen: “Dat ik dan maar verloren ga en dat jullie maar behouden mochten worden.” Op en ander keer zei ze: “O, kon ik jullie allen maar meenemen, maar moeder, dat zal niet gaan, want er moet geloof in de Heere Jezus

wezen.”

Zij werd ook ingeleid in het borgtochtelijk lijden van de Heere Jezus; wat het Die lieve Borg gekost heeft om Zijn eigen leven af te leggen en Zijn bloed te vergieten op Golgotha en dat voor haar. Zij werd toen erg bedroefd en riep: “Het zijn mijn zonden, mijn zonden, ik heb de Heere Jezus smarten aangedaan. Ik lijd nu rechtvaardig, maar de Heere Jezus leed onrechtvaardig. O, nu is mijn lijden geen lijden meer, want de Heere Jezus heeft het zwaarste geleden en dat voor mij.” Dat was haar te groot en daar zonk zij onder weg.

Meester S. Bison op bezoek

Matje verzocht haar moeder een boodschap te brengen naar de schoolmeester, bij wie zij in de klas zat. Haar oudste zus liet weten dat Matje hem verzocht om zo spoedig mogelijk bij haar te willen komen. Toen de meester bij haar kwam, vertelde zij, wat ze in haar ziel had ondervonden en wie de Heere Jezus voor haar geweest was.

De meester was hierdoor bijzonder getroffen en zei: “Wel Matje, wel Matje, ik ben verslagen, dat ik dit van je mag horen.” Hij vertelde een aangename herinnering over het sterven van een dochter, die ook zo de heerlijkheid was ingegaan. Daarna nam hij de Bijbel en sloeg die open bij Johannes 15. Hij las vers 1 tot 10 en besprak dit gedeelte heel eenvoudig met haar. Daarna deed hij nog een gebed en vertrok met de woorden: “Nu Matje, vanavond kom ik weer eens naar je kijken, hoor!”, en hij groette haar hartelijk.

Toen hij ’s avonds terug kwam, lag ze wat te rusten en omdat hij dit belangrijk voor haar vond, wilde hij ze niet storen. Hij ging weg en zei: “Wanneer zij wakker wordt ben ik bereid om direct te komen, al is het midden in de nacht.” Een ogenblik later werd zij weer wakker en omdat zij de meester verwachtte, vroeg zij waar hij was. Wij lieten weten dat hij zojuist geweest was toen zij sliep, en dat hij beslist niet wilde dat zij wakker gemaakt zou worden. Hij was wel bereid om direct weer te komen.

“Nu vader”, zei ze, “u moet hem gaan halen, want ik heb nog een boodschap voor hem.” Graag voldeed ik haar begeerte. Op de vraag welke boodschap het was, zei Matje, hem te willen bedanken voor het onderwijs dat zij van hem genoten had. Dit was voor ons weer een bewijs dat ze zich van de dodelijke aard van haar ziekte goed bewust was en dat ze dus niet meer naar school dacht te komen.

Een heerlijk licht

Zo ging ik om half twaalf de meester halen. Hij sliep reeds, maar was spoedig wakker en ging met mij mee. Toen wij bij haar kwamen, zei ze tegen haar moeder: “Och moeder, wilt u mijn boodschap maar doen, want ik weet eigenlijk niet wat ik moet zeggen.” Toen vertelde haar moeder dat Matje hem wilde bedanken voor het genoten onderwijs. De meester zei dat hij dat heel goed van haar vond en nam haar dank graag aan.

Korte tijd daarna kreeg ze weer een inleiding in de hemelse heerlijkheid, waarbij zij steeds maar uitriep: “O, wat een heerlijk licht toch, mijn bed is verlicht. O vader, ziet u het licht ook? Zie eens wat een heerlijkheid, o wat een heerlijkheid.” Zij greep mijn hand, stak hem naar boven en zei: “Ziet u het, vader? O, zie toch eens!” Ik antwoordde: “Nee Matje, het is voor je vader nu verborgen, ik zie het nu niet, maar één keer heb ik deze hemelse heerlijkheid ook mogen zien. Ik was toen 21 jaar oud en mijn ziel lag zoet en zalig verslonden in de liefde van de Heere Jezus en daarom kan ik goed begrijpen wat je nu mag zien.”

De psalmdichter zingt ervan:

*Want groot is 's Heeren heerlijkheid,
Zijn Majesteit,
Ten top gestegen (Psalm 138:3)*

Zij genoot zó'n hemelse blijdschap, dat ze jubelde: "Wat ben ik blij, wat ben ik blij, wat ben ik gelukkig, gelukkig, gelukkig!"

Enkele ogenblikken daarna vroeg ze aan de meester, die voor haar bedje zat, of hij morgen aan de kinderen wilde vertellen, wat de Heere Jezus voor haar geweest was, zo vriendelijk en lieflijk. En ditzelfde, maandagmorgen aan de schoolkinderen. Zij vroeg hem, of hij dat wilde beloven. De meester heeft er dikwijls over gesproken, zowel op school als in de kerk, toen hij de gemeente voorging.

Het was nu middernacht geworden, wij zaten bij elkaar en waren van mening dat zij spoedig in de heerlijkheid zou ingaan. Het was intussen zondag geworden. Toen deed de meester nog een gebed en nam hartelijk afscheid van haar, waarna ik hem naar huis bracht en Matje viel in slaap.

1.4 Een ware rustdag

Matje sliep tot de morgen en werd vrolijk in de Heere wakker. Zij zei me dat ze heerlijk gedroomd had, waaruit ik begreep dat zij in de Heere gerust had. Dus was het met haar gegaan zoals de psalmdichter: "*Word ik wakker, zo ben ik nog bij U.*" (Psalm 139:18b). Zij genoot een dadelijk verblijden in de Heere. Het werd voor haar werkelijk een sabbat, die intussen was aangebroken.

Zij mocht de Heere Jezus weer zien door het geloof, als de blinkende Morgenster en als de gezegende Koning. Zij verlustigde zich in Zijn onuitsprekelijke vriendelijkheid en lieflijkheid, zodat de Goddelijke glans van haar gezicht afstraalde. Toen zong zij de lof des Heeren, waarbij zij als het ware een nieuwe stem kreeg, zó rein en zó lieflijk, dat ik het niet kan beschrijven. Zij zong: "O, hoe vriendelijk, hoe vriendelijk bent U voor mij, Heere Jezus en wat lieflijk en heerlijk bent U voor mij, Heere Jezus. O, wat een schitterende glans straalt er van Uw aangezicht." Zij mocht met de psalmdichter inleven wat hij zong:

*Waar Zijn heiligheid,
Hare glans verspreidt,
Heilig toch en 't eren
Is de Heer' der heren. (Psalm 99:8)*

*'k Zal zo lang ik 't licht geniet,
Hem verhogen in mijn lied. (Psalm 146:1)*

Verder:

*Nu hun 't Godd' lijk licht
Straalt in 't aangezicht,
Delen in ons lot,
Eren Abrams God. (Psalm 47:4)*

En:

*U al mijn liefde waardig schatten,
Wijl Gij mijn rechterhand woudt vatten. (Psalm 73:12)*

O, wat een schat van rijkdom ligt er in de Psalmen, als de Heere ze voor de ziel levend maakt. Wat hebben de bijbelheiligen toch zalige ogenblikken doorleefd. Want alles wat Matje kreeg in te leven en te zien, wordt in de zoete Psalmen teruggevonden. O, een ruime galm, met een blijde Psalm, vervulde het huis. Want de overdierbare Heere Jezus, de Vorst der aard', was haar hulde waard. Haar blijdschap was nu onbepaald, door 't licht dat van Zijn aanzicht straalt, ten hoogsten toppunt gestegen.

“Wat ben je gelukkig”

Toen zij in deze zalige toestand was, kwam een buurvrouw haar opzoeken. Zij barstte in tranen uit en riep: “O buurman, hoor toch hoe heerlijk zij zingt.”

Ik antwoordde: “Ja buurvrouw, u mag getuige zijn van haar hemelse blijdschap, die zij te genieten krijgt.”

“O Matje”, zei de buurvrouw, “o Matje, wat ben je gelukkig, kind, en wat zijn wij toch diep ongelukkig.”

Toen vroeg Matje of haar vriendinnetje Janna even mocht komen, want zij wilde haar nog zo graag zien. Toen het meisje gekomen was, nam zij op een liefdevolle wijze afscheid: “Janna, vraag maar veel om bekeerd te worden, hoor.”

De vader van het kind stond op haar te wachten bij de deur. Op verzoek van mijn vrouw kwam hij ook naar binnen en toen hij Matje de wonderen van God hoorde vertellen, vloeiende hij in tranen weg. Later vertelde hij, dat wat hij hier gehoord had, hem steeds bijbleef en dat hij het niet meer vergeten kon. Ik antwoordde toen: “Mocht het nog eens wat nalaten, tot zegen van uw ziel, dat dát de vrucht ervan zou worden, wat zou dat groot zijn.”

Er kwamen die dag veel mensen bij Matje op bezoek, sommigen uit nieuwsgierigheid en anderen uit een innerlijke betrekking.

Opnieuw bestreden

Daarna beliefdde het de Heere, haar zoete en zalige ogenblikken weg te nemen, zodat ze weer in het donker kwam. Hierbij kwam de duivel met zijn helse listen om haar te plagen en haar allerlei verwijten voor te leggen. Zij kreeg zulke zware bestrijdingen en benauwdheden, dat zij bij ogenblikken geheel onder de macht van de satan lag. Zoals de doorleefde blijdschap niet kan beschreven worden, is de strijd ook niet te beschrijven. Ik kan dit goed verstaan, omdat ik met de apostel ook kan zeggen: “*Zijn gedachten zijn mij niet onbekend*” (2 Kor. 2:11). De godzalige Ledeboer zegt in een van zijn versjes: “*Maar wreed zijn satans klauwen.*”

Dat men in deze donkere dagen zo weinig van strijd en aanvechtingen hoort, is een duidelijk bewijs dat in weinig mensen het werk van de wedergeboorte gevonden wordt.

Tijdens de aanvechtingen van de duivel, begeerde ze het gebed en riep dikwijls: “O vader, buig toch voor mij uw knieën en bid voor mij, of de Heere Jezus deze boze duivel van mij wil wegnemen, want hij plaagt en tergt mij zo. Hij wil niet hebben dat ik in de Heere Jezus geloof, vader.”

Dikwijls boog ik mijn knieën voor haar bed, om bij de Heere om uitkomst te smeken. De Heere gaf ook dikwijls uitkomst. Wanneer zij in zware strijd was, begon zij zelf te bidden en dan kwam ze haar Borg wel te mijnen.

Hemelse rijkdommen

Daarna werd het de nacht van zondag op maandag, een lieflijke nacht. Graag zou ik hier wat over vertellen, maar ik voel mij te onbekwaam hiertoe. Mocht het U believen,

o God de Heilige Geest, mij daar in te leiden en mijn pen te besturen. Want U, God de Vader, God de Zoon en God de Heilige Geest, U alleen komt de eer toe van dit grote Godswerk.

Het behaagde de Heere om Matje bij de hand te nemen en haar de hemelse rijkdommen te doen zien. Toen zij in deze zalige toestand was, maakte ik de kinderen wakker. Haar oudste zusje met de twee broertjes, zodat zij getuigen zouden zijn van de wonderen die God gedaan heeft, opdat dit zalig ziekbed hun zou bijblijven.

Het eerste waarin Matje werd ingeleid, was haar 'feestelijke uittocht'. Het tweede was 'het zien van haar dierbare Koning', die haar de kroon des levens toonde (Openbaring 2). Het derde was 'een gezicht van een schare engelen, die niet te tellen was', allen spelende op een gouden bazuin. Het vierde was 'een gezicht van een grote schare kinderen', met wie zij straks haar Koning zou verheerlijken. Het vijfde was 'het zien van haar naam, geschreven in de hemelen'.

Haal mij nu maar!

Eerst haar feestelijke uittocht, waar de kerk van zingt:

*Straks leidt men haar in statie uit haar woning,
In kleding, rijk gestikt tot haren Koning.
Zo treedt zij voort, met al de maagdenstoet,
Die haar verzelt, U vrolijk tegemoet. (Psalm 45:7)*

Matje zag een stoet van wagens en paarden en riep, met haar ogen naar boven gericht: "O vader, wat een rijstoet, zie toch eens wat een paarden en wagens, bestuurd door de engelen; zij rijden de poort in en uit, door de straten van goud, want de poort staat altijd open. O vader, zie toch eens, ziet u het niet?" In zalige verwondering zonk zij weg, met de uitroep: "Eén zit op het witte paard, met een lang wit kleed aan en een gouden kroon op Zijn hoofd. Dat is de Heere Jezus, ik zie het al, want Zijn Naam staat op Zijn kleed geschreven."

Zij had een verlangen, dat zij Hem liet weten door een aanhoudend smeken, of de engelen haar nu mochten meenemen naar die heerlijke hemel. Zij bad voortdurend: "Ach Heere Jezus, haal mij nu maar, ik wil zo graag met de engelen mee, met de heirstoet. Ach lieve Heere Jezus, mag Uw kindje nu meegaan?"

Zo lag zij maar te smeken, maar ze zei toch steeds: "Ik ben er nog niet, want de engelen rijden mij steeds voorbij." Ze zou nog wat moeten wachten, want ze had in het begin al gezegd dat ze nog smartelijk zou moeten lijden, voordat zij heenging en dat moest nog vervuld worden. Daarom zei ze zo dikwijls: "Ik ben er nog niet."

De kroon des levens

Daarna kwam haar zoete Koning haar voor, om haar de kroon des levens te laten zien, die zij straks uit Zijn handen zou ontvangen. Dat was tot hiertoe het zaligste ogenblik dat zij mocht ervaren. O, dat verlangen naar die schitterende kroon. Het was het grootste en het voornaamste, want het was de kroon van het eeuwige leven, versta dit wel. Wie deze kroon mag ontvangen, die krijgt het leven, het leven tot in de eeuwigheid, zonder einde! Zou dat niet groot zijn en wie kent er groter goed? Welnee, het is het allergrootste en het allerdierbaarste goed, dat nimmermeer vergaat. Welnu, de Heere Jezus liet haar deze schitterende kroon zien. Het was haar te veel en te groot, zó'n rijkdom. "Vader", zei ze, "wat een rijkdom, die schitterende kroon, ik kan de heerlijkheid ervan niet uitspreken."

Later zei ze: “Vader, doe alles wat ik hier heb maar weg, mijn speelgoed en mijn geld, gooi het maar weg (in haar spaarpotje had ze nog wat geld), ik begeer het niet meer, vader.” Zij had met het zien op deze schitterende kroon, zo’n walging van het aardse gekregen, dat zij niets meer van de aarde begeerde en niets anders uitriep dan: “Ik heb een rijkdom, een rijkdom en dat is de Heere Jezus, dat is mijn grootste Schat.”

O, wat heeft ze in die nacht dikwijls geroepen: “Wat ben ik toch rijk vader; ik ben nu de rijkste van heel de wereld.” Daarna liet ze haar verlangen weer uitkomen naar de Koning en smeekte: “Ach, Heere Jezus, mag ik de kroon nu hebben? Ik heb hem zó graag; had ik die heerlijke kroon nu alvast!”

Nu ik dit schrijf, zie ik ze als het ware in verwondering en verbazing wegzakken, om de schitterende glans van die kroon, die straks aan het einde van haar leven haar deel zou worden.

De schare engelen

De derde zaak waarin Matje mocht zien, was de grote schare engelen, waarvan ze zei, dat ze niet te tellen waren, want het waren er duizenden bij duizenden! “Zie eens vader, allen met gouden harpen. O, wat is dat heerlijk en wat een hemelse muziek, met dat prachtig zingen. O, wat wordt er toch heerlijk gezongen en wat liefelijk. Er wordt op gouden harpen gespeeld en er wordt gezongen.” Zij wilde meezingen, maar kon het niet en smeekte haar Koning om gehaald te worden en zei: “Heere Jezus, ik wil zo graag meezingen.”

Het verlangen leefde in haar ziel, om ook haar Koning te verheerlijken, Die haar uit zó’n grote nood en dood gered had. Maar eerst wanneer de sterfelijkheid de onsterfelijkheid en de verderfelijkheid de onverderfelijkheid zal aangedaan hebben, dan zal de Heere naar waarde verheerlijkt worden.

O, wat dit heerlijk gezang voor haar was is niet te zeggen, want dit zingen is zó lieflijk, zó rein en zó verrukkelijk. Het is zó’n verwonderend zingen, dat de ziel die dit mag horen, in verwondering moet wegzakken. Zo mocht ze deze nacht iets van de hemelse rijkdommen, die voor haar weggelegd waren, horen en zien.

Zij zag ook haar naam geschreven staan en dat maakte haar zó blij, dat ze uitriep: “O vader, ik zie mijn naam geschreven staan.”

Zij heeft die nacht nog meer gesproken, maar ik heb niet alles in mijn geheugen kunnen bewaren, want met een diepe schaamte en verslagenheid van mijn hart, moest ik dit alles aanhoren. Door de majesteit van de genade die God in haar deed blinken, kwamen wij allen, mijn vrouw, ik en de kinderen, zó onder de indruk, dat ik, wat mij betreft nog dikwijls moet zeggen, niet te weten hoe ik die nacht gesteld was.

Kinderen voor de troon

Matje kreeg ook door het geloof een schare van kinderen te zien voor de troon. Zij riep: “O vader, wat een kinderen, wat een kinderen, klein en groot.” Zij zag ook haar broertje Marten, die het jaar daarvoor gestorven en naar de eeuwige heerlijkheid gegaan was. Dit was voor haar zo tot blijdschap, dat ze riep: “O vader, zie eens, de Heere Jezus in het midden van die kinderen en Hij breidt Zijn handen over hen uit. Ze staan allen rondom Hem en nu zegent Hij hen allen. O vader, wat een blijdschap, nu ik daar ook Marten bij mag zien.”

Daarna bad zij: “O Heere Jezus, mag ik nu ook bij deze kinderen gaan staan, om U te verheerlijken. O, haal nu uw kindje naar boven, Uw lammetje. Ik ben toch Uw kindje; moet ik nu nóg wachten? Ik verlang toch zó om bij U te zijn, om ook door U gezegend te worden!”

Zo was zij steeds in het gebed en mocht ze de Heere Jezus, door het geloof, mijnen als

haar Borg en Koning.

Innerlijke liefde voor het hele gezin

Enkele ogenblikken daarna sprak zij vooral haar oudste broertje aan over de weg naar de eeuwigheid. Hij was heel bedroefd en tot een lange tijd daarna onder de indruk. Verder haar jongste broertje en haar oudste zus. Daarna kreeg ik een ernstige opdracht over de opvoeding van haar broertjes en zusje, die zij straks achter zou laten. Zij zei: “Vader, zult u ze in de vreze des Heeren opvoeden, want het gaat op een eeuwigheid aan en de tijd is zo kort. Ik ben nog zo jong en straks ga ik sterven en zij kunnen ook jong sterven en dan onbekeerd. Wat zou dat verschrikkelijk zijn, de Heere Jezus niet te kennen. O vader, belooft u mij dat? Zult u ze de boekjes van de vrome dominee Ledebouer voor ogen houden, om die te lezen en te herlezen?”

Zij vroeg mij om een bevestigend antwoord, waarop ik, onder een vloed van tranen antwoordde: “Ja Matje, je vader hoopt het te doen hoor, dat wil je vader je beloven.”

Verder sprak ze tot haar moeder: “O moeder, o moeder, o moeder, vraag toch veel om bekeerd te worden. Wat zal het voor u zijn, wanneer u de heerlijkheid, die ik hier al mocht bewonderen, eenmaal zult moeten missen. O, roep nog om bekeerd te worden, opdat u ook eenmaal in deze zalige blijdschap mag delen.”

Ze heeft in die nacht nog veel gesproken over alles wat zij die nacht, door het geloof, mocht zien. Zij was als het ware in een verheerlijkte staat. De majesteit van de God van genade vervulde haar ziel zó, dat haar lichaam dit leek uit te stralen en wij in het niet wegzonken.

Wanneer mijn ziel ooit de ontzettende donkerheid en armoede van deze wereld verstaan heeft, dan was het toen. Want als men de rijkdom, de lieflijkheid van het zoete en zalige hemelleven zó hoort bewonderen, wat is dan alles wat men ziet van het tijdelijke en stoffelijke van deze wereld? Dan valt al het tijdelijke weg en dan valt ook de mens zélf weg.

Ik ben des HEEREN

Zo lag Matje de hele nacht verslonden in de onuitsprekelijke liefde van haar dierbare Koning en mocht zij zich in Zijn heerlijkheid verlustigen. Weer gaf zij mij een opdracht, waarop zij een bevestigend antwoord vroeg. Onder al de woorden die zij uit Gods dierbaar Woord mocht verstaan en door de lieve Geest des Heeren aan haar toegepast werden, waren ook deze: “*Ik ben des HEEREN*” (Jes. 44:5). Ze zei hierover: “Vader, wilt u deze woorden straks op mijn kistje laten zetten, want ik ben vol van de Heere Jezus. O vader, alle mensen mogen het wel weten, dat ik naar de Heere Jezus ga. O, heel de wereld mag het weten. Dat de Heere Jezus, die mijn grootste Schat en mijn enige Rijkdom is, maar grootgemaakt en verheerlijkt worde. Vader, wilt u beloven dat u het zult doen, zult u het doen vader?” Hierop antwoordde ik beschroomd: “Ja Matje, dat wil je vader wel doen.”

Zij bemerkte mijn aarzeling en zei: “O vader, u zegt wel ja, maar uw antwoord is zo weifelend. O, dat u het toch mocht doen, want vader, denk erom, de Heere weet of u het wel zult doen.” Wat moest ik mij toen wegschamen, want wat voor haar zó’n eenvoudige zaak was, was voor mij, die niet in dat zoete leven deelde, een te groot stuk. Toen zij ons zag wenen, zei ze, dat wij dat niet mochten doen. Wel van blijdschap, maar niet van droefheid, “want”, zei ze, “ik voel zó’n zoete vrede in mijn ziel, die niet uit te spreken is en dan wenen? Dat mag niet, maar dat u met mij verblijd mag zijn. O, wat zal het toch zijn als ik straks door de poort der gerechtigheid naar binnen geleid mag worden.”

Sterk verlangen

Toen zei ze: “Vader, geef mij nu eens een hand en zeg met mij dat u verblijd bent en dat u weent van blijdschap en niet van droefheid. O, ik verlang zo, ik verlang toch zo om naar de Heere Jezus te gaan, ik kan het niet onder woorden brengen.” Toen zei ik: “Matje, je vader is zó verblijd met je, mijn kind, o je vader kan het je niet misgunnen. Kind, ga maar heen om je Koning eeuwig te verheerlijken.”

O, de kerk zingt in Psalm 42: “*Dan mijn ziel verlangt naar God.*”

Wij kunnen het zo mooi en zo makkelijk zingen, maar om dit eens in te leven. Dat verlangen van de ziel om nabij God te zijn en in Zijn zoete gemeenschap te delen, dat wil wat zeggen. De psalmdichter zingt daarvan in Psalm 84:

Mijn ziel bezwijkt van sterk verlangen.

O, dat zoete en zalige verlangen is iets onuitsprekelijks. Ik kan er maar van stamelen. Matje riep niets anders dan: “O Heere Jezus, U bent mijn enige rijkdom, U bent mijn grootste schat, ik begeer niets anders meer dan U alleen. O, wat bent U toch lief voor mij, wat vriendelijk is toch Uw aangezicht. Kon ik het maar eens één keertje zeggen hoe vriendelijk U voor mij bent.”

1.5 Strijd en overwinning

Daarna raakte Matje haar zoete ogenblikken weer wat kwijt en kwam ze in het donker. Hier maakte de vijand gebruik van om haar te bestrijden. Zij werd eraan herinnerd dat zij een tijd geleden, van een kennis uit Utrecht, een handtasje gekregen had, dat ze graag wilde dragen, om hierdoor met de nu heersende mode mee te doen. Haar moeder had gezegd: “Och Matje, draag het maar niet kind. Je moeder heeft het vroeger ook niet gedragen, doe jij het nu ook maar niet.” Zij wilde het graag naar de zondagsschool meenemen. Zij was toen haar moeder gehoorzaam en heeft het onderweg niet gedragen. Maar zij heeft er wel op de werf mee heen en weer gelopen. Dit was haar zo tot smart in de ziel, dat zij de zaterdag voor zij tot ruimte gekomen is, aan haar moeder gevraagd heeft om het tasje te verbranden, omdat zij in haar stinkende hoogmoed, tegen de wil van haar moeder, op de werf met het tasje gelopen had.

Dat tasje heeft wat smart in haar ziel veroorzaakt, want de duivel maakte er gebruik van om haar hiermee angst aan te jagen. Hij verweet haar dat zij toch verloren zou gaan, omdat ze dit tasje toch gedragen had. Dit is voor haar ziel een helse foltering geweest. Zij riep: “Dat tasje, dat tasje, vader verbrand het toch, verbrand het spoedig. O, had ik maar geluisterd, maar mijn hoogmoedig en stinkend hart. O moeder, moeder, verbrand het toch!”

Mijn vrouw heeft het tasje tot as verbrand, maar de duivel beschuldigde haar; dan van het een en dan van het ander. Dan riep ze mij, bekennde alles en vroeg mij om vergeving.

Hierop zei ik: “Wel Matje, wel kind, dat is niets dan grote laster en helse inblazing van de satan, want alles wat hij opnoemt is niets dan leugen, je bent voor je vader en moeder altijd een lief kind geweest.”

Zij antwoordde: “Ja vader, u bent altijd zo goed voor mij geweest, wat hebt u dikwijls voor mij gelezen en gebeden.” Ik zei: “O kind, de duivel zal je ziel bestrijden zo lang je hier nog bent, maar hij heeft de strijd verloren en jouw Koning zal triomferen. De duivel zal doen wat hij kan om je ziel te benauwen, maar geen nood, Matje, je hebt de

Heere Jezus leren kennen als Borg en Verlosser en de Heere blijft getrouw tot in en tot over de dood.”

De dokter ook onder de indruk

In deze nacht nam Matje van ons allen afscheid, van vader en moeder, van haar zusje en haar twee oudste broertjes. Intussen was de maandagmorgen aangebroken. Zij wilde toen wat gebruiken, wat de dokter haar afgeraden had. Toen ben ik naar de dokter geweest en heb gevraagd of Matje het bedoelde mocht gebruiken. De dokter zei me dat zij heel rustig moest zijn en dat er geen mensen bij mochten zijn.

Nu behaagde het de Heere om mij bekwaam te maken en te versterken om de dokter eens te vertellen wat voor wonder God aan haar ziel gedaan had. Ik zei: “Dokter, zij heeft de hele nacht niet gerust en wij ook niet. God heeft haar ziel gered en nu heeft zij vannacht God groot gemaakt en verheerlijkt. Haar mond is niet stil geweest. Als u zegt dat er geen gevaar is, dan bezweer ik, dat God ze opnemen zal in Zijn hemelse heerlijkheid. Zij gaat straks naar de hemel en mag er nu niemand bij haar komen? Zij roept steeds maar dat het huis vol moet zijn, want zij is vol van de Heere Jezus. Zij heeft vrijdagmiddag haar kistje al besteld en gezegd hoe het er uit moet zien. Zij heeft ook gezegd dat zij nog een smartelijk ziekbed zal hebben voor zij van deze wereld gaat.”

Ik moet zeggen dat mijn ziel tot barstens toe vol was.

De dokter kwam onder de indruk van alles wat ik hem vertelde en zei: “Dan is het kind gelukkig, oprecht gelukkig, maar zij moet toch kalm blijven, want dat is zo goed voor haar.”

Een bittere lijdensbeker

Diezelfde maandagmorgen begon het smartelijke lijden. Toen er enkele mensen bij haar kwamen zei ze: ”O vader, vertelt u het maar, want ik heb zo’n pijn.” Deze ziekte was zo smartelijk en vooral toen het begon door te werken, namen ook de ontzettende pijnen toe. Zij kermde het dikwijls uit van de pijn. Deze heftige pijnen kwamen vanuit haar rug tot haar voeten. Bij dit alles bleef zij toch lang bij haar verstand. Maar daarna was zij bijna geheel buiten kennis.

Matje heeft nog zestien dagen na deze zondag geleefd en had het soms bang, maar zij had ook wel eens goede ogenblikken voor haar ziel. Dikwijls was zij in het gebed en droeg dan haar ouders, broertjes en zusje aan de Heere op, waarbij wij dikwijls in tranen wegsmolten.

Op een nacht zat ik bij haar en zij was toen erg bedroefd. Ik vroeg: “Matje, wat scheelt er toch aan?” Zij zei: “Ach vader, nu ben ik de Heere Jezus weer kwijt.” Ik antwoordde haar: “Je weet toch, Matje, wat de Heere Jezus voor je geweest is, je hebt Zijn heerlijkheid mogen zien en je hebt je in Zijn onuitsprekelijke vriendelijkheid en lieflijkheid mogen verheugen?” Toen zei ze: “Ja vader, dat is wel waar, maar nu mis ik het en van mijzelf ben ik zo arm en ellendig.” Zo ging het tussen hoop en vrees naar het einde.

Wanneer men haar vroeg in haar smartelijk lijden: “Wel Matje, hoe voel je jezelf nu?” Dan zei ze: “Och, hier ligt een arme Lazarus, vol pijn en smart.

Op een zekere dag hoorde zij dat ze geroepen werd en zij vroeg aan haar moeder, waarom zij haar riep. Maar haar moeder had niet geroepen. Toen haar moeder nauwelijks weg was, vroeg Matje weer of zij haar geroepen had. “Welnee Matje”, zei haar moeder, “ik heb je niet geroepen.” Toch zei Matje dat zij goed hoorde dat zij

telkens geroepen werd.

Maar dit was een hemelse stem, die haar riep, zoals Samuël geroepen werd. Zoals een moeder of een vader hun kind dikwijls uit liefde bij de naam roept, zo riep haar Heiland Matje steeds bij haar naam, om haar hart te bemoedigen. Ook zei ze in die dagen, op reis te zijn naar de hemel, om spoedig de aarde te verlaten en om eeuwig te wandelen op de straten van goud.

Nog enkele dagen

Zo kwam het einde van Matje dichterbij. Zij was niet bang om te sterven en alle vrees voor de dood was weg. Met afgebroken woorden zei ze: “Vader, niet bang meer, geen vrees meer, geen droefheid, maar blijdschap.” Enkele ogenblikken daarna riep zij: “Heerlijk, heerlijk, straten van goud, straten van goud.”

Eén dag voor haar sterven vroeg zij om Psalm 21 te lezen. Na het voorlezen raakte ze spoedig buiten haar bewustzijn en haar laatste ogenblik brak aan.

Op 5 juli 1927, ‘s avonds om half zes, heeft ze het tijdelijke met het eeuwige verwisseld en is zij ontslapen in haar zoete en zalige Koning, Die zij hier zo dikwijls omhelsd had. Wat zal dit voor Gods volk wezen, na een weg van lijden en strijden, van tranen en smarten, in te mogen gaan in de stad die fundamenten heeft, waarvan de Bouwmeester en kunstenaar God Zelf is.

*Jeruzalem is wel gebouwd,
Wel saamgevoegd; wie haar beschouwt,
Zal haar voor 's Bouwheers kunstwerk groeten. (Psalm 122:1)*

*Ongestoord mag zij nu wand' len
Waar de straten zijn van goud
Met haar liefderijke Koning
Steeds in heerlijkheid aanschouwd.*

De begrafenis

Het stoffelijk overschot van Matje werd op zaterdag 9 juli begraven, onder een grote belangstelling. Dominee J.A. Riekel¹ uit Sliedrecht had ik ook verzocht op de begrafenis aanwezig te zijn. Hij schreef mij, dat het hem een gunst zou zijn om dit Koningskind naar het graf te helpen dragen. Ook haar onderwijzer, meester S. Bison was uitgenodigd.

Op de begraafplaats verzocht ds. Riekel het kistje nog even boven het graf te laten staan. Hij sprak uit het Woord des Heeren, over Jesaja 44 vers 5: “*Ik ben des HEEREN*”. Daarna werd gezongen Psalm 68 vers 2:

*Maar 't vrome volk, in U verheugd,
Zal huppelen van zielenvreugd,
Daar zij hun wens verkrijgen.*

Ook meester Bison heeft nog gesproken en daarna werd Psalm 105 vers 5 gezongen. Nadat ds. Riekel verzocht had het kistje in het graf neer te laten, gaf ik, als vader, Psalm 72 vers 8 nog op. Nadat de dominee nog enkele woorden gesproken had, eindigde hij met het laten zingen van Psalm 72 vers 11. Diep onder de indruk verlieten de aanwezigen de begraafplaats.

1.6 *Naschrift*

Met veel gebrek en veel strijd heb ik een en ander verteld over de wegen die de Heere met ons dochtertje gehouden heeft. De lezer moet de gebreken maar over het hoofd zien. Ik heb het op een heel eenvoudige en kinderlijke wijze opgeschreven, zoals Matje het zelf gezegd heeft. Dikwijls voelde ik mij onbekwaam, maar nadat ik een begin gemaakt had, kon ik niet ophouden tot het klaar was. Door velen van Gods volk werd ik hiertoe aangemoedigd.

Mocht het de lezers door genade geschonken worden iets te kennen van hetzelfde goed dat Matje leerde kennen, al was het in een mindere mate. Wat zou het groot zijn, misschien arm naar de wereld, de rijkdom van het ware zaligmakende geloof te bezitten. Dan zou de lezer, zoals Matje, alles schade en drek achten, om de uitnemendheid die er is in de Heere Jezus Christus.

En volk des Heeren, laat er geen stilzwijgen bij u zijn. Hoe meer u voor de Koning mag uitkomen, hoe meer zoetigheid u van Hem genieten zult. Beproof het maar eens! Onderzoek uw hart maar eens en u zult er achter komen wat de reden is dat u zo weinig van de Heere geniet. Er zijn nog teveel afgoden die u hier dient en aan de hand houdt. O, de Heere ontdekke u er aan, want het ligt niet aan uw Koning, o nee, Hij blijft Dezelfde, de Getrouwe, ondanks uw ontrouw. U kunt veel meer genieten wanneer u de afgoden eens mocht loslaten en in Zijn lieflijke wegen wandelen. Door ons om- en afzwerven, sluiten wij de gemeenschap met onze Koning altijd af en sluiten de vruchtbaarheid van de gezegende Heilige Geest buiten ons hart. Wij halen andere heren naar binnen en bedroeven die lieve Geest en daarom moeten wij in het donker dwalen, met een magerheid aan onze ziel.

O, de Heere wil álles voor Zijn volk wezen, dus niet *iets*, maar *alles*! Wanneer de Heere alles voor het zondaarshart is, dan zakt de persoon zelf weg, zoals Matje, in zalige verwondering en aanbidding.

*Gods vriend'lijk aangezicht,
Heeft vrolijkheid en licht
Voor all' oprechte harten,
Ten troost verspreid in smarten (Psalm 97:7)*

*Hij maakte, Hij die heerlijk is,
Zijn wond'ren een gedachtenis;
Hij is barmhartig en genadig;
Hij gaf hun, die Hem vrezden spijs;
En Zijnen groten Naam ten prijs,
Gedenkt Hij Zijns verbond gestadig. (Psalm 111:3)*

1.7 *Enkele gegevens over familie Verbrugge en meester Bison*

In het gezin Verbrugge zijn totaal negen kinderen geboren, van wie er vier jong gestorven zijn. Voor sommigen van hen was er een gegronde verwachting.

Zelf is vader Arie Verbrugge 67 jaar oud geworden. Hij was 21 jaar toen hij krachtdadig bekeerd werd; voor Gods recht werd hij ingewonnen en hij mocht toen reeds het begin van de eeuwige liefde ervaren.

In zijn gezin en ook daarbuiten had hij veel achting. Maar hij ondervond ook veel vijandschap te Vinkeveen. Zijn ouders kwamen uit Wilsum en waren daar in 1887 met de Doleantie meegegaan. Maar in de Gereformeerde Kerk te Vinkeveen liep Arie Verbrugge vast. Hij bleef toen 's zondags met zijn gezin enkele jaren thuis. Na de geboorte van een van zijn jongste kinderen, is hij voor de doop naar de Hervormde Kerk overgegaan, zoals hij zelf zei: "Niet om de kerk, maar om de eer van God."

Zijn sterfbed, in 1959, had veel overeenkomst met dat van zijn dochter Matje. Dit is in de familie nog niet vergeten! In Vinkeveen woont nog een 80-jarige broer van Matje, die haar sterven heeft meegemaakt en daar nog met indruk over spreekt.

Meester Bison (1866-1940)

Een kleindochter van meester Bison, mevr. Meta Bison, heeft in 1980, toen de Christelijk School te Vinkeveen 100 jaar bestond, wat gegevens van haar grootvader verzameld.

Vele jaren is meester Bison aan de school te Vinkeveen verbonden geweest. Na een onderbreking van enkele jaren te Zierikzee en te Oud-Beijerland, is hij in Vinkeveen gebleven. Tot op hoge leeftijd was hij onderwijzer. Hij was daarin getrouw en streng, maar had ook een liefdevol hart voor de kinderen. Hij was bijzonder op orde en recht gesteld, in zijn gezin met elf kinderen, op school en in de kerk. De meester kon prachtig vertellen en wist de kinderen aan zich te binden. Regelmatig poetste hij zijn bril op met het witte schortje van een van de meisjes uit de klas!

Hij heeft totaal vijftien boekjes geschreven, die alle tussen de eerste en tweede wereldoorlog uitgegeven zijn. Deze boekjes zijn leerzaam en boeiend geschreven voor jong en oud.

Verder was meester Bison ook godsdienstonderwijzer en nam hij bij afwezigheid van de plaatselijke predikant ook preekbeurten waar. Volgens zijn kleindochter was hij bijzonder Godvrezend en had hij een opgewekte blijmoedige geloofsbeleving.

In 1940 is aan zijn arbeidzaam leven een einde gekomen, meester Bison was toen 74 jaar.

1 Ds. J.A. Riekel (1869-1949) was predikant in de Christelijke Gereformeerde Kerk van 1925-1934 te Sliedrecht; tot 1944 te Delft en tot 1948 als hulpprediker te Huizen

Geraadpleegde literatuur:

(Vader Arie Verbrugge), *'s Heeren lof uit een kindermond*, Gorinchem z.j.

Meta Bison, *Meester Bison*, Beverwijk 1980

Joh. de Haas, *Gedenkt uwer voorgangers*, deel 5, Haarlem 1989

2 Elisabeth Wallbridge (1770-1801)

Het leven en sterven van Elisabeth Wallbridge, “de dochter van de veehouder”, werd beschreven door de bekende ds. Legh Richmond, die ook *Jenny de hutbewoonster* heeft geschreven. Elisabeth Wallbridge stierf op 30 mei 1801 op de leeftijd van 31 jaar. Richmond was toen predikant van de combinatiegemeente Brading en Yaverland, op het eiland Wight in het zuiden van Engeland; Elisabeth woonde in het dorpje Arreton op datzelfde eiland.

2.1 Een brief van een onbekende

Het is een heerlijke bezigheid om de werken der Goddelijke genade na te speuren en te ontdekken, zoals die openbaar worden in het leven van Gods oprechte kinderen. Vooral is het aangenaam om waar te nemen hoe vaak de zonneshijn der genade onder de *armere* bevolkingsgroepen het hart beschijnt en getuigt van het beeld van Christus, dat de Geest van God daarop ingedrukt heeft. Het blijkt dat bij zulke mensen de christelijke oprechtheid en eenvoud geen hinder heeft van die strikken voor een geestelijk hart en wandel, die maar al te vaak een grote hindernis blijken te zijn voor hen die van een hogere stand zijn. Talrijk zijn de moeilijkheden, die door rijkdommen, beschaafd gezelschap, hoge posities en goede betrekkingen voor de voeten van een christelijke levensovertuiging worden geworpen. We mogen het gelukkig noemen (en ik weet gelukkig enkele voorbeelden), als genade kennelijk zó die overtuiging te hulp is gekomen in haar strijd tegen de natuurlijke trots, eigendunk, verleidingen van weelde, gemak en wereldse meningen, dat de edelen en machtigen versierd worden met oprechte armoede van geest, zelfverloochening, nederigheid en diepe geestelijkheid van hart.

Maar over het algemeen moeten we, als we de godsdienst in haar zuiverste vorm willen zien, daarnaar zoeken bij de *armen* van deze wereld die *rijk* zijn in geloof. Hoe vaak is het hutje van de arme een paleis Gods! Velen van ons kunnen met waarheid betuigen dat we dáár onze nuttigste lessen van geloof en hoop hebben geleerd, en dáár getuige zijn geweest van de treffendste blijken van de wijsheid, de kracht en de goedheid Gods.

Een brief ontvangen

De persoon die in dit verslag onder de aandacht van mijn lezers wordt gebracht, wordt weergegeven in haar werkelijke levensomstandigheden. Ik raakte voor het eerst bekend met de dochter van de veehouder, toen ik een brief ontving, waarvan ik nu een stuk overschrijf uit het oorspronkelijke, dat nu voor mij ligt:

Weleerwaarde heer,

Ik neem de vrijheid u te schrijven. Neemt u het mij toch niet kwalijk, want ik heb u nooit gesproken. Maar ik heb u éénmaal horen prediken in de kerk te Arreton. Ik geloof dat u een getrouw prediker bent, om zondaren te waarschuwen, opdat zij de toorn zullen ontvlieden, die geopenbaard zal worden aan allen die in de zonde leven en onbekeerd sterven. Gaat u alstublieft door in de kracht des Heeren en moge Hij u zegenen en uw liefdewerk met succes bekronen en u zielen als uw loon geven! De Heere heeft beloofd dat Hij met degenen zal zijn die Hij roept en uitzendt om Zijn Woord te prediken, tot de laatste dag, want zonder Hem kunnen wij niets doen.

Ik was zeer verblijd toen ik hoorde van de blijken van liefde en genegenheid die u betoond hebt aan die arme soldaat van de S.D.-militie. Het was zeker de liefde van Christus, die u naar die arme man toezond, moge die liefde altijd rijkelijk in u wonen door het geloof. Moge die liefde u dringen om de omzwervende zielen der mensen op te zoeken, met het brandende verlangen uzelf over te geven en verteerd te worden voor Zijn heerlijkheid. Moge de zalving van de Heilige Geest de door u gesproken woorden met kracht vergezellen en de harten van de hoorders vervullen met diepe overtuigingen. Mogen velen van hen de Goddelijke verandering ervaren, dat ze nieuwe schepselen gemaakt zijn in Christus.

Dominee, houd sterk aan in het gebed tot God om de overtuiging en bekering van zondaren. Zijn macht is groot en wie kan die tegenstaan? Hij heeft beloofd het gebed des geloofs te zullen verhoren, dat wordt opgesteld in de Naam Zijns Zoons. Vraag wat u wilt, en het zal u worden gegeven. Hoe moest dit ons geloof versterken als wij bidden. O, die heerlijke bezielende hoop: hoe verheft die de verzwakte zielen, wanneer wij op de dierbare beloften van God zien. Wat een genade, als we met ons eigen hart Christus kennen en de kracht van Zijn opstanding. Door het geloof in Christus verblijden we ons in de hoop en zien we in verwachting uit naar de tijd die aanstaande is, dat allen de Heere zullen kennen en vrezen en dat een volk op één dag geboren zal worden.

Wat een heerlijke tijd, als Christus' koninkrijk zal komen! Dan zal Zijn wil geschieden, zowel in de hemel als op de aarde. De mensen zullen dagelijks gevoed worden met het manna van Zijn liefde en zich de hele dag in de Heere verblijden. Wat zullen zij dan genieten van het paradijs hier beneden. Dit vervrolijkt mijn ziel en spoort mij aan om Gods weg te volgen, opdat ik nu reeds een weinig God en het Lam de eer mag geven.

Dominee, ik begon zondag met het schrijven van deze brief, omdat ik verhinderd was de openbare godsdienst bij te wonen. Mijn geliefde en enige zus, die als dienstmeisje bij mevrouw N.N. woonde, was zó ziek, dat ik hier gekomen ben om haar werk over te nemen en haar te verzorgen. Maar nu is zij niet meer.

Ik had u willen vragen haar te schrijven, naar aanleiding van het volgende: Zij was overtuigd van het verkeerde van haar vroegere levenswijze, dat zij niet in de wegen van God gewandeld had, noch getracht had Hem te behagen. Maar ze verlangde nu wél ernstig dit te mogen doen. Dit geeft mij de troostvolle hoop dat zij de eeuwige heerlijkheid is ingegaan en dat zij zich nu heeft verenigd met de menigte van de engelen in de hemel, om de wonderen van verlossende liefde te bezingen. Ik geloof dat ik nu mag zeggen: 'Schrijf: zalig zijn de doden, die in den Heere sterven' (Openb. 14:13).

Zij gaf het verlangen te kennen om het Heilig Avondmaal te mogen ontvangen en het dierbaar lijden en sterven des Heeren te gedenken. Ik vertelde haar, zo goed als ik kon, wat het was om Christus in het hart te ontvangen. Maar omdat ze steeds zwakker werd, sprak zij er niet meer over. Zij scheen nogal berustend te zijn, voordat ze stierf. Ik hoop dat zij een wereld van zonde en dood heeft verlaten om voor altijd bij God te zijn.

Dominee, ik hoop dat u niet heb beledigd, dat ik, arm en onkundig persoon, de vrijheid heb genomen om u te schrijven. Maar ik hoop, omdat u geroepen bent om zondaren te onderwijzen in de wegen van God, dat u geduld met mij hebt en zo vriendelijk wilt zijn, deze slecht geschreven brief te beantwoorden, om mij wat onderwijs te geven. Het is mijn hartelijke wens, de zin van Christus te hebben en met Zijn beeld verzadigd te worden, als ik zal opwaken.

Mijn zus heeft de wens kenbaar gemaakt, dat u haar zou begraven. De predikant van

onze gemeente te Arreton, waar haar stoffelijk overschot naar toe gebracht wordt, kan niet komen. Zij is dinsdagmorgen gestorven en zal vrijdag of zaterdag begraven worden, wat u het beste uitkomt, om drie uur in de middag.

Wilt u mij alstublieft antwoord geven door de bezorger van deze brief en laat dan weten of u aan dit verzoek kunt voldoen.

Uw onwaardige dienstmaagd, Elisabeth Wallbridge

Ik werd zeer getroffen door de eenvoudige en oprechte toon van godsvrucht, die uit deze brief sprak. Hij was weliswaar vrij slecht geschreven en gespeld, maar dit maakte de tot dan toe onbekende schrijfster ervan juist beminnelijker; de brief werd gekenmerkt door het samengaan van een lage stand met een uitmuntende godzaligheid. Ik voelde mij dankbaar dat ik met een dergelijke briefschrijfster vereerd werd; te meer daar dergelijke personen in die dagen in deze omgeving zeer zeldzaam waren. Dikwijls heb ik gewenst dat schriftelijke omgang met elkaar onder ons meer aangemoedigd en beoefend werd. Ik heb de grootste reden om goed te spreken van de uitwerking ervan op mij en op anderen. Zowel briefwisseling als gesprekken met godvruchtige armen, zijn dikwijls het middel geweest tot verlevendiging van mijn eigen hart in het vervullen van mijn dienstwerk, en het heeft mij de nuttigste lessen geleerd voor het bedienen van het leraarsambt in het algemeen.

Wie was de bezorger?

Direct na het lezen van de brief, informeerde ik naar de bezorger ervan. “Hij staat buiten de poort te wachten, dominee”, was het antwoord. Ik ging naar buiten om met hem te spreken en zag een eerbiedwaardige oude man, wiens lange grijze haar en diep gerimpeld gezicht, een meer dan gewoon respect afdwong. Hij rustte met zijn arm op het hekje en de tranen liepen hem langs de wangen. Toen ik bij hem kwam, maakte hij een diepe buiging en zei: “Dominee, ik heb u een brief van mijn dochter gebracht; maar ik ben bang, dat u ons erg vrijpostig vindt dat we u met onze moeilijkheden lastigvallen.”

Ik antwoordde: “Zeker niet, ik zal blij zijn u en uw gezin in deze zaak van dienst te mogen zijn, mits de predikant van uw gemeente het goed vindt.”

“Dominee, hij heeft mij gisteren gezegd, dat hij erg blij zou zijn als ik een ander zou kunnen krijgen om mijn arm kind te begraven, omdat hij op een afstand van vijf mijl hiervandaan woont en op die dag andere werkzaamheden heeft te verrichten. Toen ik het mijn dochter vertelde, vroeg zij mij, u deze brief te brengen, die de hele zaak duidelijk maakt.”

Ik nodigde hem uit binnen te komen en vroeg: “Wat is uw beroep?”

“Dominee, ik heb het grootste deel van mijn leven in een klein huisje gewoond te Arreton, hier zes mijl vandaan. Ik heb wat grond gepacht en wat koeien gehouden. Samen met mijn dagelijks werk waren dat de middelen van bestaan, waarmee ik mijn gezin heb onderhouden.”

“Hoe groot is uw gezin?”

“Een vrouw, die oud en hulpbehoevend aan het worden is, twee zonen en een dochter; want mijn ander lief kind heeft zojuist deze boze wereld verlaten.”

Ik zei: “Ik hoop dat zij naar een beter vaderland is gegaan.”

De oude man zei: “Dat hoop ik ook. Het arme kind. Zij bewandelde niet zulke goede wegen als haar zus, maar ik geloof, dat de gesprekken van haar zus, vóór haar sterven, het middel zijn geweest tot redding van haar ziel. Wat een genade is het om zo’n kind, als dat van mij te mogen bezitten! Ik had nooit ernstig over mijn ziel nagedacht,

voordat zij, de arme meid, mij smeekte om de toekomende toorn te ontvlieden.”

“Hoe oud bent u?”

“Bijna zeventig jaar en mijn vrouw is nog ouder, wij worden oud en ons werk is bijna op het einde. Maar onze dochter heeft de goede betrekking, waar ze diende, verlaten, met het doel thuis te komen om voor ons en onze melkerij te zorgen. Zij is een lief, gehoorzaam en aanhankelijk meisje.”

“Was zij altijd zo?”

“Nee dominee, toen zij heel jong was leefde ze voor de wereld, voor plezier, kleding en vrienden. Wij waren allen echt heel onkundig en dachten dat als wij voor dit tijdelijke leven zorgden en niemand tekort deden, wij bij het sterven zeker naar de hemel zouden gaan. Mijn dochters waren beiden eigenzinnig en evenals wij vreemdelingen van de wegen van God en het Woord van Zijn genade.

Maar de oudste van hen ging op een andere plaats werken en enkele jaren geleden hoorde zij een preek in de kerk van een predikant, die als vlootpredikant naar een kolonie ging, en vanaf die tijd werd ze heel anders. Zij begon de Bijbel te lezen en werd ernstig en oppassend. De eerste keer toen ze daarna naar huis kwam om ons op te zoeken, bracht ze ons een guinea (een muntstuk) die ze van haar loon overgehouden had en zei dat zij er zeker van was, dat wij, nu wij oud werden, wel hulp konden gebruiken. Zij voegde er aan toe, dat zij het geld niet wilde besteden aan mooie kleren, om de hoogmoed en de ijdelheid te voeden, zoals zij gewoon was geweest, maar dat zij liever haar vader en moeder dankbaarheid wilde betonen, omdat Christus haar zulke genade had bewezen.

Wij waren verbaasd over haar woorden en waren blij met haar gezelschap, want haar karakter en gedrag waren zó onderdanig en vriendelijk. Zij verlangde er duidelijk naar om ons zowel naar ziel als naar lichaam goed te doen en het was zó'n verschil met hoe wij haar vroeger gekend hadden, dat wij, hoe onverschillig en onkundig we ook waren, toch begonnen te denken dat er in de godsdienst iets wezenlijks moest zijn, want anders kon zij in zo'n korte tijd iemand nooit zo sterk veranderen.

Haar jongste zus, die arme ziel, was in die tijd gewoon om haar uit te lachen en te bespotten en zei dat haar hoofd op hol was gebracht door haar nieuwe gedachten. “Nee zus”, zei ze, “niet mijn hoofd, maar mijn hart is, hoop ik, bekeerd van de liefde tot de zonde, tot de liefde van God. Ik hoop dat je, net als ik, eens het gevaar en de leegheid van je tegenwoordige toestand mag inzien.” Haar arme zus antwoordde hierop: “Ik heb er geen behoefte aan om een preek van jou te horen, ik ben niet slechter dan andere mensen en dat is mij genoeg.” “Dat is goed, zus”, antwoordde Elisabeth, “wanneer je niet naar mij wilt luisteren; je kunt met niet beletten om voor je te bidden en dat zal ik met heel mijn hart doen.”

En nu, dominee, ik geloof dat deze gebeden verhoord zijn, want toen haar zus ziek werd, ging Elisabeth naar haar mevrouw om haar plaats in te nemen en ook om haar te verzorgen. Zij sprak veel met haar over haar ziel en het arme meisje werd zó diep aangedaan en gevoelig over haar vroegere zonden en zó dankbaar voor het liefdevolle gedrag van haar zus, dat zij werkelijk een goede hoop voor haar kreeg.

Toen mijn vrouw en ik haar tijdens haar ziekte gingen bezoeken, vertelde ze ons hoe bedroefd en beschaamd ze was over haar vroegere leven, maar dat zij door genade een hoop had, dat de Zaligmaker van haar lieve zus, ook haar Zaligmaker zou zijn. Want zij zag haar zondigheid, voelde haar hulpeloosheid en wilde zich op Christus verlaten als haar hoop en verlossing.

En nu dominee, is zij gestorven en ik hoop en denk dat de gebeden van haar zus tot God om haar bekering zijn verhoord. Moge de Heere dat ook willen vergunnen aan

haar arme vader en moeder.”

Dit gesprek was een aangename toelichting op de brief die ik ontvangen had en het deed mij verlangen om zowel aan het verzoek te voldoen, alsook de schrijfster te leren kennen. Ik beloofde de brave oude veehouder om vrijdag op het vastgestelde uur bij de begrafenis aanwezig te zijn. Na nog wat met hem gesproken te hebben over zijn eigen gemoedstoestand onder de huidige beproeving, vertrok hij.

Hij was een eerbiedwaardige oude man. Zijn gerimpelde wangen, witte haarlokken, schreiende ogen, gebogen schouders en zwakke tred, kenmerkten de bejaarde pelgrim. Terwijl hij langzaam wegliep, leunend op een stok die hem naar het scheen reeds vele jaren gezelschap had gehouden, kwam er een reeks van overdenkingen bij me op, waar ik nog met genoegen en ontroering aan terugdenk.

De begrafenis

Op het afgesproken uur kwam ik bij de kerk en na een poosje werd ik aan de poort van het kerkhof bij de eenvoudige begrafenisstoet geroepen. De bejaarde ouders, de oudere broer en zus, vormden, met andere familieleden, een aandoenlijk groepje. Ik werd getroffen door het ootmoedige, godzalige en aangename gelaat van de jonge vrouw van wie ik de brief ontvangen had. Haar gezicht had de trekken van diepe ernst zonder gemaaktheid, en van innerlijke vrede, vermengd met een glans van godsvrucht. Tijdens de rouwdienst deed zich iets bijzonders voor, wat naar ik meen waard is om genoemd te worden. Een man uit het dorp, die tot dan toe zeer zorgeloos was geweest, losbandig zelfs, ging enkel uit nieuwsgierigheid de kerk binnen, met geen beter doel dan om naar de plechtigheid te kijken. Hij kwam ook naar het graf en tijdens het lezen van de gebeden, die voor dat deel van de eredienst zijn vastgesteld, kreeg hij door sommige uitdrukkingen in die gebeden een diepe en ernstige overtuiging van zijn zonde en van het gevaar waarin zijn ziel verkeerde. Het was een overtuiging die nooit verdween, maar geleidelijk rijpte tot het meest overtuigende bewijs van een totale verandering, waarvan ik gedurende lange tijd velerlei bevestiging kreeg. Altijd verwees hij naar de gebeden bij het graf en naar enkele uitdrukkingen daaruit, die ontwijfelbaar het middel waren om hem, door genade, tot kennis van de waarheid te brengen.

Het was daarom een gedenkwaardige dag. Laat het in herinnering blijven bij degenen die de ‘korte en eenvoudige geschiedenissen van de armen’ willen horen. Was er niet een duidelijk en heerlijk verband in de omstandigheden die én de ernstige én de zorgeloze, in Gods voorzienigheid, die dag op het graf bij elkaar brachten? Wat missen zij veel, die de leidingen van God in Zijn voorzienigheid, als schakels in de keten van Zijn eeuwig raadsbesluit van verlossing en genade, verzuimen na te gaan! “Al spotten de ongelovigen, laat ons aanbidden.”

Nadat de dienst was afgelopen had ik een kort gesprek met het oude echtpaar en hun dochter. Zij vertelde mij dat ze van plan was, om nog één of twee weken in het huis te blijven waar haar zus gestorven was, totdat er een ander dienstmeisje zou komen om de plaats van haar zus in te nemen. “Ik zal u werkelijk dankbaar zijn”, zei ze, “als ik u nog eens kan spreken, of daar, of bij mijn vader thuis, waarnaar ik over veertien dagen hoop terug te keren. Ik zou u graag nog wat over mijn zus, die u zojuist begraven hebt, vertellen.” Haar voorkomen en manier van doen boezemden mij belangstelling in. Ik beloofde hun huisje te bezoeken en leerde hen vanaf die tijd goed kennen. Ik ging naar huis terug, vol gedachten over de bijzonderheden van de begrafenis, die ik daar had meegemaakt. Laat ons de God van de armen danken en steeds bidden dat de armen

rijk mogen worden in het geloof en dat de rijken arm mogen worden van geest!

2.2 *De nieuwe vriendschap*

Levende herinneringen

Wanneer men de vroegere omgang met overleden vrienden nagaat, neemt dikwijls een aangename ernst bezit van het gemoed. Zeker wanneer ze leefden en stierven in de Heere! De herinnering aan vroegere voorvallen en gesprekken met mensen die, naar wij mogen geloven, zich nu verheugen in de ongestoorde zaligheid van een betere wereld, vervult het hart met een aangename droefheid en verlevendigt de ziel met de hoopvolle voorsmaak van de dag waarop de heerlijkheid des Heeren zal geopenbaard worden in het samenbrengen van al Zijn kinderen, om nooit meer te scheiden. Of ze op aarde rijk of arm waren, is niet van belang; waar het om gaat is, dat zij nu *koningen en priesters Gode* zijn, dit is hun werkelijke adeldom.

Onder de nu reeds overleden gelovigen, met wie ik heel graag sprak over de genade en de heerlijkheid van Gods Koninkrijk, was de dochter van de veehouder. Ik wil nu enig verder verslag van haar geven, in de hoop dat dit voor elke lezer tot nut zal zijn.

Een schone omgeving

Ongeveer een week na de begrafenis ging ik het gezin opzoeken, waar de jongste zus had gewerkt en gestorven was, en waar nu Elisabeth verzocht was een korte tijd haar plaats in te nemen. Het was in een groot en voornam herenhuis, in een schone vallei, aan de voet van een hoge heuvel. De omgeving was omringd door prachtige bossen, doorsneden met hoogten en laagten en langzaam opgaande akkers. Het gebouw was kennelijk van oude tijden af van het ene geslacht op het andere overgegaan. Het gotisch karakter van de bouwstijl was bewaard gebleven in de vensters van glas in lood, versierd met snijwerk en met pilaren van metselwerk opgetrokken. Ook de dakconstructie was overeenkomstig de gewoonte van onze voorvaders en geheel in overeenstemming met de stijl van het gebouw. Aan één kant was het huis bedekt met dichte bladeren van een reusachtige klimop, die boven de gebruikelijke grenzen uitklom en zich om het hoogste punt van de schoorsteen omhoog slingerde. Deze boom scheen bij de muren te horen en zorgde er samen met de ouderwetse bouwstijl voor, dat de gedachten teruggingen naar de dagen van onze voorvaders.

Toen ik bij het huis kwam, moest ik nadenken over de loop der eeuwen en de opvolgende geslachten van mensen, die elk op hun beurt het land, de huizen en het gebied bevolkten. Elk geslacht is op zijn beurt weer verdwenen om zijn erfenis aan anderen na te laten. David heeft eens hetzelfde opgemerkt en uitgeroepen: “*Zie, Gij hebt mijn dagen een handbreed gesteld, en mijn leeftijd is als niets voor U; (...) men brengt bijeen, en men weet niet, wie het na zich nemen zal*” (Psalm 39:6-7). Het zou voor de rijken goed zijn, als zij dikwijls stilstonden bij de ongestadigheid van al hun bezittingen en de vergankelijkheid van alle aardse eigendommen. “*Hun binnenste gedachte is, dat hun huizen zullen zijn tot in eeuwigheid*” (Psalm 49:12).

Toen ik dicht bij het gebouw kwam, verspreidde zich over het voorste deel een aangename schaduw, veroorzaakt door de bomen; dit gaf het oude gebouw iets karakteristieks. Op hetzelfde ogenblik herinnerde ik mij dat de dood dit huis korte tijd geleden bezocht had en dat één van de huidige bewoners in rouw was over haar overleden zus. Er is iets verhevens in de gedachte aan iemand die pas overleden is en die gedachte vond aansluiting met de donkere muren, die ons erop wezen dat een ziel kort geleden de eeuwigheid was ingegaan.

Na een poosje met de bewoners gesproken te hebben, werd ik in de loop van het gesprek aangenaam getroffen toen ik hoorde, dat de oudste zus haar jongere zus onvermoeid verzorgd had. Daardoor kreeg ik nog meer bewijs van haar voortreffelijk karakter en van haar gedrag in deze woning. Ik vroeg verlot haar te mogen ontmoeten, overeenkomstig de belofte die ik enkele dagen daarvoor gedaan had, tijdens de begrafenis.

Het bezoek aan Elisabeth

Ik werd in een zitkamer gebracht, waar ik haar alleen aantrof, in diepe rouw. Ik werd getroffen door de rust en kalmte op haar gezicht, die getuigden van eigenschappen, die in latere kennismakingen met haar werden bevestigd.

Zij sprak over haar zus en smaakte de voldoening, dat zij vóór haar sterven hoopvolle bewijzen van hartvernieuwende genade had gegeven; over de gebeden en ernstige vermaningen, die gezegd waren met een zalige uitwerking. Zij beschreef het gebeurde met zo'n mengeling van zusterlijke genegenheid en godvruchtige afhankelijkheid van de genade van God voor zondaren, dat ik overtuigd werd dat haar eigen hart onder de invloed was van *de zuivere onbevleete godsdienst*.

Zij vroeg mij, of ze af en toe met mij mocht schrijven over ernstige onderwerpen, daar zij, volgens haar zeggen, veel onderwijs nodig had. Zij hoopte dat ik het haar niet kwalijk nam, dat zij zich met mij in verbinding gesteld had. Verder verklaarde ze te geloven dat de Heere, zowel de dood van haar zus, als de persoonlijke kennismaking met mij, die een gevolg daarvan was, voor haar en haar ouders had bestuurd tot hun tegenwoordig en toekomstig welzijn. Over enkele dagen dacht zij naar haar ouderlijke woning terug te gaan. Omdat ik merkte dat de huishoudelijke plichten haar riepen, bleef ik niet lang meer, maar verliet haar met de verzekering dat ik binnenkort haar ouders hoopte te bezoeken.

“Dominee”, zei ze, “ik vind het erg vriendelijk van u dat u het gezelschap van de rijken verlaat en spreekt met de armen. Ik had gewenst dat ik u wat meer over mijn eigen gemoedstoestand had kunnen vertellen. Misschien zal ik dit op een ander keer beter kunnen doen. Wanneer u mij weer bezoekt, dan zult u mij niet in dit adellijk huis, maar in een armoedig huisje aantreffen. Maar daar voel ik mij het meest gelukkig. Nogmaals dank ik u voor uw vriendelijkheid mij en de mijnen bewezen, dominee, en dat God u er voor mocht zegenen!”

Ik verliet het huis met geen geringe maat van voldoening in betrekking tot mijn nieuwe kennismaking. Ik had de kenmerken van beschaving en godsvrucht ontdekt. Ik voelde dat godsdienstige omgang met mensen uit lagere standen buitengewoon nuttig kan zijn voor anderen van wie de uiterlijke positie en voorrechten die van de eersten verre te boven gaan. Dikwijls blijkt het: *“het zwakke der wereld heeft God uitverkoren, opdat Hij het sterke zou beschamen”* (1 Kor. 1:27b).

Uitzicht over het eiland Wight

Ik was nogal eens gewoon, wanneer ik ergens over na moest denken, een plaats te zoeken waar het schone uitzicht mij kon helpen met het vormen van aangename en nuttige gedachten. Daarom klom ik langzaam naar de top van de heuvel, die zich dicht bij het herenhuis bevond dat ik zojuist verlaten had. Hier was een baken geplaatst in de vorm van een driehoekige piramide, opgetrokken van steen. Hier ging ik op de grond zitten en had een prachtig uitzicht op de omgeving, die zich onderscheidde door haar schoonheid. Het was een hoge plaats en aan alle kanten vroegen interessante dingen de aandacht van de toeschouwer op.

In het zuiden werd het uitzicht op een afstand van ongeveer zes mijl begrensd door

een lange rij heuvels en in het westen was nóg een rij heuvels. De heuvel waarop ik zat, was tussen die twee rijen in en werd omringd door een rijk en vruchtbaar dal, vol met weilanden en korenvelden. Door het dal slingerde zich mijlenver een klein riviertje, met aan de oevers grazend vee. Hier en daar bevonden zich kleinere hoogten in het dal, waarvan sommigen begroeid met bos, anderen met koren en gras en enkelen met heide of varens. Eén van die heuveltjes onderscheidde zich door een kerk op de top, die het landschap daarmee iets kenmerkends gaf. Een andere verhoging in het midden van het dal was gesierd met een eik die daar al eeuwen stond. Zijn grote hoogte en omvang riep niet alleen de nieuwsgierigheid van de reiziger op, maar was ook van dagelijks nut voor de loods, als een zichtbaar baken vanuit de zee, om zijn schip veilig in de haven te brengen. Dorpen, kerken, buitenplaatsen, boerenwoningen en arbeidershuisjes lagen over elk deel van het zuidelijke dal verspreid. In deze richting lag aan de voet van de heuvel waarop ik zat, het oude herenhuis dat ik zojuist verlaten had, verfraaid met bomen, bosjes en tuinen.

In het zuidoosten zag ik tot aan de horizon op de open oceaan. De zon scheen en vergulde de golven met een schitterend licht, dat schitterend flonkerde. Meer naar het oosten, in het verlengde van de rij heuvels waarop ik zat, zag ik twee duintoppen naast elkaar, die vol waren met schapen. Over de achterste heuvel was de zee nog juist zichtbaar. Hier zag ik schepen, sommigen zeilden en anderen lagen voor anker. Hier eindigde het riviertje, dat het zuidelijke dal bevochtigde, en liep in oostelijke richting naar de zee.

Aan de noordkant lag de *The Solent*, als een grote, prachtige rivier, variërend van drie tot zeven mijl in de breedte, tussen de oevers van de tegenoverliggende kust en het eiland Wight waarop ik woonde. Vlak onder mij was een prachtig, afwisselend boslandschap, afgewisseld door vele aantrekkelijke voorwerpen. Aan de tegenovergelegen kust van Engeland waren in de verte schepen zichtbaar. Een aantal van die schepen lag in de haven, die door deze noordelijke zeestraat te bereiken was.

Mijn oog dwaalde vol verrukking over al die aspecten van het uitgestrekte landschapsschoon, ver weg en dichtbij, die om beurten de aandacht opeisten, die zo goed bij elkaar pasten en samen een bijzonder interessant beeld opleverden. In het westen volgden de heuvels elkaar op, door tussenliggende dalen. Dit deed denken aan de zee met haar golven. De heuvels bogen af naar het zuiden en maakten de begrenzing van het eerder beschreven dal aan de zuidzijde van de heuvel waar ik op zat, compleet.

In de meeste gevallen waren de heuvels tot aan de top begroeid met koren dat het gure weer scheen te trotseren, dat op deze hoogte de grond meestal ongeschikt maakt voor het aanrijpen van de graanoogst. De hoogste heuvel, ongeveer tien mijl naar het zuidwesten, was gehuld in een wolk, die nog juist een flauwe en nevelige aanblik toeliet van een seinpost, een vuurtoren en een oud kapelletje, gebouwd op de top.

Overdenkingen temidden van de natuur

Dit prachtige natuurschoon bleek een fraaie omlijsting van godsdienstige overdenkingen en ik gaf mij daaraan over. Hoeveel natuurschoon uit het paradijs is er nog op deze aarde, hoewel hun geestelijk karakter zo afschuwelijk is ontsierd door de zonde. Maar wanneer goddelijke genade het hart van de gevallen zondaar vernieuwt, wordt het paradijs weer hersteld en wordt veel van haar schoonheid weer aan de ziel teruggegeven. Zoals dit uitzicht bestaat uit heuvels en dalen, land en zee, bossen en vlakten, die alle vol harmonie in elkaar overgaan en afwisseling brengen in het landschap, zo doet de genade in de ziel een schoon en harmonisch beeld ontstaan, dat voorheen onbekend was.

Ik keek naar het dorp in de vlakte beneden mij, waar de jongste dochter van de veehouder begraven was. Ik dacht terug aan de eenvoudige plechtigheid van de begrafenis. Ik bracht de principes en het gedrag van haar zus in verband met de (waarschijnlijke) huidige gelukzalige staat van haar ziel en was doordrongen van het besef, dat de invloed van het gezin, als een middel van genade, heel belangrijk is. Want de oudste dochter heeft als middel, niet alleen een zus tot de ware kennis van God gebracht, maar misschien ook wel haar vader en moeder. Mocht zij onder Gods zegen dat ook nog voor anderen worden! Het is een heerlijke bezigheid om zielen voor Christus te winnen en om hen uit de Egyptische slavernij te leiden, door de woestijn naar het beloofde Kanaän. Gelukkig zijn de gezinnen waar men hand aan hand, als pelgrims, naar het hemelse vaderland gaat. Mocht hun aantal dagelijks vermeerderd worden!

Terwijl ik mijn ogen liet gaan over de talrijke woningen in de dalen links en rechts, kon ik niet nalaten eraan te denken hoeveel inwoners onbekend zijn met Gods wegen en vreemdelingen van genade zijn. Dat deze gedachte mij mocht aansporen tot werkzaamheid en ijver in de zaak van onsterfelijke zielen! Omdat zij dierbaar in Gods ogen zijn, behoren zij dit ook bij ons te zijn.

Enkele opvallende en aandoenlijke opmerkingen hierover kwamen mij voor de geest, die Elisabeth tijdens mijn bezoek gemaakt had. Zij scheen geheel doordrongen te zijn van de plicht om over God te spreken en *om te werken zolang als het dag is*, want zij was zich ervan bewust, dat *de nacht komt waarin niemand werken kan*. Later was ik dikwijls getuige van haar prijzenswaardige zorg op dit punt, zowel door brieven als door gesprekken.

Wat zijzelf ook dacht ten aanzien van het nut van haar pogingen, dit deelde zij anderen mee, op een aantrekkelijke wijze. De tijd liet mij verder niet toe mijzelf zo lang te verblijden in deze overdenkingen, op deze heuvel, zoals mijn hart wel wenste.

De correspondentie voortgezet

Toen ik thuiskwam, schreef ik enkele regels aan de dochter van de veehouder, in hoofdzaak ingegeven door de gedachten die mijn geest hadden bezet toen ik op de heuvel zat. De volgende zondag ontving ik haar antwoord, als volgt:

Weleerwaarde heer,

Ik ben deze dag verhinderd de kerkdienst in Gods huis bij te wonen. Maar lof en eer zij Zijn Naam, Hij is aan tijd noch plaats gebonden. Ik gevoel, dat Hij bij mij is en Zijn tegenwoordigheid is mijn paradijs; want waar Hij is, daar is de hemel. Ik bid God dat er op deze dag een dubbel deel van Zijn genade en Heilige Geest op u mag rusten, dat Hij uw arbeid mag zegenen, dat u de waarheid van Zijn Woord mag ondervinden, dat ons verzekert, dat waar wij vergaderd zijn in Zijn Naam, Hij daar in het midden is om elke uitzierende ziel te zegenen.

Hoe dierbaar zijn al Zijn beloften! We moesten eigenlijk nooit aan de waarheid van Zijn Woord twijfelen. Want Hij zal ons nooit misleiden als we voorwaarts gaan in het geloof, altijd uitzierende om te ontvangen wat Hij in Zijn goedheid ons wil schenken!

Dominee, ik gevoelde me vandaag zeer getroost toen ik uw vriendelijke brief las. Ik ben God dankbaar voor predikanten in onze kerk die Zijn Naam liefhebben en vrezin. Dáár toch ziet het volk in het algemeen uit naar verlossing en daar kunnen zij die, om Christus' wil, altijd vinden! Mocht Zijn Woord, door u, Zijn uitverkoren vat, voor hun dode zielen tot geest en leven gemaakt worden! Dat het een middel zij in de hand Gods als scherpe pijlen van een boogschutter, om de dodelijke slag toe te brengen aan

al hun zonden! Hoe verlang ik ernaar de pijlen van overtuiging van schuld te zien indringen in de zielen van hen, die hoorders en geen daders zijn van het Woord!

O dominee, zoek de eer van God en de zaligheid van zielen. Het zal glans en luister toevoegen aan uw kroon der heerlijkheid; zowel als aan uw tegenwoordige vreugde en vrede. Wij moesten gewillig zijn te verteren en verteerd te worden in Zijn dienst, zeggende: "Heere, dat Uw wil op aarde door mij geschiede, zoals door de engelen in de hemel." Zo zult u Zijn aangezicht met vreugde mogen aanschouwen en zult u mogen getuigen: "Zie, Ik en de kinderen die Mij de HEERE gegeven heeft" (Jes. 8:18a).

Het is verbazingwekkend, als wij één gelegenheid om goed te doen, voorbij zouden laten gaan, als het gedaan mag worden uit liefde tot God en Zijn schepselen, wetende dat er een loon van genade aan verbonden is, omdat wij de talenten ons geschonken, gebruiken moeten overeenkomstig het vermogen dat wij van Hem ontvangen hebben. God eist niets wat Hij niet beloofd heeft te zullen geven, maar als wij terugzien en bedenken dat er gelegenheden zijn geweest, waarin wij verzuimd hebben het kruis op te nemen en uit te komen voor God, wat een neerslachtigheid gevoelen wij dan! Dan worden wij vervuld met schaamte, wanneer wij ons bewust zijn dat wij ons voor Christus geschaamd hebben en kunnen wij niet met vrijmoedigheid naderen tot de genadetroon en ook niet die vrije toegang gevoelen als wij onze smeekbeden opzenden.

Ons wordt bevolen elkaar op te wekken tot liefde en goede werken en wanneer die twee overeenstemmen in de dingen van God, dan kunnen wij zeggen:

*Was Jezus' gemeenschap
hier beneden reeds zoet,
Hoe groot straks de vreugd'
Voor de troon, in 't gemoed.*

Dominee, ik hoop dat u met uw vrouw, één van hart en één van zin mag zijn, dan zult u in alle dingen die tot uw tegenwoordig en eeuwig geluk leiden, overeenstemmen. Christus zond Zijn discipelen niet apart, maar twee aan twee uit, opdat zij elkaar konden troosten en helpen in de wegen en werkzaamheden die God hun opdroeg.

Het is mijn deel geweest, dat ik het grootste deel van mijn tijd, nadat ik Gods wegen leerde kennen, alleen ben geweest. Daarom vind ik het zo'n groot genot voor mijn ziel, wanneer ik een ander ontmoet, die er van houdt om te spreken over Gods goedheid en liefde en van Zijn genadige handelingen. Wat een troostrijke gedachte, om te bedenken een hele eeuwigheid in dat heerlijke werk door te mogen brengen, om de luisterende engelen te vertellen van Zijn liefde, die oneindig en onnaspeurlijk is.

Dominee, ik dank u voor uw vriendelijkheid en minzaamheid, om mensen te verlaten die van een hoge stand en geboorte in deze wereld zijn en u hier op aarde bezig te houden met een dienstmeisje zoals ik. Maar wanneer ik bedenk wat voor hoge roeping, eer en waardigheid God mij verleend heeft, dat ik Zijn kind genoemd mag worden, levend gemaakt door de Geest, een erfgenaam van de heerlijkheid en een mede-erfgenaam van Christus te zijn, hoe nederig en behoedzaam moest ik dan zijn in al mijn wegen, als een gehoorzaam en liefhebbend kind, voor een liefhebbende Vader! Wanneer ik deze dingen ernstig overdenk, vervult dit mij met liefde en dankbaarheid tot God en begeer ik geen hogere stand of rang en benijd ik de rijken niet; ik beklaag ze liever. Het behaagde mijn gezegende Heere te verschijnen in de gedaante van een dienstknecht en ik wil Hem graag gelijk zijn.

Ik had die dag niet veel zin in een gesprek en had ook niet de vrijmoedigheid om mijn

gedachten uit te spreken, wat ik soms wel doe. De schuld ligt helemaal bij mij, want u toonde een christelijke geest, aard en gezindheid te bezitten. Ik zag uit naar een gelegenheid om met u te spreken. Ik ben God erg dankbaar dat u het kruis opneemt en de schande veracht. Wanneer u getrouw bevonden wordt, zult u weldra met Hem aanzitten in de heerlijkheid.

Ik heb ook ds. N.N. geschreven en hem bedankt dat hij er in toestemde, dat u de begrafenis van mijn overleden zus zou verrichten en ik heb hem ook meegedeeld de vriendelijke manier waarin u erin toestemde dat te doen. Ik had ook moeten vermelden dat de dienst die door u werd geleid, op de toehoorders een belangrijke uitwerking had.

Ik hoop dat u mij mijn fouten niet kwalijk neemt en ze wilt verbeteren. Ik denk binnen enkele dagen naar mijn ouderlijk huis terug te gaan. Wij zullen blij zijn u daar te mogen ontmoeten.

Uw nederige dienstmaagd in Christus, Elisabeth Wallbridge

Het was onmogelijk een dergelijk schrijven met onverschilligheid te beschouwen. Ik was juist teruggekomen van een bijeenkomst in een arbeidershuisje, waar ik op de zondagavonden soms naar toe ging, om enkele arme gezinnen in één van de gehuchten die tot mijn gemeente behoren, te onderwijzen.

Ik las de brief en eindigde die dag met dankzegging aan God, dat Hij allen die Zijn Naam vrezen in staat wilde stellen, elkaar op te bouwen in Godsvreze en liefde. *“Alsdan spreken, die de HEERE vrezen, een ieder tot zijn naaste: De HEERE merkt er toch op en hoort, en er is een gedenboek voor Zijn aangezicht geschreven, voor degenen die den HEERE vrezen, en voor degenen die aan Zijn Naam gedenken”* (Mal. 3:16). Dat gedenboek is nog niet gesloten!

2.3 In het huisje van de veehouder te Arreton

De schat van het geheugen

De geest van een mens is als een levend schilderij, voorzien van voorwerpen, niet alleen van bespiegelingen van tegenwoordige dingen, maar ook van de vruchtbare bronnen van herinneringen en voorgevoelens. Het geheugen speurt gebeurtenissen na die voorbij zijn, als denkbeeldige werkelijkheid. Zij komen weer tot leven in de nieuwe beelden die wij te horen en met nieuwe ontroering zien wij wat we in vroegere tijden zagen en hoorden. Een reeks omstandigheden die voorbijgegaan zijn, vormt dikwijls een welkome herinnering. In godsdienstige overdenkingen wordt het geheugen een geheiligd instrument van geestelijk gebruik.

Een ander deel van dit levende schilderij wordt getekend door het penseel van de hoop. Zij tekent bemoedigende vooruitzichten voor de ziel, door het verleden met het heden te verbinden en met de toekomst. Al ziet zij de beloften in de verte, zo is zij toch overtuigd van de waarheid daarvan en omhelst ze die als haar eigendom. De Geest van God geeft een zegen op deze werkzaamheden van de geest en besteedt ze tot nut van de godsdienst. Elk vermogen van het lichaam en de ziel neemt, als we zien dat ze Gods eigendom zijn, een nieuwe gedaante aan. Hoe krachtig spoort de apostel op deze grond aan tot heilige werkzaamheid en waakzaamheid: *“Of weet gij niet, dat ulieder lichaam een tempel is des Heiligen Geestes, Die in u is?”* (1 Kor. 6:19).

De christen kan veel blijdschap en profijt ontvangen van het gebruik van zijn geheugen, wat betreft de zaken waar hij vroeger persoonlijk bij betrokken was. In zijn pogingen om de vroegere gesprekken en omgang met intieme vrienden weer voor de

geest te halen, ontwikkelen door deze oefening de geest en de kracht van het geheugen zich sterk. Het ene denkbeeld doet het andere weer herleven, zodat de geest op een aangename wijze nuttig bezig is met levendige en heilige voorstellingen.

Mocht het God behagen deze zwakke poging om enkele herinneringen van mijn bezoeken aan het huis van de veehouder op schrift te stellen, te zegenen aan de lezer en de schrijver.

De glorieijke schepping

Spoedig na het ontvangen van de vorige brief reed ik voor de eerste keer naar het gezin, om hen in hun eigen huisje op te zoeken. Het grootste deel van de route voerde over afgelegen, smalle weggetjes, prachtig overwelfd door notenbomen en andere bomen, die de reiziger beschermen tegen zonnestrallen en tevens interessante voorwerpen van bewondering opleveren, met aan weerskanten langs de berm van de weg bloemen, struiken en jonge bomen. Veel grootse rotsblokken, waaruit zo nu en dan kleine beekjes tevoorschijn kwamen, wisselden het eenzame landschap af en gaven het een romantisch en aangenaam effect. Hier en daar had men een vergezicht door de open plaatsen langs de wegwijk. Dan zag men hoge heuvels met seinposten en vuurtorens op de top. Ook waren hier rijke korenvelden zichtbaar. Wanneer de weg langs een heuvel omhoog liep, dan zag men heel in de verte de zee, met enkele schepen. Maar het grootste deel van de reis werd gekenmerkt door een schaduwrijke eenzaamheid en uitzichten op verfijnder en beperkter natuurschoon, die uitnodigden tot meer godsdienstige overdenkingen. Wat missen die mensen toch veel, die niet nadenken over de wonderen en schoonheden van de natuur. Hoe glorieijk blinkt de God van de schepping uit in Zijn werken, want er is geen boom, bloem, blad, vogel of insect, of die verkondigt met geestdriftige taal: God heeft mij geschapen!

Een nederige woning

Toen ik het dorp naderde waar de oude veehouder woonde, zag ik hem op een klein stukje land de koeien voor zich uit drijven naar een loods die naast zijn huisje stond. Ik kwam heel dicht bij hem zonder dat hij mij opmerkte, want hij zag niet veel meer.

Toen ik hem riep, schrok hij op bij het horen van mijn stem. Met grote blijdschap verwelkomde hij me en zei: "God zegene u, ik ben blij dat u gekomen bent, dominee. Wij hebben deze week elke dag naar uw komst uitgezien." De deur van het huisje werd geopend en de dochter kwam naar buiten, gevolgd door haar bejaarde, zwakke moeder.

Toen ze mij zagen, gingen de gedachten direct terug naar het graf, waar wij elkaar eerder ontmoet hadden. Met tranen van genegenheid en een glimlach van voldoening werd ik door de vriendelijke bewoners ontvangen. Ik steeg af en werd door een keurig tuintje, dat gedeeltelijk overschaduwd werd door twee grote olmen, naar het huis geleid. Netheid en orde buiten en binnen vielen gelijk in het oog. Er werd geen verontschuldiging gemaakt voor de grote armoede.

Aan elke kant van de haard stond een oude eiken leuningstoel, waarin de oudjes uitrustten na hun dagelijks werk. Op een plank in een hoek lagen twee Bijbels en enkele godsdienstige boekjes. De kleine kamer had twee ramen, waarvan het ene raam een prachtig uitzicht gaf op bossen, heuvels en velden en het andere voor meer dan de helft werd overschaduwd door een wingerd. Tussen de bladeren door scheen de zon, die een vrolijk licht door het hele vertrek wierp.

Ik dacht: dit is wel een gepaste plaats voor godsvrucht, vrede en tevredenheid. Mocht ik daarin door Gods zegen bij dit bezoek worden onderwezen, om daarin voort te gaan.

De dochter begon: “Dominee, wij zijn het niet waardig dat u onder ons dak inkomt. Wij vinden het erg vriendelijk van u, dat u zo’n verre reis hebt willen maken om ons op te zoeken.”

Ik antwoordde: “Mijn Meester maakte een nog grotere reis, om ons arme zondaren op te zoeken. Hij verliet de schoot van Zijn Vader, legde Zijn heerlijkheid af en daalde neer op deze aarde met genade en liefde. Wanneer wij belijden dat we Hem volgen, moeten wij dan de zwakheden van elkaar niet verdragen? Behoren wij niet rond te gaan, goeddoende, zoals Hij deed?”

Op dit ogenblik kwam ook de oude man binnen, voegde zich bij zijn vrouw en dochter en heette mij hartelijk welkom. Ons gesprek kwam al spoedig op het verlies dat ze kort geleden ondervonden hadden.

Godzaligheid in de praktijk

De godsvrucht en hartelijkheid van de dochter vielen duidelijk op, zowel in wat zij tot haar ouders zei, als in de woorden die zij tot mij richtte. Ik had nu een betere gelegenheid het gezonde verstand en de aantrekkelijke manieren op te merken, die uitdrukking gaven aan haar eerbied voor God en de liefde voor Christus om de grote genade die Hij haar had bewezen.

Tijdens haar verblijf in verschillende beschaafde gezinnen, waar zij had gediend, had zij in haar houding iets voornaams gekregen. Maar oprechte vroomheid gaf haar nederigheid en bescheidenheid in haar wandel en gesprekken. Zij wilde mijn bezoek voor haarzelf en voor haar ouders kennelijk nuttig maken. Toch was er in haar optreden niets ongevoeglijks, zij was niet vrijpostig of verwaand. Zij combineerde de standvastigheid en de nauwgezetheid van een christen, met de bescheidenheid van een vrouw en de kinderlijke gehoorzaamheid van een dochter. Het was onmogelijk om in haar gezelschap te zijn, zonder op te merken hoe haar karakter en gedrag de evangelische beginsels die ze beleed, versierden.

Spoedig ontdekte ik ook hoe graag ze haar ouders tot de kennis en ondervinding van de waarheid wilde brengen, en hoe ze in die pogingen geslaagd was. Dit is een beminnelijke omstandigheid bij een jonge christen. Als het God behaagd heeft, in de vrije bedelingen van Zijn genade, om het kind door Zijn genade te roepen, terwijl de ouders nog in hun onkunde en zonde gebleven zijn, hoe groot is dan de verplichting van dat kind om al het mogelijke te doen tot de bekering van hen aan wie hij zijn geboorte te danken heeft! Het is gelukkig te noemen, wanneer er geestelijke banden zijn, die de natuurlijke banden heiligen.

Het bejaarde echtpaar beschouwde duidelijk hun dochter als hun onderwijzer en raadgeefster in de dingen Gods, terwijl zij tegelijkertijd van haar elk bewijs van kinderlijke onderwerping en gehoorzaamheid ontvingen. Dit bleek ook uit haar herhaalde pogingen om hen zo goed als zij kon te helpen in de dagelijkse zorgen van huis en gezin. De vroomheid van deze dochter was van een buitengewoon geestelijke aard. Ze had een helder en Bijbels inzicht in het Goddelijke plan in het redden van de zondaar. Zij sprak veel over de vreugde en het verdriet, die zij in de loop van haar pelgrimsreis had ervaren. Maar zij was er zich goed van bewust dat er in de zuivere godsdienst veel meer is dan alleen nu en dan een overgang van de ene gemoedstoestand in de andere. Zij geloofde dat de bevindelijke kennis van God in het hart, in hoofdzaak daarin bestond, om zowel te leven uit Christus door het geloof, als in een pogen te leven zoals Christus, door de liefde. Zij wist dat de liefde van God voor de zondaar en de weg der plichten, voorgeschreven aan de zondaar, allebei onveranderlijk zijn. In gelovig afhangen van de ene (de liefde Gods), en een hartelijke wandel in de andere (de plichten), zocht en vond ze “*de vrede Gods, die alle verstand*

te boven gaat” (Filip. 4:7a); “*Er blijft dan een rust over voor het volk Gods*” (Hebr. 4:9).

Naast haar Bijbel had ze maar weinig boeken gelezen, maar die weinigen waren uitmuntend in hun soort. Zij sprak over de inhoud ervan als iemand die hun waarde kende. Behalve haar Bijbel en *Common Prayer Book* (het gebedenboek van de Engelse Kerk), bestond haar bibliotheek uit: *Begin en Voortgang van het Geestelijke Leven* van Doddridge, *Leven, wandel en zegepraal van het geloof* van Romaine, *De Christenreis* van Bunyan, *Alarm voor de Onbekeerden* van Alleine, *Eeuwige Rust der Heiligen* van Baxter, een liederenbundel en een paar traktaatjes.

Een ernstig voorteken en een hartelijk afscheid

Ik merkte op het gezicht van Elisabeth een bleke en tere tint op, die achteraf een voorteken van de tering bleek te zijn. De gedachte kwam bij mij op, dat ze niet veel jaren meer zou leven. Inderdaad behaagde het God om haar van hier weg te nemen anderhalf jaar nadat ik haar voor het eerst zag.

De tijd ging in dit kleine, belangwekkende gezin snel voorbij; na het gebruik van wat eenvoudige, gezonde verfrissingen, en na enkele uren genoten te hebben van hun gesprek, ontdekte ik dat ik nodig naar huis moest. De stemming van een gezelschap komt soms uit bij het vertrek. “God geleide u veilig naar huis”, zei de bejaarde moeder, “en zegene de dag waarop u twee oude mensen, zoals wij, in onze moeite en smart opgezocht hebt. Kom nog eens dominee, kom nog eens terug als u kunt. Hoewel ik maar een arme onkundige ziel ben en de bekwaamheid mis om met zo’n voorname man als u te spreken, zal mijn lief kind voor mij spreken. Zij is mijn grootste troost die ik nog heb en ik hoop dat de goede God haar wil sparen om mijn bevende ledematen en zwakke krachten te ondersteunen, tot ik in het graf zal rusten, bij mijn reeds vroeger gestorven kinderen.”

“Vertrouw op God”, antwoordde ik haar, “en denk aan Zijn dierbare belofte: “*Tot den ouderdom toe zal Ik Dezelfde zijn, ja, tot aan de grijsheid toe zal Ik ulieden dragen*” (Jes. 46:4a).

”Dominee, ik dank u”, zei de dochter, “voor uw vriendelijkheid en goedheid voor mij en mijn ouders. Ik geloof dat de zegen van de Heere met uw bezoek vergezelschap ging, en ik hoop dat ik het zo heb ondervonden. Mijn lieve vader en moeder zullen het nooit vergeten, dat weet ik zeker en ik verblijd mij in deze gelegenheid dat we een ernstig predikant onder dit dak mochten ontvangen, iets wat nooit eerder gebeurd is. Mijn Zaligmaker is overvloedig goed voor mij geweest, door mij als een brandhout uit het vuur te rukken en mij de weg van leven en vrede te wijzen, en het is, hoop ik, de wens van mijn hart om tot Zijn eer te leven. Maar ik verlang er zo naar, dat mijn lieve vader en moeder de kracht en troost van de waarheid eveneens zouden genieten.”

“Ik denk dat het duidelijk is”, zo was mijn antwoord, “dat in hun geval de belofte vervuld wordt: “*en het zal geschieden, ten tijde des avonds, dat het licht zal wezen.*” (Zach. 14:7b).

Zij zei: “Ik geloof het, en prijs God voor die gezegende hoop.”

Toen ik zei: “Dank Hem ook dat u het gezegende middel mocht zijn om hen tot het licht te brengen”, zei ze: “Dat doe ik ook, dominee, maar als ik om mijn eigen onwaardigheid en tekort denk, dan verheug ik mij met beving.”

De goede oude man zei: “Dominee, ik ben er zeker van dat de Heere u voor uw goedheid belonen zal. Bid voor ons, oud als wij zijn, dat Hij ons te elfder ure genadig wil zijn. Onze Betsie spant zich voor ons in, zowel in het lichaam als de ziel. Zij werkt de hele dag hard om ons de zorgen te besparen en ik vrees dat haar krachten tekort schieten voor alles wat ze doet; en daarna spreekt ze met ons, leest ons voor en bidt

voor ons, dat wij verlost mogen worden van de toekomstige toorn. Werkelijk dominee, zij is een bijzonder kind voor ons.”

“Vrede zij u en de uwen!”

“Amen, en hartelijk dank, dominee”, zo klonk het uit ieders mond.

Zo vertrokken wij deze keer. Mijn overdenkingen bij mijn terugkeer waren zoet en naar ik hoop ook profijtelijk. Nadien werden door mij nog veel bezoeken aan dit vredige huisje gebracht en steeds vond ik meer en meer redenen om God te danken voor de omgang met die mensen.

Opnieuw een brief

In dit jaar gebeurde het ook dat ik het gezin van de veehouder een tijdlang niet bezocht. Ik werd door de volgende brief weer aan hen herinnerd:

Weleerwaarde heer,

Ik heb er reeds geruime tijd naar uitgezien, om iets van u te mogen horen. Neemt u het mij niet kwalijk dat ik de vrijheid neem u nog eens te schrijven. Ik heb het grootste deel van de tijd, nadat ik mijn dienst verlaten heb, binnen moeten blijven. Ik heb die dag kou gevat en ben er nadien niet beter op geworden. Op deze mooie dagen wandel ik wel eens buiten, maar het is mij alsof ik dicht aan de grenzen van de eeuwigheid wandel! Geloofd zij God, het is een zeer aangenaam vooruitzicht voor me. Hoewel ik de werking van de zonde gevoel en vernederd ben, bewijst Jezus mij toch genade en ik mag geloven dat Hij de mijne is en ik de Zijne ben.

*Zonder vreze in 't heden,
Haakt mijn ziel, hier beneden,
Door het Woord van Zijne lof,
Tot het afleggen van 't stof.*

*Geen graf van ellende,
Of vijandige bende,
Ontneemt mij den zegen
Door 't geloof nu verkregen.*

Mijn wens is om elk ogenblik voor God te leven, opdat ik door Zijn genade in die hemelse gelukzalige gesteldheid mag blijven tot het uur van mijn dood. Zonder zo 'n gesteldheid kunnen wij niet gelukkig leven of sterven. Om die te bezitten moeten wij onophoudelijk waken en bidden, want wij hebben veel vijanden om onze rust en vrede te verstoren. Ik ben zó zwak, dat ik nu nergens tot de uiterlijke middelen kan gaan, om die hulp die zo verkwikkend is voor mijn ziel.

Ik zou erg gelukkig geweest zijn, toen ik u de vorige zondag had kunnen horen, toen u te N.N. preekte, maar ik kon zover niet lopen. Ik hoop dat het woord dat door u gesproken is, voor velen van de toehoorders tot een zegen is geweest. Ik heb God ernstig gebeden dat het zo mocht zijn. Maar helaas, de woorden op zichzelf doen niemand ontwaken uit de diepe slaap. Toch is de stem van God soms zeer krachtig, als Zijn knechten spreken onder de invloed van de Heilige Geest en oprecht en eenvoudig het Woord des levens spreken.

Dan zal het ons in alle duistere dingen onderwijzen en ons verstand verlichten en voor ons de verborgen dingen openbaren en nieuwe en oude dingen voortbrengen uit de Goddelijke schat. Vertrouwend op God, Die in ons werkt beide het willen en het

werken naar Zijn welbehagen. Wij behoren altijd werkzaam te zijn, als ijverige dienstknechten, die weten dat zij een goede Meester hebben, die hun arbeid der liefde zeker niet zal vergeten.

Als wij altijd maar ons oog gevestigd konden houden op de kroon der heerlijkheid in de hemelen, dan zouden wij het goed doen nooit moe worden. Wij zouden met lijdzaamheid en vreugde lopen in het werk en de wegen van God, waar Hij ons ook stelt. We zouden dan niet, zoals maar al te veel gebeurt, bang zijn voor die onbeduidende dingen hier op aarde, die onze gedachten van God aftrekken en Hem beroven van Zijn eer en onze ziel van dat geluk en van die troost, die de gelovige mag genieten temidden van uitwendige bezoeken.

Wanneer wij zo meer door het geloof in de Zoon van God zouden leven, dan zouden wij allen proberen op te wekken om God te zoeken. Wij zouden hen vertellen wat Hij voor ons gedaan heeft en wat Hij voor hen zou willen doen, als zij Hem in waarheid zouden zoeken. Wij zouden hen aantonen welke heerlijke verwachting er is voor alle ware gelovigen en oprechte zoekers. Als onze gedachten zo op God gericht mogen zijn, dan verlangen wij er meer naar om Hem te verheerlijken in het bekendmaken van Zijn goedheid voor ons, dan de trotse rijkaard om eer voor zichzelf te behalen.

Ik betreur mijn eigen traagheid in het beoefenen van deze plicht, als ik denk aan Gods gewilligheid om de slechtste van de slechten zalig te maken, overeenkomstig de bedeling van zijn eeuwige genade en barmhartigheid. Hoe beminnelijk en dierbaar maakt dit alles de God van liefde voor arme zondaren, die Hem zo mogen zien. Hoe is de ziel verheugd met die overdenkingen. Die veel vergeven wordt, die heeft veel lief!

Deze gedachten zijn mijn overdenkingen geweest vanaf de dood van N.N. Ik hoop dat God mij mijn verzuim wil vergeven. Ik meende dat het mijn plicht was hem aan te spreken of te schrijven. U herinnert u wel wat ik u toen, wat dat betreft, gezegd heb. Maar ik stelde het maar uit tot een geschikter moment.

O, hoe trof het mij toen ik hoorde dat de Heere hem zo plotseling had weggenomen! Ik werd vervuld met droefheid en schaamte dat ik verzuimd had wat ik zo dikwijls besloten had te zullen doen. Maar nu was de tijd voorbij om aan hem over God te getuigen. Zo zien wij weer dat Gods tijd de beste is. Nu was de nacht van de dood over hen gekomen, nu was er niets meer te doen. Als ik alles wat in mijn vermogen lag, gedaan had en aan zijn ziel de verzoening door Christus verkondigd had, dan zou ik, of hij geluisterd had of niet, vrij geweest zijn van zijn bloed. Maar ik kan de tijd die voorbijgegaan is niet terugroepen en hem ook niet uit het graf terugroepen. Wanneer ik geweten had dat de Heere hem zo plotseling zou oproepen, hoe zou ik hem gewaarschuwd hebben voor het grote gevaar! Maar het is genoeg dat God ons laat zien wat wij moeten doen en niet wat Hij gaat te doen met ons of met een ander van Zijn schepselen.

Alstublieft dominee, doe alles wat u kunt tot eer van God. De tijd zal haast voorbij zijn en dan zullen wij die heerlijke rust ingaan, die Hij bereid heeft voor degenen die Hem liefhebben. Ik bid God dat Hij u wil vervullen met die ijver en die liefde, die Hij alleen maar geven kan, opdat u dagelijks zielen voor Christus mag winnen. Dat Hij u mocht verlossen van alle slaafse mensenvrees en u vrijmoedigheid schenken, zoals hij vanouds aan allen schonk, die Hij vervulde met de Heilige Geest en met kracht. Bedenk dat Christus beloofd heeft met al Zijn getrouwe knechten te zullen zijn tot het einde van de tijd. Hoe groter de gevaren en moeilijkheden zijn, des te sterker is Zijn hulp. Daarom dominee, laat ons niemand vrezen dan Hem alleen.

Ik hoop dat u veel voor mij, arme zondares, wilt bidden, dat God Zijn kracht in de

zwakheid van mijn ziel en lichaam wil versterken; want zonder Hem kan ik niets doen. Maar wanneer ik het onderwijs van die Heere ondervind, dan heb ik geen andere leermeester nodig. Mocht de Heere ook u daarmee zalven en u de genade van Zijn Heilige Geest schenken, opdat u vervuld mag worden met al de volheid van God; zodat u mag kennen wat de hoogte en de diepte, de lengte en de breedte is van de liefde Gods, in Christus Jezus. Dat u in de hand van God moge zijn als een dappere boogschutter die de boog spant, en de Heere de pijlen van overtuiging doet indringen in het hart van hen die onder uw bediening zijn.

Ik bid in oprechtheid, dat u voor hem, die de plaats van de overledene heeft ingenomen, tot een zegen mag gesteld worden. Ik heb gehoord dat u uit dezelfde omgeving komt. Ik hoop echter dat u beiden als vreemdelingen in deze wereld verkeert, die hier geen blijvende stad hebben, maar de toekomstige zoeken. Neemt u mij mijn fouten alstublieft niet kwalijk.

Uw nederige dienstmaagd, in de banden van het evangelie, Elisabeth Wallbridge

Wanneer ik deze en andere brieven las, die mij op verschillende tijden door de dochter van de veehouder gestuurd werden, dan voelde ik, dat in haar de kenmerken van een nederige discipelin en een getrouwe raadgeefster, bij uitstek samengingen. Ik begeerde graag de goedheid van God te erkennen in al de hoedanigheden die zij bezat. Soms koester ik de hoop, dat de jongste dag de waarde van deze brieven zal openbaren.

2.4 “Mijn steeds minder wordende gezondheid”

Genade en haar vrucht

Het overbrengen van zondaren uit de macht der duisternis in het koninkrijk van Gods geliefde Zoon, is de vreugde van de christen en de bewondering van de engelen. Elke boetvaardige en begenadigde ziel is een nieuwe getuige van de overwinning van de Verlosser over zonde, dood en graf. Hoe groot is de verandering als een kind des toorns, een zegeteken van barmhartigheid en genade wordt; een brandhout uit het vuur gerukt. “*Zo dan, indien iemand in Christus is, die is een nieuw schepsel; het oude is voorbij gegaan, zie, het is alles nieuw geworden*” (2 Kor. 5:17). Hoe wonderlijk, hoe belangwekkend is de bevinding van elke gelovige. Hij is, zoals David, voor velen een wonder, maar zichzelf het grootste wonder. Anderen mogen twijfelen of het zo is of niet, maar voor hem staat het ondubbelzinnig vast, dat van het begin tot het einde alleen genade regeert in het werk van zijn zaligheid. De aard en de voorrechten van oprechte christenen zijn schoon beschreven in de belijdenis van onze (Engelse) Kerk, die over de voorwerpen van Goddelijke gunst en ontferming zegt: “Degenen die begiftigd worden met die uitnemende weldaad van God, worden overeenkomstig Gods raadplan te zijner tijd geroepen. Zij gehoorzamen de roeping door genade; zij worden om niet gerechtvaardigd; zij worden door aanneming gemaakt tot kinderen van God; zij worden het beeld van zijn eniggeboren Zoon, Jezus Christus, gelijk gemaakt; zij wandelen godzalig in goede werken en verkrijgen uiteindelijk, door Gods genade, de eeuwige zaligheid.”

Deze beschrijving van de almachtige wijsheid, kracht en liefde is werkelijk een onuitsprekelijke troost voor hen, die de werking van de Heilige Geest van Christus in zich gevoelen, Die de werken van het vlees en hun leden, die op aarde zijn, doodt en hun hart opheft tot hoge hemelse dingen. Zij bevestigt en versterkt hun geloof in de

eeuwige verlossing en ontsteekt hun liefde tot God. Nauw verbonden aan de troost van een goede hoop, door genade, wat onze persoonlijke staat betreft, is het zien schitteren van haar bewijzen in het leven van anderen. Helder blonk de eenheid tussen christelijke blijdschap en christelijke werkzaamheid uit in haar, van wie ik de geestelijke bevinding probeer te schetsen.

Het bleek haar hartenwens te zijn, om anderen te laten zien, wat God aan haar bewezen had, in Jezus als de Weg, de Waarheid en het Leven. Zij begeerde haar roeping, rechtvaardiging en aanneming tot het kindschap te bewijzen door een gelijkvormigheid aan het beeld van Christus te laten zien door godzalig, in goede werken, te leven. Zij vertrouwde erop dat ze in geloof en gehoorzaamheid, door Gods genade, uiteindelijk de eeuwige zaligheid zou verkrijgen.

Yaverland

Behalve de gemeente waar ik woonde, had ik nog de geestelijke zorg over een andere gemeente. Het was maar een kleine plaats met weinig inwoners. De kerk stond op een mooi plekje, op een helling aan de voet van een heuvel. Zij werd omringd door bomen en had een landelijke, eenzame aanblik. Dicht bij het kerkhof stond een grote, oude pastorie, die vroeger de verblijfplaats was van een rijk, adellijk gezin. Nu was het al lange tijd een boerenwoning. Uitwendig droeg ze nog de sporen van haar vroegere pracht en gaf ze de plaats waar de kerk stond een aangenaam aanzicht.

De wegen die naar dit Godshuis leidden, bezaten verschillende interessante trekken. Eén ervan liep tussen de verschillende arbeidershuisjes, vanaf de zeekust, omhoog, die aan het lagere deel van de dorpsstraat grensde. Een andere kronkelde langs de aangrenzende heuvel. Er liep boven en beneden een groot aantal schapen, die zich voedden met het gras van de heuvels. Een derde weg naar de kerk liep tussen de hoge heuvels door, die bedekt waren met jonge bomen, struiken, klimop en bloemen.

Vanaf een landpunt dat mij een uitzicht gaf op deze wegen, bleef ik soms een poosje staan kijken naar mijn gemeenteleden, die samenkwamen op het uur dat de dienst begon. Van grote afstand waren zij uit verschillende richtingen zichtbaar. Aangename gedachten kwamen in mij op, wanneer ik hun gaan en aankomst zag naar het huis van gebed.

Waar de stammen opgaan

Op een zekere dag, toen ik daar ook stond, in gedachten verzonken, voordat de dienst begon, dacht ik na over de blijdschap die David ervoer toen hij uitriep: *“Ik verblijd mij in degenen, die tot mij zeggen: Wij zullen in het huis des HEEREN gaan. Onze voeten zijn staande in uw poorten, o Jeruzalem! Jeruzalem is gebouwd als een stad die wel samengevoegd is, waarheen de stammen opgaan.”* (Psalm 122:1-4).

Ik werd gebracht tot de overdenking van al de zegeningen door de instelling van de openbare godsdienst oefeningen. Hoeveel onsterfelijke zielen komen nu bij elkaar tot het volbrengen van het allerbelangrijkste werk van gebed en lofprijzing, om Gods Woord te horen, om daardoor gevoed te worden met het Brood des levens. Zij verlaten hun woning en zullen straks samenzijn in het huis van gebed. Hoe schoon geeft dit het gevolg weer van het roepen van de Goede Herder, die Zijn schapen uit alle delen van de woestijn roept naar de schaapskooi. Zoals deze velden, heuvels en wegen in veel richtingen nu bezet zijn met mannen, vrouwen en kinderen, die dichter bij elkaar en bij hun doel komen, zo zullen er ook veel komen, van Oosten en Westen, van Noorden en Zuiden en zullen aanzitten in het Koninkrijk Gods.

Wie kan de waarde van zulke uren als deze naar waarde schatten? Uren, doorgebracht in het verkondigen van de wegen tot heilige vreugde en de paden van hemelse vrede.

Uren, besteed in de dienst van God en in het waarschuwen van de zondaar om de toekomstige toorn te ontvlieden; om hen die onkundig zijn te onderwijzen hoe zij moeten leven en sterven. In het prediken van het evangelie aan de armen, om te verbinden die verbroken zijn van hart, om de gevangenen te prediken loslating en de blinden het gezicht. *“Welgelukzalig is het volk, hetwelk het geklank kent; o HEERE, zij zullen in het licht Uws aanschijns wandelen.”* (Psalm 89:15-16).

Mijn gedachten gingen verder over het gewicht van het predikambt, in verband met het voornemen Gods om zondaren zalig te maken. In stilte bad ik dat degenen die Hij mij had gegeven om te onderwijzen, niet, door mijn fouten en verzuim, zouden zijn als schapen die geen herder hebben, of dat niet de blinde de blinde zou leiden, maar dat ik tijdig en ontijdig de eenvoudige en zuivere waarheden van het evangelie tot eer van God en tot welzijn van Zijn kerk mocht verkondigen.

Een ongedachte ontmoeting

Op dat zelfde ogenblik zag ik onderaan op de weg die naar het kerkhof liep, een vriend, die ik op zo'n afstand van zijn huis hier niet had verwacht. Het was de eerbiedwaardige veehouder. Hij liep de helling op met in één hand de stok waar hij op steunde en met de andere hand steunde hij op de arm van een jonge man, die ik goed kende en die dankbaar scheen dat hij onderweg zo'n vriend ontmoet had. Ik stond op een heuveltop en zij gingen beneden mij voorbij. Ik werd door een boom aan hun gezicht onttrokken. Zij spraken over de barmhartigheden van God en over de onnaspeurlijke rijkdom van Zijn genade. De veehouder vertelde zijn vriend welk een zegen de Heere hem in zijn dochter geschonken had. Zijn gezicht verhelderde toen hij haar naam noemde en haar zijn dierbare Betsie noemde.

Ik ontmoette hen enkele meters verder bij een hekje en vergezelde hen naar de kerk, die vlakbij was.

“Dominee”, zei de man, “ik heb een brief van mijn dochter bij me. Ik hoop dat ik op tijd ben voor de kerkdienst, want zeven mijl is nu een lange wandeling voor mij geworden; ik word oud en zwak. Ik ben erg blij u te zien, dominee.”

Ik vroeg: “Hoe maakt uw dochter het?”

“Niet zo best, dominee, niet zo best. De dokters zeggen dat het tering is. Soms hoop ik dat zij beter zal worden, maar dan vrees ik weer. U weet, dominee, dat ik reden heb om haar lief te hebben en te waarderen. O, het zou zo'n beproeving zijn. Maar de Heere weet wat het beste is. Vergeef mij mijn zwakheid, dominee.”

Hij drukte mij een brief in de hand. Het lezen ervan bewaarde ik voor later, omdat het tijd was de kerk binnen te gaan.

De aanwezigheid van deze bejaarde pelgrim, de bijzondere eerbied en genegenheid waarmee hij deelnam aan de verschillende onderdelen van de dienst, wekten aangename gedachten in mij op; gedachten die de godsvrucht eerder bevorderden dan verminderden. De gedachten die ik had toen ik hem voor het eerst op de weg ontdekte, kwamen met tussenpozen krachtig terug, toen ik de gemeente bijeen zag in Gods huis. Ik had hun komst met een biddend hart gadeslagen. Hier ontmoetten de rijken en armen elkaar in de gemeenschappelijke wetenschap dat de Heere hen allen geschapen heeft en dat ze allen dezelfde afhankelijke mensen zijn, die opzien tot een gemeenschappelijke Vader, om in hun behoeften, zowel tijdelijk als geestelijk te voorzien. Zo zullen zij ook samen naar het graf gaan, dat geen onderscheid maakt tussen rijken en armen.

Nog eens: voor de rechterstoel van Christus zullen de rijken en armen elkaar ontmoeten *“opdat een iegelijk wegdrage hetgeen door het lichaam geschiedt, naar dat*

hij gedaan heeft, hetzij goed, hetzij kwaad’ (2 Kor. 5:10b). Hoe nauw zijn deze drie huizen in de geschiedenis van de mens aan elkaar verbonden: het huis van gebed, het huis van samenkomst van al de levenden en het huis niet met handen gemaakt, maar eeuwig in de hemelen. Dat wij deze drie zaken nooit van elkaar scheiden, maar ze in een heilige en nuttige eenheid bewaren. Zo zal onze godsdienstige samenkomst op aarde een voorstelling zijn van de algemene vergadering en de gemeente van de eerstgeborenen die in de hemel zijn opgeschreven.

Na de dienst

Toen de kerkdienst uitging, kwam ik in gesprek met de veehouder en met enkele arme mensen van mijn gemeente, die met hem van dezelfde gevoelens waren. Zelden kon hij enige tijd achter elkaar praten zonder naar zijn geliefd kind te verwijzen. Hij vertelde graag hoe barmhartig en genadig God hem geweest was in de gehoorzame en liefdevolle bereidheid van zijn dochter.

Alle oprechte christenen voelen een tere geestelijke verbondenheid aan de persoon die het middel geweest is om hen tot de zuivere kennis van de weg der zaligheid te brengen; maar als dat middel nauw aan ons verwant is, hoe dierbaar wordt dan die verwantschap!

Als mijn vriend, de veehouder, ooit in gevaar zou komen om in afgoderij te vervallen, dan zou zijn kind de afgod van zijn liefde moeten zijn. Zij was de steun voor haar ouders in hun oude dag en zij wisten nauwelijks hoe zij de dankbaarheid van hun hart moesten tonen voor de troost en zegen die zij door middel van haar genoten.

Terwijl hij verschillende bijzonderheden van zijn gezin aan de anderen vertelde, opende en las ik de volgende brief:

Dominee,

Nogmaals neem ik de vrijheid om u lastig te vallen met enkele regels. Ik heb uw brief met blijdschap ontvangen en zeg u er hartelijk dank voor. Ik ben nu zó zwak, dat ik niet in staat ben naar de een of andere plaats te gaan, om daar de openbare godsdienst bij te wonen; een voorrecht dat mij voorheen altijd zo gesterkt en verkwikt heeft. Ik ging er altijd heen met een vurige hoop om daar mijn God te zullen ontmoeten en om een tere gemeenschap met Hem te houden, en ik werd zelden teleurgesteld.

In de middelen der genade staan al de wegen van Goddelijke genade open voor elk hart dat zich verheft om uit de Goddelijke volheid, genade voor genade te ontvangen. Dit zijn ogenblikken van verkwikking door de aanwezigheid van de Heere. Hoe heb ik mij erop verheugd om een getrouwe en levende boodschapper te horen, die als het ware zojuist de omgang met God had genoten, zojuist de genadetroon had verlaten, om met een hart vol van Goddelijke liefde te spreken tot gevallen zondaren.

Het gezicht van zo'n man leek mij als het gezicht van Mozes, dat blonk van heerlijkheid, toen hij van de berg afkwam, waar hij binnen het voorhangsel geweest was. Mocht u, dominee, hem navolgen, zoals hij Christus navolgde, opdat allen mogen zien en weten dat de Heere met u is en dat u in Hem woont door de eenheid van de gezegende Geest. Ik geloof dat u geen vreemdeling bent van Zijn Goddelijk onderwijs en Zijn hulp in alles wat u ter hand neemt, tot eer van God.

Ik hoop dominee, dat de oprechtheid van mijn wensen voor uw geestelijk welzijn, als verontschuldiging mag dienen voor de vrijheid waarmee ik mij tot u wend. Ik bid de Gever van alle volmaakte giften, dat u de krachtige werking van Zijn genadige Geest in uw hart en bediening mag ervaren en dat u uzelf verlaten mag op het rechtvaardigende en reinigende bloed van een gestorven Verlosser. Dan zult u,

zegevierend in Zijn kracht, met de dichter kunnen zeggen:

Zal ik door mensenvrees bezet,
Des Geestes werk weerstreven?
Neen! Door Zijn Woord, nu onbelet
Getuig'nis van mijn Heere geven.

Ik hoop dominee, dat u uw heerlijke en hoge roeping mag zien en dat u één mag zijn van hen, die in alle nederigheid met God mogen wandelen, opdat u in alle dingen door Hem onderwezen mag worden, persoonlijk als gezant van de Allerhoogste. Is het teveel gezegd dat zij behoorden te leven als de engelen, in alle heiligheid, vervuld met liefde voor de zielen van de mensen? Zij zijn gezanten van Christus' wege om zondaren te waarschuwen, dat zij met God verzoend moeten worden.

Zo gaat uw roeping die van de engelen te boven; want zij dienen later de erfgenamen van de zaligheid. Maar de zondaar moet eerst met God verzoend worden. En u bent geroepen om van dag tot dag voorspraak te zijn van mensen, opdat u zielen voor God mag winnen.

Christus is opgevaren in de hoogte om de voorspraak te zijn bij Zijn Vader voor schuldige zondaren en om voor hen te pleiten op de verdiensten van Zijn dood. Zodat Christus en Zijn knechten, door de werking van Zijn gezegende Geest, hetzelfde werk doen. Toch kunnen wij zonder Hem niets doen; onze kracht is Zijn kracht en Hem zij al de eer van het begin tot het einde.

Het is mijn hartenwens, dominee, dat u door een levend geloof, dat gezegende, verheerlijkte Lam van God mag aanhangen, Dat stierf om ons van de zonde te verlossen, zodat u een nauwe omgang mag hebben met de Vader, de Zoon en de Geest; om weg te zinken in die liefde en op te klimmen in het leven met God. Zó zult u ontdekkingen hebben van de schoonheid van Christus en Zijn eeuwige heerlijkheid, wat uw hart met oprechte liefde zal vervullen.

Wanneer ik mij niet bedrieg, wil ik mij verheugen in Zijn genadige gunst, meer dan in al de schatten die de wereld geven kan. Ik wil ze met heilige verachting beschouwen, als die geen goede gedachte waard zijn, opdat zij geen kracht op mijn hart mogen hebben, om mij van God af te trekken, Die mijn hoogste achting en al mijn liefde waard is.

Wij moeten al het mogelijke doen om Hem voor ogen te houden, opdat wij alle dingen als in Zijn directe tegenwoordigheid zouden mogen doen. Dat wij vervuld mochten worden met een heilige vrees, zodat wij niet moedwillig tegen Hem zouden zondigen. Wij zouden de Heere moeten smeken of Hij de kracht en de werking van de zonde en het ongeloof in ons wilde doden, door Christus' verschijning in ons hart meer en meer dierbaar en beminnelijk voor ons hart te maken.

Mijn hart is vervuld met dankbare herinneringen, terwijl ik op deze gebrekkige wijze zoek te spreken van Gods liefde voor de mens. Wanneer ik mijn vroegere zonden en Zijn daden van genade in het verleden overdenk, dan ben ik verzekerd dat ik, al had ik de wijsheid van mensen en engelen, nooit genoegzaam mijn innerlijk gevoel van Zijn onverdiende liefde tot mij zou kunnen beschrijven. Wij kunnen er ons beter in verheugen dan het aan anderen verklaren. Maar o, hoe onwaardig zijn we het. De bewustheid van mijn eigen verdorvenheid houdt mij dikwijls laag aan de grond. Toch willen het geloof en het verlangen zich verheffen tot God, om Hem te smeken, dat Hij, overeenkomstig het gebed van de apostel, mij wil vervullen tot de volheid van God, naar de gave van Zijn genade, opdat ik voor Hem in een heilige wandel en godzaligheid mag wandelen.

Wanneer ik in vrijmoedigheid dwaal, dominee, vergeef het mij en versterk mijn hoop in uw volgende brief, opdat u mijn raadgever en leidsman mag zijn. Ik kan uw vriendelijkheid en goedheid slechts vergoeden door voor u te bidden, dat uw gemeenschap met God, aan u en de uwen overvloedig gezegend mag worden. Ik stel mij voor dat de Zaligmaker tot u zegt, zoals eenmaal tot Petrus: "Hebt gij Mij lief?" Dat het dan uw ondervinding mag zijn om te antwoorden: "Ja Heere, Gij weet alle dingen en weet dat ik U liefheb" (Joh. 21:16). Mocht Hij er de duidelijke vruchten van zien in uw uitwendige daden van liefde en menslievendheid, in het weiden van Zijn kudde en in de innerlijke gloed en genegenheid van al uw geheiligde vermogens. Dat u ijverig bezig mag zijn met het neerwerpen van de sterkten van de zonde en de satan en in het opbouwen van Zijn kerk. Zaai het zaad der gerechtigheid, biddend tot God om de wasdom te willen geven, opdat u niet tevergeefs voor Hem mag arbeiden. Maar dat u de knop en de bloem mag zien en dat het overvloedige vrucht mag voortbrengen, tot eer en heerlijkheid van uw hemelse Meester.

Tot uw bemoediging zegt Hij dat al wie een zondaar van de dwaling van zijn weg bekeert, een ziel van de dood zal behouden. Dat zal de luister van uw kroon in de heerlijkheid verhogen. Dit heeft Christus verdiend voor Zijn getrouwe knechten.

Ik hoop dominee, dat u genade mag ontvangen om getrouw te zijn in het bestraffen van de zonde, waar u dat ook maar kunt en u zult Gods hulp ondervinden en alle vrees zal van u weggenomen worden. Grote vrede, wijsheid, kracht en moed zal u geschonken worden, overeenkomstig uw werk. U zult als Paulus zijn, een man die geleerd was om met mensen uit alle standen van het leven te spreken. De vrees hen te ergeren zal u nooit tegenhouden wanneer u Gods heerlijkheid aanschouwt, en de onsterfelijkheid van de mens is van meer waarde dan zijn tegenwoordige gunst en achting.

U hebt vooral een ambt dat u in staat stelt al de zieken te bezoeken. De uiterste nood van een mens is dikwijls Gods gunstige gelegenheid. Hierin mag blijken dat u een middel in Gods hand bent om Zijn werk te doen. Hoewel Hij zonder middelen kan werken, werkt Hij gewoonlijk door de middelen en ik geloof dat u een uitverkoren vat bent om Zijn Naam en Waarheid aan alle mensen te verkondigen. Het bezoeken van zieken is een uitdrukkelijk bevel en de plicht van elke christen. Niemand weet hoe goed dit kan uitwerken. Ik wenste wel dat dit nooit verzuimd werd, zoals dit zo dikwijls gebeurt. Velen menen, dat wanneer zij naar de kerk gaan om de prediking te beluisteren, zij hun plicht gedaan hebben. Maar er wordt meer geëist. Mocht de Heere Zijn werk in Zijn volk en Zijn knechten verlevendigen, opdat zij medelijden mogen hebben met hun medezondaars en dat zij nooit denken dat het te laat is, maar steeds bedenken dat zolang er leven is, er hoop is.

Nogmaals vraag ik u, dominee, mij al mijn verkeerde beoordelingen en mijn onkunde, waarin deze brief opgesteld is, te willen vergeven en dat God u in alle dingen mocht zegenen, in het bijzonder voor uw vriendschap aan mij en mijn ouders! Wat een troost is de huisgodsdiensttoefening. Ik twijfel er niet aan dat het uw en mijn wens is om te zeggen: "maar aangaande mij en mijn huis, wij zullen den HEERE dienen" (Joz. 24:15b).

Omdat ik zo dikwijls mijn weg in eenzaamheid moet gaan, zijn de boeken mijn vrienden. Ook de gedichten, die spreken van Gods liefde en de barmhartigheden van Christus, zijn lieflijk voor mijn ziel. Het is mijn plan, wanneer mijn steeds minder wordende gezondheid het toelaat, enkele dagen naar N.N. te gaan. Ik zeg dit uit voorzorg, voor het geval dat u misschien van plan zou zijn om mij volgende week op te zoeken. Maar mijn geliefde vader en moeder, voor wiens zielen ik erg bezorgd ben, zullen in elk geval met uw bezoek zeer verblijd zijn.

Uw nederige en onwaardige dienstmaagd, Elisabeth Wallbridge

Nadat ik de brief gelezen had, zei ik tot de vader van mijn hooggewaardeerde briefschrijfster: “Ik dank u dat u mij deze brief gebracht hebt. Uw dochter is zowel voor mij als voor u een goede vriendin en een trouwe raadgeefster. Zeg haar, dat ik haar vriendschap ten hoogste waardeer en ik mij werkelijk verplicht voel voor de vele voortreffelijke gedachten, die zij hierin genoemd heeft. Geef haar mijn zegen en verzeker haar, dat hoe meer zij schrijft, hoe dankbaarder ik haar ben.”

Het oog van de veehouder schitterde van genoegen toen ik tot hem sprak. De lofspraak op zijn Elisabeth was een snaar die niet kon worden geraakt, zonder dat elke zenuw van zijn hele lichaam ging trillen. Hij begon te stotteren, toen hij mij begon te antwoorden. De tranen sprongen hem in de ogen en zijn hand beefde toen ik hem mijn hand gaf. Zijn hart was vol en kon alleen maar zeggen: “Dominee, een arme, oude man dankt u voor uw goedheid aan hem en zijn gezin. God zegene u, dominee; ik hoop dat wij u spoedig weer mogen ontmoeten.” Zo scheidden wij deze dag.

2.5   *Hoe dicht ik nader ...*

De kostelijke vrucht

Als het de Heere behaagt, dat Hij een van Zijn trouwe volgelingen in hun jonge jaren wegneemt, ziet men dikwijls dat zij snelle vorderingen maken in de bevinding van de Goddelijke waarheden. De vrucht van de Geest rijpt snel, wanneer het einde van het sterfelijk bestaan nadert. Zij neemt vooral toe in ootmoed, door een dieper gevoel van de inwendige verdorvenheid en een helderder gezicht op de uitnemendheid van de Zaligmaker. Ziekte en lichamelijke zwakheid doen de gedachten aan de eeuwigheid dikwijls met grote kracht terugkomen. Het grote belang van hun persoonlijke redding, de echtheid van hun geloof, de zuiverheid van hun liefde en de zekerheid van de hoop, zijn voortdurend in oefening.

Onzienlijke dingen nemen in die tijd een groter deel van de gedachten in dan voorheen. Aan de andere zijde: het bestaan van het graf, de onzichtbare wereld, het karakter van de dood, het toekomstige oordeel, de volledige scheiding van al het aardse, de scheiding van ziel en lichaam en hun vereniging op het plechtige uur van de opstanding, zijn het voorwerp van hun overdenkingen en eisen de ernst van de ziel op. Welke vertroosting van Gods Geest zij voordien ook gehad hebben, nu worden zij dubbel verlangend om zichzelf te onderzoeken of zij werkelijk in het geloof zijn. Hierin gaan zij dikwijls een moeilijke weg, door verborgen aanvechtingen van een duistere en beangstigende aard, waaruit zij echter tevoorschijn komen als het goud dat door het vuur beproefd is. Een tijd lang mogen zij in tranen zaaien, maar haast zullen zij in blijdschap maaien.

Deze religieuze gevoelens hebben misschien minder zielenblijdschap, maar meer helderheid. Zoals de aren van het gerijpte koren buigen zij hun hoofd naar de grond. Zo is het met de gelovigen; zij zien meer dan ooit hun onvolmaaktheid en dikwijls spreken zij hun gevoelens in krasse taal uit, toch berusten zij met een toenemend vertrouwen in de liefde Gods, door Jezus Christus. Hoe dicht zij bij de eeuwige rust komen, hoe ootmoediger en nederiger zij worden, maar ook hoe nuttiger voor hun omgeving. Zij verlangen ernaar om alle talenten die zij bezitten, aan te wenden tot Gods eer, wetende dat de tijd voorts kort is.

Het naderend einde

Naar mijn mening zag ik de waarheid van deze opmerkingen bevestigd in de geestelijke toestand van de dochter van de veehouder. Haar achteruitgaande gezondheid was een aanwijzing van Gods wil met haar. Maar haar karakter, gedrag en bevinding van de Goddelijke genade, namen in helderheid toe, terwijl de zon van haar vergankelijk leven onderging.

De laatste brief die ik, afgezien van een heel kort briefje, van haar ontving, zal ik nu overschrijven. Volgens mij laat het de bewijzen zien van een nog diepere wetenschap van de werkingen van haar eigen hart en een meer volledig vertrouwen op Gods vrije genade. De oorspronkelijke brief, die ik nu overschrijf, doet mij weer het beeld van de overledene voor de geest komen en al de nuttige gesprekken die ik toen met haar en haar ouders mocht hebben. Met vermaak denk ik weer terug aan de vroomheid in het huisje en dat geeft mij een voorsmaak van de vreugde en blijdschap van die dag, wanneer de geest van de vromen in heerlijkheid verenigd zal worden met hun lichaam en zij voor eeuwig bij de Heere zullen zijn.

De schrijfster van deze en de vorige brieven zal toen zij de brieven schreef, zeker niet hebben kunnen denken, dat ze nog eens gepubliceerd zouden worden. Het moge God behagen deze herinneringen te zegenen.

Weleerwaarde heer,

Met uw verlof neem ik de vrijheid u nog een keer lastig te vallen met een van mijn slecht geschreven brieven. Ik geloof dat u teveel van de nederige en zachtmoedige geest van onze gezegende Meester hebt, dan dat u u zou ergeren aan een arm, eenvoudig en onwetend schepsel, wiens bedoeling met het schrijven oprecht en zuiver is.

Mijn wens is, dat ik, een zwak vat, Zijn Naam mag verheerlijken voor Zijn goedheid aan mij bewezen. Mocht de Heere mij leiden naar Zijn raad en wijsheid. Mocht hij mij overschaduwden met Zijn tegenwoordigheid, opdat ik mag zitten onder de banier van Zijn liefde en Hij mij de vertroosting van Zijn gezegende Geest doet ondervinden om mijn ziel te verkwikken! Wanneer ik gevoel dat ik niets ben en dat God alles in allen is, dan kan ik gewillig tot Hem vluchten en zeggen: "Heere, help mij, Heere, leer mij; wees Gij mijn Profeet, Priester en Koning. Laat mij het onderwijs van Uw genade kennen en de openbaring van Uw liefde."

Wat een vrije toegang zouden wij hebben, als wij dichter bij God leefden. Wat een zoete omgang zouden wij met de God van liefde hebben. Hij is de grote IK ZAL ZIJN. Hoe heerlijk is Zijn Naam. De engelen buigen zich met een diepe eerbied voor Hem neer en dienen Hem.

Ik heb ondervonden, zo onwaardig als ik ben, dat hoe meer ik op Gods grootheid en goedheid zie en op de nauwe vereniging, die ik, naar ik geloof, met Hem heb, door de Geest van Zijn liefde, ik des te meer verootmoedigd en vernederd ben. Maar elke dag moet ik zeggen: "Heere, wat heb ik U toch weinig lief; wat leef ik toch ver bij U vandaan en wat heb ik toch weinig van Uw nederigheid en ootmoed."

Toch is het mijn hartenwens, Hem meer lief te hebben en beter te dienen. God zegent mij in het bijzonder, wanneer ik de uiterlijke middelen, zoals de openbare godsdienstoefening waarneem. Dat is de weg waardoor Hij mijn ziel de rijkdommen van zijn genade en liefde meedeelt. Op die ogenblikken ben ik dikwijls door Gods aanwezigheid verkwikt en versterkt, en kreeg ik hoop op mijn aandeel in het verbond van Zijn liefde en prees ik Hem voor Zijn genade voor de grootste van de zondaars.

Ik begeer ernstig, om meer in Zijn wegen bevestigd te worden en Hem te eren in de weg van Zijn geboden, onder het genieten van Zijn lieve gunst. In het midden van mijn

bezoeken bid ik of mijn ziel Christus mag leren kennen en de kracht van Zijn opstanding. Wanneer ik altijd zo gesteld zou zijn, dan zou mijn zomer een geheel jaar duren; mijn wil zou dan verslonden zijn in Gods wil en ik zou berusten in elke beschikking van Zijn voorzienigheid en genade, door te zeggen: "Gods wil is goed; de oneindige Wijsheid kan Zich niet vergissen." Dan zou de lijdzaamheid volmaakt zijn.

Maar helaas, zonde en ongeloof verstoren maar al te vaak deze gesteldheid en werpen mij voor God neer, in tranen en smart. Dikwijls denk ik hoe gelukkig het zou zijn, wanneer Zijn liefde zó vast lag in mijn hart, dat ik Hem gewillig mocht gehoorzamen met vreugde en de kracht van mijn eigen wil, eigenliefde en trots gedood mochten worden. Wat alleen kan voortkomen uit een goede hoop door genade, dat wij gewassen zijn in dat dierbare bloed, dat ons reinigt van elke zondige vlek en ons nieuwe schepselen maakt in Christus. O, dat wij de gelukkige getuigen mogen zijn van de reddende kracht van die gezondmakende stroom, die vloeit uit de fontein van eeuwige liefde.

Dominee, mijn geloof is dikwijls buitengewoon zwak; kunt u mij de beste middelen aangeven tot versterking daarvan? Dikwijls denk ik hoe eenvoudig de Heere verklaart: "Geloof en gij zult zalig worden." Alleen maar het geloof, want alle dingen zijn mogelijk voor hen die geloven. Ik zou wensen dat ik al die bergen die het licht van Zijn genade belemmeren en verduisteren, weg zou kunnen nemen, zodat wij door een vrije toegang tot God, door de gezegende Geest, een innige omgang mochten hebben met Hem, als de liefste Vriend. Wat een genade bewijst God aan wormen en toch klagen en murmureren wij zo graag. Hij mag wel zeggen: "Wat is er meer te doen aan Mijn wijngaard, hetwelk Ik aan hem niet gedaan heb?" (Jes. 5:4). Waarin heb Ik trouweloos gehandeld jegens Mijn ontrouwe kinderen?

Dominee, ik bid dat ik Hem niet meer zal bedroeven, zoals ik gedaan heb. Ik heb hierin uw raad en uw gebeden voor mij zo nodig. Hoe verkwikkend is het zien van iemand, die werkelijk God liefheeft en die Zijn beeld en gelijkenis vertoont! Hoe heerlijk is een gesprek met ware gelovigen, die bedenken de dingen die boven zijn. Maar wat is op aarde te vergelijken met die heerlijke dag waarop wij het Koninkrijk zullen ingaan? Waar wij altijd de God van liefde, in het aangezicht van Zijn Zoon zullen zien, Die het uitgedrukte beeld van Zijn Vader is en het afschijnsel van Zijn heerlijkheid. Dan zullen wij, wanneer wij in Hem gevonden zullen worden, ontvangen worden door een ontelbare menigte van engelen, die rondom Zijn troon staan.

Intussen dominee, mag ik mijn kruis opnemen en dapper strijden onder Hem, "Dewelke voor de vreugde, Die Hem voorgesteld was, het kruis heeft verdragen en de schande veracht, en is gezeten aan de rechterhand van den troon Gods" (Hebr. 12:2b). Ik dank u dat ik de vrijheid kreeg om u te mogen schrijven. Ik voel dat mijn gezondheid achteruit gaat en het is mij een verademing, in een uur van pijn en zwakheid, deze gedachte u mee te mogen delen. Ik hoop dominee, dat u uw weg met vreugde mag gaan; dat u Hem, Die de gever is van alle goede gaven, tijdelijke en geestelijke, mag danken voor de zegeningen u en in uw bediening geschonken. Ik twijfel er niet aan, of u komt dikwijls in omstandigheden die niet aangenaam zijn voor de natuur, maar die door Gods zegen, uiteindelijk nuttig zullen blijken te zijn. Zij zijn bedoeld om ons, door genade, ootmoedig en nederig te maken en te houden. De moeilijkheden, waar u een tijdje geleden met mij over sprak, zullen naar ik denk wel verdwijnen.

De lichamelijke gezondheid van mijn geliefde vader en moeder is goed en ik hoop dat zij mogen toenemen in de genade, de kennis en de liefde van Jezus Christus. Mijn voornaamste wens is, nog te mogen leven om hen. Ik schaam mij bijna om te vragen of u naar ons kleine huisje wilt komen om mensen te bezoeken die in hun stand zover

beneden u staan. Maar wanneer u niet kunt komen, dan zullen wij ook blij zijn als u een paar regels zou willen schrijven. Ik moet u eigenlijk mijn verontschuldigingen vragen voor mijn brief, ik kan zo slecht spellen; dat is verwaarloosd toen ik jong was. Ik gaf wel om lezen, maar niet om de andere dingen en nu ben ik te zwak om nog wat te leren.

Soms hoor ik van personen uit uw gemeente, dat zij de dingen ernstig gaan opnemen. Dat geeft mij blijdschap en als het waar is, dan weet ik zeker dat dit bij u ook het geval is. Ik verlang ernaar dat het zuiver evangelie van Christus, in elke kerk op de wereld gepreekt wordt en ook zie ik uit naar de tijd dat allen de Heere zullen kennen, liefhebben en vrezen. Dat de Geest hen geeft, één van hart en Geest te zijn, in Christus, ons gezegend Hoofd. Ik weet dat het uw grootste blijdschap is te mogen werken tot eer van God, in het redden van zielen van mensen. U dient een goede Meester en zult zeker uw loon ontvangen. Ik bid God, dat Hij u sterkte, gelijk uw dagen, mag geven.

Dominee, neemt u mij alstublieft niet kwalijk dat ik de vrijheid genomen heb u te schrijven en neem geen aanstoot aan mijn wijze van schrijven. Mijn ouders laten u hierbij vriendelijk groeten.

Uw nederige dienstmaagd in Christus, Elisabeth Wallbridge

Als een brief in oprechtheid van het hart geschreven is, geeft zij een onvervalst beeld van de geest. Mocht deze brief gezien worden met christelijke oprechtheid en strekken tot een liefdevolle herinnering.

2.6 Hier woont God!

Het verachte en onedele

Reizigers die het land doortrekken, blijven gewoonlijk stilstaan om te vragen van wie de prachtige herenhuizen zijn, die zij in de bossen en op de vlakten rondom hen ontdekken. De families, titels, rijkdommen en bijzonderheden van de verschillende eigenaars krijgen veel aandacht. Soms worden hun huizen aan de bewonderende vreemdeling getoond, en de smaakvolle vertrekken, kostbare meubelen, waardevolle schilderijen, prachtige tuinen met heesters worden algemeen bewonderd. Ook geven de stand, aard, smaak en rijkdommen van de bezitter, overvloedig stof voor een onderhoudend gesprek.

Ondertussen loopt men het hutje van de arme landman voorbij, als iets wat geen aandacht waard is. Toch kan zo'n hutje soms de schat van een veel hogere waarde bevatten dan het weelderige paleis van de rijke. Ja, het bevat soms 'de parel van grote waarde'. Wanneer die in het hart van de arme hutbewoners gelegd is, blijkt het een juweel van onuitsprekelijke waarde te zijn en zal die temidden van de prachtigste sieraden, in de kroon van de Verlosser schitteren, in die dag wanneer Hij Zijn juwelen zal inzamelen.

Daarom, als de christelijke reiziger, evenals de anderen, de sieraden van de rijke bewondert en niet ongevoelig is voor schoonheid en pracht, dan mag hij ook de nederige woning van de arme niet over het hoofd zien. En wanneer hij onder het rieten dak de ware vroomheid en genade zou ontdekken, die hij niet verwacht temidden van de wereldse pracht van de rijke, dan herinnert hij zich de verklaringen van Gods Woord. Hij ziet dan met verwondering dat "*de Hoge en Verhevene, Die in de eeuwigheid woont en Wiens Naam heilig is, woont in de hoogte en in het heilige, en bij dien, die van een verbrijzelde en nederige geest is*" (Jes. 57:15). En hoewel de

hemel Zijn troon is en de aarde de voetbank van Zijn voeten, zegt Hij: “*waar zou dat huis zijn, dat gijlieden mij zoudt bouwen? En waar is de plaats mijner rust? (...) Maar op dezen zal Ik zien, op den arme en verslagene van geest, en die voor Mijn Woord beeft*” (Jes. 66 :1 en 2).

Wanneer een huis zó bewoond wordt, ziet het geloof op de muren geschreven: Hier woont God. Het geloof kan het daarom niet onopgemerkt voorbijgaan, maar zou graag de deurknop oplichten en naar binnen gaan om te praten met de wellicht verachte, arme bewoner. Het geloof kan op die wijze vaak een aangenaam gesprek krijgen.

De tijd is voorts kort

In een dergelijk gesprek heb ik me dikwijls verheugd onder het dak, waar de veehouder en zijn gezinnetje woonde. Ik bemerkte weldra, dat de gezondheid van zijn dochter snel achteruit ging. De bleke, verwoestende tering, die het middel in Gods hand is, om elk jaar zoveel duizenden mensen weg te rapen uit het land der levenden, maakte snelle overwinningen op haar gezondheid. De diepliggende ogen, de afmattende hoest en de vaak nét te gezonde bloes op de wangen, voorspelden de naderende dood.

Vaak dacht ik, wat een breed veld er door de menigvuldige aanvallen en sluipende voortgang van de tering geopend wordt voor predikanten en Christelijke vrienden, om nuttig te kunnen zijn en hartelijke belangstelling te tonen. Hoeveel kostbare gelegenheden gaan er dagelijks ongebruikt voorbij, waarin de Voorzienigheid in zo'n duidelijke manier tijd en gelegenheid schenkt voor ernstig en godzalig onderwijs. Van hoevelen moet gezegd worden: “*En den weg des vredes hebben zij niet gekend*” (Rom. 3:17), want nooit kwam er een vriend om hem te waarschuwen om *de toekomstige toorn te ontvliesen*.

Maar de dochter van de veehouder was gelukkig bekendgemaakt met wat tot haar eeuwigdurende vrede diende, voordat de tegenwoordige kwaal vat kreeg op haar gezondheid. Als ik haar bezocht, was het eerder zo dat ik onderwijs ontving dan dat ik onderwijs gaf. Haar geest was overvloedig gevuld met Goddelijke waarheden en haar gesprekken waren werkelijk opbouwend. De herinnering eraan vervult mijn hart altijd met een dankbaar gevoel. Op zekere dag kreeg ik een kort briefje met de volgende inhoud:

Weleerwaarde heer,

Ik zou erg blij zijn, als het u gelegen komt om te komen kijken bij een arme, onwaardige zondares. Mijn zandloper is bijna leeggelopen, maar naar ik hoop mag ik Christus vragen dierbaar te zijn voor mijn ziel. Uw omgang is vaak aan mij gezegend, en nu voel ik dat ik die meer dan ooit nodig heb. Mijn ouders laten u vriendelijk groeten.

Uw onderdanige en onwaardige dienstmaagd, Elisabeth Wallbridge

Op bezoek

Die middag gaf ik gehoor aan het verzoek. Bij mijn aankomst bij het huisje van de veehouder, opende zijn vrouw de deur. De tranen stroomden haar langs de wangen, terwijl ze zwijgend haar hoofd schudde. Haar hart was vol. Zij probeerde te spreken, maar kon het niet. Ik nam haar bij de hand en zei: “Mijn beste vriendin, alles is goed en zoals de God van wijsheid en genade heeft bepaald.”

“O, mijn Betsie, mijn lieve meid, ze is er zo slecht aan toe, dominee. Wat moet ik

zonder haar beginnen? Ik had gedacht, dat ik eerst zou sterven, maar ...”

Ik nam het gesprek over en zei: “Maar de Heere oordeelt het goed, dat u, voordat u sterft, zou zien dat uw kind veilig thuis is in de heerlijkheid. Ligt daar geen genade in?”

“O dominee, ik ben zo oud en zwak en zij is zo’n lief kind, de steun en toeverlaat van een arm, oud schepsel zoals ik.”

Toen ik naar binnen ging, zag ik Elizabeth bij de haard zitten, ondersteund door kussen in de leuningstoel. Ze droeg alle tekenen van snelle achteruitgang en van de naderende dood. Naar het mij toescheen was ze hoogstens drie of vier weken van haar einde verwijderd.

Een vriendelijke en tevreden glimlach deed haar bleek gelaat oplichten, toen ze zei: “Dit is werkelijk erg vriendelijk van u dominee, om reeds zo vlug te komen nadat ik u geroepen had. Ik ga met de dag achteruit en zal hier niet lang meer zijn. Mijn vlees en mijn hart bezwijken, maar God is de sterkte van mijn zwakke hart en mijn deel in eeuwigheid.”

Het gesprek dat nu volgde werd zo nu en dan onderbroken door een hoestbui en door gebrek aan adem. Haar stem was helder, hoewel zwak; haar manier van doen was ernstig en beheerst; en haar ogen waren weliswaar doffer dan voorheen, maar misten in geen geval de levendigheid, wanneer zij sprak. Herhaaldelijk had ik de verheven taal bewonderd, waarin ze haar gedachten uitsprak, zowel als de schriftuurlijke vastheid in haar gedachten. Zij had een goed verstand en genade had dat, zoals gewoonlijk het geval is, verlicht. Bij deze gelegenheid kon ik niet anders denken, dan dat zij bijzonder begenadigd was. De volle kracht van genade en natuur gaven schenen volop werkzaam te zijn.

Nadat ik tussen de dochter en haar moeder in was gaan zitten (de laatste vestigde haar ogen met grote bezorgdheid op haar kind, terwijl wij aan het praten waren), zei ik tegen Elisabeth: “Ik hoop dat jij je mag verheugen in een gevoel van Gods tegenwoordigheid en je in alles op Hem kunt verlaten, Die je bewaard heeft in alle plaatsen waar je gegaan bent en je brengen zal in *het land van zuivere blijdschap, waar de onsterfelijke heiligen regeren zullen.*”

“Dat is zeker zo, dominee. Mijn geest is de laatste tijd soms wat bewolkt, maar ik geloof dat dit deels te wijten is aan de grote zwakheid en het lijden van mijn lichaam, en deels door de afgunst van mijn geestelijke vijand, die me wil wijsmaken dat Christus geen liefde voor me heeft en dat ik een zelfbedrieger geweest ben.”

“En geef je toe aan zijn influisteringen? Kun je dan twijfelen, temidden van zoveel blijken van vroegere en tegenwoordige genade?”

“Nee, dominee, meestal mag ik in staat worden gesteld om een duidelijk bewijs van Zijn liefde vast te houden. Ik wil niet aan mijn overige zonden nog de zonde toevoegen van het loochenen van Zijn kennelijke goedheid aan mijn ziel. Ik wil die juist erkennen tot Zijn roem en verheerlijking!”

Een onvergetelijke kerkdienst

“Hoe denk je nu over de toestand waarin je verkeerde, vóórdát Hij je riep door Zijn genade?”

“Dominee, ik was een trots, zorgeloos meisje en verzot op mooie kleren en allerlei opschik; ik had de wereld lief en de dingen die in de wereld zijn. Ik diende bij wereldse mensen en had nooit het geluk in een gezin te zijn, waar de huisgodsdienst in acht genomen werd en mijnheer of mevrouw zich bekommerde om de ziel van het personeel. Ik ging ‘s zondags eenmaal naar de kerk, meer om te zien en om gezien te worden, dan om te bidden of Gods Woord te horen. Ik dacht dat ik goed genoeg was

om behouden te worden. Ik hield niet van godsdienstige mensen en lachte ze dikwijls uit. Ik verkeerde in grote duisternis en kende niets van de weg der zaligheid; ik bad nooit en was me niet bewust van het vreselijke gevaar van een biddeloze staat. Ik wilde voor een goed dienstmeisje doorgaan en was er trots op als ik met gejuich werd begroet. Ik was vrij netjes en fatsoenlijk in mijn gedrag, maar alleen uit vleeselijke en wereldse motieven; maar ik was een vreemdeling van God en Christus. Ik verwaarloosde mijn ziel en was ik in zo'n staat gestorven, dan zou de hel mijn deel geweest zijn, en dat rechtvaardig."

"Hoe lang is het geleden, dat je de preek hoorde, die, naar je hoopt, door Gods zegen het middel tot je bekering was?"

"Ongeveer vijf jaar geleden. Er werd toen verteld dat een zekere ds. N.N., die door tegenwind was verhinderd zich in te schepen als vlootpredikant op een schip dat een verre reis zou maken, zou preken in de kerk te Southampton Velen gaven me de raad om niet te gaan, uit vrees dat hij mijn hoofd op hol zou brengen. Men zei, dat hij er vreemde denkbeelden op na hield. Maar nieuwsgierigheid en de kans om in een nieuwe japon te verschijnen, waarop ik erg trots was, brachten mij ertoe, dat ik verlof vroeg om erheen te gaan. Werkelijk dominee, ik had geen betere beweegredenen dan ijdelheid en nieuwsgierigheid. Toch behaagde het de Heere dit te besturen tot Zijn verheerlijking!

Ik ging dan naar de kerk en zag daar een grote schare mensen bij elkaar. Dikwijls denk ik terug aan de tegengestelde toestand tijdens het eerste en het laatste gedeelte van de dienst. Een tijdje keek ik om mij heen, me niet bekommerend om de godsdienstoefening, en wilde graag zelf de aandacht trekken. Mijn japon was, zoals die van al te veel vrolijke, ijdele en dwaze meisjes, ver boven mijn stand en verschilde totaal van wat een ootmoedige zondares betaamt, die een ingetogen besef heeft van wat passend en fatsoenlijk is. Mijn gemoedstoestand bleek duidelijk genoeg uit de dwaze opschik van mijn kleding.

Uiteindelijk maakte de predikant zijn tekst bekend: "*zijt met de ootmoedigheid bekleed*" (1 Petr. 5:5). Hij maakte een vergelijking tussen de kleding van het lichaam en die van de ziel. Helemaal aan het begin van zijn preek begon ik me te schamen voor mijn liefde voor mooie kleding; maar toen hij het kleed der zaligheid begon te beschrijven, waarmee een christen is bekleed, voelde ik een krachtige ontdekking van de naaktheid van mijn eigen ziel. Ik zag dat ik niet de ootmoed bezat waar de tekst van sprak, en ook geheel niets had van een waar christen. Ik keek naar mijn uitbundige japon en bloosde van schaamte over mijn hoogmoed. Ik keek naar de predikant en hij scheen me een gezant van de hemel te zijn om mijn ogen te openen. Ik keek naar de gemeente en vroeg me af of er nog iemand was die hetzelfde voelde als ik. Ik keek naar mijn hart en dat was vol verdorvenheid. Ik beefde toen hij sprak en toch voelde ik mijn hart zeer aangetrokken tot de woorden die hij sprak.

Hij opende de schatten van Goddelijke genade in Gods weg om de zondaar zalig te maken. Ik was verslagen over wat ik al de dagen van mijn leven had gedaan. Hij beschreef het zachtmoedige, eenvoudige en nederige voorbeeld van Christus; ik voelde hoogmoed, hooghartigheid, ijdelheid en zelfingenomenheid. Hij stelde Christus voor als de "Wijsheid"; en ik voelde mijn onkunde en dwaasheid. Hij beschreef Hem als "Rechtvaardigheid"; en ik was overtuigd van mijn schuld. Hij toonde Hem als de "Heiligheid"; en ik zag mijn verdorvenheid. Hij verkondigde Hem als de "Verlosser"; ik voelde mijn slavernij van de zonde en gebondenheid aan Satan. Hij eindigde met een bewogen toespraak aan de zondaren, waarin hij hen aanspoorde om de toekomstige toorn te ontvlieden, om de liefde voor uiterlijke sieraden af te werpen en om Christus Jezus aan te doen en bekleed te worden met ware

ootmoedigheid.

Vanaf dat ogenblik heb ik de waarde van mijn ziel en het gevaarvolle van een zondige staat nooit uit het oog verloren. Inwendig dankte ik God voor de preek, hoewel mijn geest in een staat van grote verwarring verkeerde.

De predikant had de heersende hartstocht van mijn hart opengelegd, en dat was hoogmoed op uiterlijke kleding. Door Gods genade was dat het middel om mijn ziel te doen ontwaken. Het zou gelukkig zijn dominee, als vele arme meisjes, zoals ik, werden afgebracht van de liefde tot uiterlijke versiering en om prachtige kleding aan te trekken, om datgene te zoeken wat niet vergaat, namelijk het versiersel van een zachtmoedige en stille geest, die kostelijk is voor God.

Het grootste deel van de gemeente, niet gewend aan zo'n getrouwe en schriftuurlijke prediking, had er een afkeer van en beklagde zich over de strengheid van de predikant; terwijl enkelen, zoals ik later ontdekte, net als ik diep getroffen waren en hem graag nogmaals wilden horen. Maar hij preekte daar nooit meer.

Vanaf dat ogenblik werd ik ertoe gebracht, in de weg van persoonlijk gebed, Bijbellesen en overdenking, om mijn verloren staat in te zien als zondaar, maar ook de grote barmhartigheid Gods, door Jezus Christus, om zondig stof en as op te richten om dat te doen delen in de heerlijke zaligheid van de hemel. En, o dominee, wat een Zaligmaker heb ik gevonden! Hij is meer dan ik kon wensen of begeren. In Zijn volheid heb ik alles gevonden wat mijn armoede nodig had; aan Zijn borst heb ik een rustplaats gevonden tegen alle zonde en ellende, in Zijn Woord heb ik sterkte gevonden tegen twijfel en ongelof.

Vrije genade

“Werd je er niet spoedig van overtuigd”, vroeg ik, “dat jouw redding een daad van loutere genade van de zijde van God moest zijn, totaal onafhankelijk van jouw eigen eerdere werken of verdiensten?”

“Dominee, wat waren mijn werken voordat ik die preek hoorde anders dan boos, vleselijk, egoïstisch en goddeloos? De gedachten van mijn hart waren vanaf mijn jeugd alleen boos, en dat voortdurend. En mijn verdiensten, wat waren ze anders dan de verdiensten van een gevallen, verdorven, zorgeloze ziel, die zich om wet noch evangelie bekommerde? Ja dominee, ik zag direct dat als ik ooit zalig zou worden, het moest zijn door vrije genade van God en dat al de lof en eer van dat werk vanaf het begin tot het einde Hem toekwam.”

“Welke verandering bespeurde je in jezelf met betrekking tot de wereld?”

“Het scheen alles ijdelheid en kwelling voor mijn geest. Ik vond het noodzakelijk voor mijn gemoedsrust, om *“uit te gaan uit het midden van hen, en mij af te scheiden”* (2 Kor. 6:17). Ik gaf mij over tot het gebed en menig kostbaar uur van stille vreugde genoot ik in de omgang met God. Dikwijls treurde ik over mijn zonden en had soms zware strijd door ongelof, vrees, verzoeking om terug te keren tot mijn vorige wegen, en allerlei moeilijkheden die op mijn pad waren. Maar Hij, Die mij liefhad met een eeuwige liefde, trok me door Zijn goedertierenheid, toonde mij de weg van vrede, en sterkte me meer en meer in mijn voornemens om een nieuw leven te gaan leiden en Hij leerde mij dat ik, hoewel ik niets zonder Hem kon doen, toch alle dingen vermocht door Zijn kracht.”

“Ondervond je niet veel moeilijkheden in jouw werk, in verband met jouw verandering van beginselen en van levenswandel?”

“Ja dominee, elke dag van mijn leven. Sommigen lachten me uit, anderen scholden

mij uit, de vijanden bespotten mij, vrienden beklagden mij. Ik werd een huichelaar, een heilig boontje, een bedrieger genoemd en nog vele andere namen meer werden mij gegeven om mij gehaat te maken in het oog van de wereld. Maar ik achtte de smaad van het kruis een eer. Ik vergaf het mijn vervolgers en bad voor hen en bedacht, hoe ik nog maar kort geleden datzelfde had gedaan tegen anderen. Ik bedacht ook dat Christus het tegenspreken van de zondaren verdragen had; en daar de discipel niet boven zijn Meester is, was ik blij Zijn lijden gelijkvormig gemaakt te worden.”

Onwetend en duister

“Had je toen niet te doen met jouw familie thuis?”

“Ja, inderdaad dominee, ze waren nooit uit mijn gedachten. Ik bad voortdurend voor hen en had een vurig verlangen hun goed te doen. Ik had vooral met mijn vader en moeder te doen, omdat zij oud werden en erg onwetend en duister waren wat de dingen van de godsdienst aangaat.”

“Ja”, kwam de moeder snikkend tussenbeide, “onwetend en duister, zondig en ellendig waren we, tot deze lieve Betsie..., deze lieve Betsie..., dit lieve kind, dominee, Christus Jezus in het huis van haar arme vader en moeder bracht.”

“Nee, lieve moeder, zeg liever: Christus Jezus bracht uw arme dochter thuis om u te vertellen wat Hij aan haar ziel gedaan had en ik hoop, dat Hij hetzelfde aan u doen zal.’

Op dit ogenblik kwam de veehouder binnen met twee emmers melk, die aan een juk op zijn schouders hingen. Hij had enkele ogenblikken achter de halfgeopende deur gestaan en had de laatste zinnen van zijn vrouw en dochter gehoord.

“Zegen en genade zij haar!”, zei hij. “Het is waar, zij heeft een goede betrekking verlaten met het doel om bij ons te wonen, om ons te helpen naar ziel en lichaam. Dominee, ziet ze er niet erg ziek uit? Ik denk, dominee, dat we haar hier niet lang meer zullen hebben.”

“Laat dat aan de Heere over”, zei Elizabeth. “Onze tijden zijn in Zijn hand en dat is gelukkig. Ik ben gewillig om heen te gaan en bent u ook gewillig, vader, om mij terug te geven in Zijn handen, die mij eerst aan u hebben gegeven?”

“Vraag mij alles wat je wilt, behalve dit”, zei de wenende vader.

“Ik weet”, zei ze, “dat u graag wilt dat ik gelukkig ben.”

“Ja zeker“, antwoordde hij, “laat de Heere met jou en ons doen zoals het Hem behaagt.”

Een gegronde verwachting

Toen vroeg ik haar, waarop haar huidige vertroostingeng gegrond waren, in het gezicht van de naderende dood.

“Geheel en al, dominee, als ik op Christus zie. Wanneer ik op mijzelf zie, verduisteren vele zonden, zwakheden en gebreken het beeld van Christus dat ik in mijn eigen hart wil zien. Maar als ik op de Zaligmaker Zelf zie, is Hij boven alles dierbaar; er is geen gebrek aan Hem en niet één wolk bedekt Zijn volmaaktheden.

Ik denk aan Zijn komst in het vlees en dat verzoent mij met het lichamelijke lijden, want dat had Hij net zo wel als ik. Ik denk aan Zijn verzoekingeng en geloof dat Hij mij in mijn verzoekingeng te hulp kan komen. Dan denk ik aan Zijn kruis en leer ik mijn eigen kruis dragen. Ik overdenk Zijn dood en verlang ernaar om aan de zonde te sterven, zodat die niet langer heerschappij over mij heeft. Soms overdenk ik Zijn opstanding en ik vertrouw erop, dat Hij mij daar een aandeel in gegeven heeft, want ik gevoel dat mijn genegenheden gezet zijn op de dingen die boven zijn. Vooral word ik

vertroost door Zijn zitten aan de rechterhand des Vaders, want daar bepleit Hij mijn zaak en maakt zelfs mijn zwakke gebeden, zowel voor mijzelf als voor mijn lieve bekenden, aangenaam.

Dit zijn de beschouwingen die ik, door genade, mag hebben van de goedheid van mijn Zaligmaker en zij hebben mij doen verlangen en worstelen om Hem op mijn gebrekkige wijze te dienen; om mij aan Hem over te geven en te arbeiden in die *“beroeping, waarin het Hem behaagd heeft mij te roepen”* (1 Kor. 7:20).

Duizend keer zou ik zijn gevallen en bezweken zijn, wanneer Hij mij niet staande had gehouden. Ik voel dat ik zonder Hem niets ben. Hij is alles in allen.

In de mate waarin ik mijn zorgen op Hem mag werpen, vind ik de kracht om Zijn wil te doen. Mocht Hij mij genade geven om tot het laatste ogenblik toe op Hem te vertrouwen. Ik vrees de dood niet, omdat ik geloof dat Hij de prikkel eruit heeft weggenomen. En o, wat een zaligheid daarna! Zeg mij, dominee, of u denkt dat ik oprecht ben. Ik hoop dat ik mij niet bedrieg. Ik durf mijn hoop van niets anders te verwachten dan van de volheid van Christus. Als ik mijn eigen hart iets vraag, dan ben ik bang erop te vertrouwen, want het is bedrieglijk en het heeft mij dikwijls bedrogen. Maar wanneer ik Christus iets vraag, dan antwoordt Hij mij met beloften, die mij versterken en verkwikken en mij geen ruimte laten om te twijfelen aan Zijn macht en gewilligheid om zalig te maken. Ik ben in Zijn handen en zou daar willen blijven en ik geloof dat Hij mij nooit zal begeven of verlaten en alles voor mij zal voleinden. Hij heeft mij liefgehad en gaf Zichzelf voor mij en ik geloof dat de genadegiften en de roeping Gods onberouwelijk zijn. In deze hoop leef ik, in deze hoop wens ik te sterven.”

De poort des hemels

Ik keek om me heen toen ze sprak en dacht: “Waarlijk, dit is niet dan een huis Gods, en dit is de poort des hemels!” Alles zag er netjes en schoon uit. De lucht was bijna de hele middag bedekt geweest met donkere wolken, maar nu scheen de ondergaande zon helder en nogal onverwacht in de kamer. Het zonlicht werd weerkaatst in drie of vier rijen heldere tinnen borden en wit aardewerk, die op planken tegen de muur waren opgesteld, en gaf ook luister aan de enkele platen met gewijde onderwerpen, die daar ook hingen en betrekking hadden op de geboorte, doop, kruisiging en opstanding van Christus. Een grote kaart van Jeruzalem en een voorstelling van ‘de oude en de nieuwe mens’ maakten de versieringen aan die zijde van de kamer compleet. Hoe schoon de witgekalkte muur was, ze was niet schoner dan de rest van het vertrek en het meubilair. Zelden had de zon een huis verlicht, waar orde en algehele netheid (die gaan altijd samen met godzaligheid en fatsoenlijke armoede) duidelijker opvielen.

De gloed van de ondergaande zon was een beeld van het gelukkige en vredige einde van de jonge christin. Een zonnestraal werd juist door een spiegeltje teruggekaatst op het gezicht van de jonge vrouw. In haar bleke en vervallen gelaatstrekken vertoonde zich een kalme overgave, een zegepralende vastigheid, een ongekunstelde nederigheid en tedere zorg, die duidelijk de gevoelens van haar hart vertolkten.

Met enige verdere hartelijke conversatie en met een kort gebed werd dit bezoek beëindigd.

Toen ik in de avondschemering naar huis reed, beheerste een gewijde rust het hele tafereel. Het zachte loeien van het vee, het geblaat van de schapen, zojuist in hun kooi ondergebracht, het gonzen van de insecten in de avond, het ruisen van de zee in de verte, de laatste klanken van de vogels die dag en het eerste gekweel van de nachtegaal bereikten het oor, en dienden meer tot vermeerdering dan tot vermindering

van de vredige avondstille en de dienovereenkomstige indruk op mijn gemoed. Het ontlokte en koesterde dezelfde soort overdenkingen als die door mijn bezoek reeds waren opgeroepen.

Als het natuurlijke landschapsschoon beschouwd wordt in een christelijke spiegel, geeft dat dikwijls een schone illustratie van de goddelijke waarheden. We zijn hoog bevoorrecht als we ons erin kunnen verheugen en ze ons tegelijkertijd dichter bij God brengen.

2.7 *Vertrouwen op God, in het gezicht van de dood*

Verborgene genade

Het is een aangename overweging dat God in het midden van de geestelijke duisternis, die helaas in vele delen van het land de overhand heeft, toch nog een volk heeft. Het gebeurt nogal eens dat eenvoudige personen, die verstoken zijn van de gewone middelen der genade, ware zaligmakende indrukken ontvangen en door een zegen op hun stille overdenkingen, hun lezen en bidden, gebracht worden tot een nauwe omgang met God en toegewijde christenen worden.

Het is geen geringe fout van te veel belijders tegenwoordig, om deze gevallen over het hoofd te zien of gering te schatten. Van sommigen zijn de godsdienstige belijdenis en beoordelingen te 'mechanisch' van samenstelling. Als elk wiel, as, ketting, veer of tandrad niet precies op zijn plaats zit, of niet nauwkeurig beweegt overeenkomstig een geliefkoosd en voorgeschreven systeem, wordt het geheel als waardeloos afgekeurd. Maar gelukkig: *“De Heere kent degenen, die de Zijnen zijn”* (2 Tim. 2:19). Ook ontbreekt de afdruk van Zijn stempel niet, waaraan ook zij gekend kunnen worden, die in betrekkelijke afzondering van de godsdienstige wereld *‘de naam van Christus noemen en afstaan van ongerechtigheid.’*

Veel kostelijke gesteenten van de zuiverste soort liggen bedolven in de grondeloze oceaan. Veel schone bloemen bloeien er die niet gezien worden en die in woestijnen hun lieflijken geur verkwisten.

Toch was dit niet helemaal het geval met de dochter van de veehouder. Weliswaar was haar vroomheid gerijpt in afzondering van de wereld, weinigen gingen intiem met haar om. Maar in haar leven was zij nuttig, ze stierf gelukkig en liet een lichtend spoor na. Terwijl ik er een zwakke schets van tracht te geven, mocht ik haar invloed ook ontvangen en door onuitsprekelijke genade een navolger worden van hen, die door geloof en lankmoedigheid de beloftenissen beërven.

De boodschap van een soldaat

Vanaf het moment waarop ik haar had bezocht, zag ik haar einde snel naderbij komen. Op zekere dag kreeg ik een spoedbericht dat mij mededeelde dat mijn jonge vriendin op sterven lag. Het bericht werd gebracht door een soldaat, wiens gezicht getuigde van ernst, goed verstand en godzaligheid.

Hij zei: *“Ik ben gezonden, dominee, door de vader en moeder van Elizabeth Wallbridge op haar nadrukkelijk verzoek, om u te zeggen hoe graag zij allen u wensen te zien. Zij gaat naar huis, dominee, en zeer spoedig.”*

“Kent u haar al lang?”, antwoordde ik.

“Ongeveer een maand, dominee. Ik houd ervan de zieken te bezoeken en toen ik van iemand, die dicht bij ons kamp woont, van haar geval hoorde, ging ik haar opzoeken. Ik dank God dat ik het gedaan heb, want haar gesprekken zijn erg nuttig voor mij geweest.”

“Ik verheug mij”, zei ik, *“in u, naar ik hoop, een medestrijder te zien. Hoewel wij*

uitwendig verschillen van regiment, hoop ik toch dat wij onder dezelfde geestelijke Kapitein dienen. Ik ga met u mee.”

Mijn paard stond spoedig klaar. Mijn metgezel, de militair, liep naast mij en verblijdde mij met een zeer verstandig en godzalig gesprek. Hij vertelde enkele opmerkelijke getuigenissen van de uitmuntende gezindheid van de dochter van de veehouder, zoals die gebleken waren in de bezoeken die hij haar kortgeleden gebracht had.

“Zij is een heldere diamant, dominee”, zei de soldaat, “en ze zal weldra helderder schitteren dan enige diamant op aarde.”

Wij gingen door lanen en velden, over heuvels en dalen, langs afgelegen paden. Soms staken wij een beekje over en een andere keer volgden wij de bochten van een kabbelend stroompje langs de weg. Ons gesprek leek de afstand kleiner te maken en zorgde ervoor dat we snel op het punt waren waarop we het huisje van de veehouder bijna hadden bereikt.

Zij zijn gekomen!

Toen wij het huisje naderden werden we stil. Gedachten van dood, eeuwigheid en zaligheid, ingegeven door het zien van een huis waarin een stervende gelovige lag, vervulden mijn gemoed en ongetwijfeld ook het gemoed van mijn metgezel.

Geen levend wezen verscheen, behalve de hond van de veehouder, die stille wacht hield bij de deur; hij blafte namelijk niet bij mijn komst zoals voorheen. Hij scheen in die mate te delen in de gevoelens, die pasten bij de omstandigheden waarin het gezin verkeerde, dat hij geen haastig en pijnlijk alarm wilde slaan. Hij kwam naar voren naar het poortje en keek toen achterom naar de huisdeur, alsof hij wist dat er daarbinnen verdriet was. Het was, alsof hij zeggen wilde: “Ga zachtjes over de drempel wanneer u dit klaaghuis binnengaat, want het hart van mijn meester is vol van smart.”

De soldaat nam mijn paard en bond het vast in een schuurtje. Een plechtige stilte scheen de hele plaats te omgeven en werd slechts onderbroken door de wind, die door de grote iepen ruiste die bij het huis stonden, wat in mijn verbeelding klagende zuchten van smart waren. Ik opende zachtjes de deur en er verscheen niemand en alles was stil. De soldaat volgde en wij kwamen onderaan bij de trap naar boven.

“Zij zijn gekomen”, zei een stem, die ik als die van de vader herkende: “Zij zijn gekomen”. Hij verscheen boven aan de trap; ik gaf hem de hand en zei niets. Toen ik de kamer boven binnenkwam, zag ik de bejaarde moeder en haar zoon, die de veelgeliefde dochter en zuster ondersteunden. De vrouw van de zoon zat schreiend op een vensterbank, met een kind op haar schoot. Twee of drie personen waren in de kamer om elke dienst te verrichten, die vriendschap of noodzakelijkheid konden vereisen.

Ik ging zitten bij het bed. De moeder kon niet schreien, maar zuchtte nu en dan diep, terwijl ze beurtelings naar Elizabeth en naar mij keek. Dikke tranen rolden de broer langs de wangen, wat getuigde van een hartelijke liefde. De goede, oude man stond aan het voeteneinde van het bed en leunde er tegen aan, terwijl hij zijn ogen niet kon afhouden van zijn kind, van hetwelk hij zo spoedig zou moeten scheiden.

De ogen van Elizabeth waren gesloten en ze had mij nog niet opgemerkt. Maar op haar gezicht, hoewel bleek, ingevallen en hol, had de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, een zegepralende kalmte gelegd.

Dood, waar is uw prikkel?

De soldaat reikte mij na korte tijd zwijgend zijn Bijbel toe en wees met zijn vinger 1

Kor. 15:55, 56 en 57 aan. Toen verbrak ik de stilte door het volgende gedeelte te lezen: “*Dood, waar is uw prikkel? Hel, waar is uw overwinning? De prikkel nu des doods is de zonde, en de kracht der zonde is de Wet. Maar Gode zij dank, Die ons de overwinning geeft door onzen Heere Jezus Christus.*”

Bij het horen van deze woorden deed ze haar ogen open en zoiets als een straal van Goddelijk licht scheen over haar gelaat, terwijl zij zei: “Overwinning, overwinning! Door onze Heere Jezus Christus.”

Ze viel weer terug en schonk verder geen aandacht aan één van de aanwezigen.

“God zij geloofd voor de overwinning van het geloof!” zei ik.

“Amen.” antwoordde de soldaat.

De naar boven geslagen ogen van de veehouder getuigden dat het *Amen* ook in zijn hart was, hoewel zijn tong het weigerde uit te spreken.

Een ogenblik had de stervende jonge vrouw moeite om adem te krijgen, maar dat was snel over, en toen zei ik tot haar: “Lieve vriendin, voel je niet dat je ondersteund wordt?”

“De Heere handelt zeer vriendelijk met mij”, antwoordde ze.

“Zijn Zijn beloften je nu niet erg dierbaar?”

“Ze zijn allen ja en amen in Christus Jezus.”

“Heb je veel pijn naar het lichaam?”

“Zo weinig, dat ik het bijna vergeet.”

“Wat is de Heere goed!”

“En hoe onwaardig ben ik!”

“Je zult Hem zien, gelijk Hij is.”

“Ik denk..., ik hoop..., ik geloof dat dat zo is.”

Zij viel weer in een lichte sluimering.

Vertrouwt op Hem!

Terwijl ik naar haar moeder keek, zei ik: “Wat een genade, om een kind te mogen hebben, dat zo dicht bij de hemel is als uw kind!”

“En wat een genade”, antwoordde ze in gebroken woorden, “als haar moeder haar daar zal mogen volgen! Maar dominee, het valt zo moeilijk om te scheiden.”

“Ik hoop, dat u elkaar spoedig door genade, door het geloof, weer zult mogen ontmoeten, om nooit meer te scheiden; het zal niet lang meer duren.”

“Dominee”, zei de veehouder, “die gedachte ondersteunt mij en Gods goedheid maakt mij er meer mee verzoend dan ik was.”

“Vader..., moeder,” zei de dochter, die weer opleefde, “Hij is goed voor mij, vertrouw op Hem, loof Hem altijd.”

“Dominee”, voegde ze er met een zwakke stem aan toe: “ik wil u bedanken voor uw vriendelijkheid aan mij ..., mag ik u een gunst vragen? ... U hebt mijn zus begraven..., wilt u mij ook begraven?”

“Alles zal gebeuren zoals je het wenst, wanneer God het geeft.” antwoordde ik.

“Dank u dominee, dank u. Ik heb nog een gunst te vragen. Wanneer ik ben heengegaan, denk dan aan mijn vader en moeder. Ze zijn oud, maar ik hoop dat het goede werk in hun ziel begonnen is... Mijn gebeden zijn verhoord... Bezoek hen alstublieft... Ik kan niet veel meer spreken, maar ik wil spreken ter wille van hen... Dominee, denk aan hen.”

De bejaarde ouders zuchtten en snikten nu luid, terwijl zij gebroken zinnen stamelden, en kregen wat verlichting door op die manier hun gevoelens te uiten.

Alles is goed

Ten slotte zei ik tegen Elizabeth: “Heb je nog twijfel of aanvechting over jouw eeuwige behoudenis?”

“Nee dominee, de Heere handelt zeer zachtjes met mij en geeft me vrede.

“Wat denk je van de donkere doodsvallei, nu je er doorheen moet?”

“Het is niet donker.”

“Waarom niet?”

“Mijn Heere is er en Hij is mijn licht en mijn heil.”

“Ben je niet bang voor meer lichamelijk lijden?”

“De Heere handelt zó zacht met mij, ik kan op Hem betrouwen.” Er kwam een soort stuip trekking over haar. Toen het weer over was, zei ze keer op keer: “De Heere handelt zeer zacht met me. Heere, ik ben de Uwe, red mij... Gezegende Jezus..., Gezegende Zaligmaker..., Zijn bloed reinigt van alle zonden..., Wie zal ons scheiden...? Zijn Naam is Wonderlijk... Dank zij God..., Hij geeft ons de overwinning..., Ik, zelfs ik, word zalig... O, genade, barmhartigheid en wonder; Heere, ontvang mijn geest!

Lieve dominee..., lieve vader en moeder, vrienden..., ik ga heen..., maar alles is goed, goed, goed...”

Zij viel weer terug. Wij knielden neer om te bidden. De Heere was in ons midden en zegende ons.

Zij kwam niet meer bij terwijl ik daar bleef, en sprak ook niets meer wat voor ons te verstaan was. Zij sluimerde nog ongeveer tien uur en sliep ten slotte liefelijk in, in de armen van Die Heere, Die zo vriendelijk met haar had gehandeld.

Ik verliet het huis een uur nadat ze had opgehouden te spreken. Ik drukte haar de hand tot afscheid en zei: “*Christus is de opstanding en het leven.*” Zachtjes beantwoordde zij de handdruk, maar ze kon haar ogen niet meer openen noch een woord meer uitbrengen. Nooit eerder was ik getuige geweest van zo’n indrukwekkend schouwspel. Het vervulde mij geheel toen ik naar huis terug ging.

“Vaarwel, lieve vriendin,” dacht ik, “tot de morgen van de eeuwige dag die onze persoonlijke omgang zal vernieuwen. Je was een brandhout uit het vuur gerukt, opdat je een ster zou worden, die aan het firmament der heerlijkheid staat te schitteren. Ik heb je licht en goede werken gezien en zal daarom onze Vader, Die in de hemelen is, verheerlijken. In u heb ik een voorbeeld gezien, van wat het is om een zondaar te zijn die uit vrije genade gezaligd is. Ik heb van u, als een levende spiegel, geleerd Wie het is, Die het werk van geloof en liefde begint, voortzet en voleindigt. Jezus is alles in allen; Hij moet en zal verheerlijkt worden. Hij heeft de kroon verworven en Hij alleen is het waardig om die te dragen. Dat niemand zou trachten Hem van Zijn heerlijkheid te beroven! Hij maakt zalig, Hij maakt volkomen zalig. Vaarwel, geliefde zuster in de Heere: bezwijkt je vlees en je hart, zo is God de Rotssteen van je hart en je Deel in eeuwigheid (Psalm 73:26).

2.8 De begrafenis

Wie kan de aard van die verandering bevatten of beoordelen, die de ziel van een gelovige ervaart op het ogenblik dat ze het aardse huis dezes tabernakels verlaat en in Gods tegenwoordigheid komt? Als het zien van de Goddelijke liefde en wijsheid reeds zo vreugdevol is voor het geloofsoog (als *we zien door een spiegel in een duistere rede*). wat moet de heerlijke verschijning van God dan wel zijn, als we Hem zullen zien van aangezicht tot aangezicht?

Als het niet genoeg te waarderen voorrecht hier op aarde is, zich te mogen verheugen

in de omgang met de heiligen en het samenspreken met onze medereizigers naar het hemelse Koninkrijk, wat zal er dan zijn te zien en te kennen, als wij ten slotte komen *“tot den berg Sion en de stad des levenden Gods, tot het hemelse Jeruzalem en de vele duizenden engelen; tot de algemene vergadering en de gemeente der eerstgeborenen, die in de hemelen opgeschreven zijn”* (Hebr. 12:22-23)? Wanneer in onze zuchten en tranen, tijdens de verschrikkelijke pelgrimstocht, de vertroosting van de Geest dierbaar zijn en de hoop van de onsterfelijkheid de ziel zo verlevendigt, welk hart kan zich dan de uitnemende vreugde voorstellen, of welke tong kan die vreugde uitspreken, wanneer men daar mag komen, waar zuchting en treuren zullen wegvlieden en de tranen van alle aangezichten zullen worden afgewist?

Zulke gedachten hielden me bezig toen ik naar het huis ging waar het stoffelijk overschot was van de dochter van de veehouder, wachtend op de begrafenis. Zij had kort na mijn bezoek de laatste adem uitgeblazen. Men had, evenals bij haar zuster, toestemming gekregen dat ik de begrafenis zou leiden. Veel aangename, maar ook zwaarmoedige gedachten waren verbonden aan het vervullen van deze taak. Ik bracht mij de talrijke en belangrijke gesprekken, die ik met haar gevoerd had, weer voor de geest. Maar die konden nu op aarde niet meer gevoerd worden. Ik dacht na over het belangwekkende en leerzame karakter van een christelijke vriendschap, of die nu wordt onderhouden in paleizen of in hutjes. Ik voelde me dankbaar, dat ik zo lang dat voorrecht had mogen genieten met de hoofdpersoon van dit gedenkschrift. Ik veroorloofde mij voor een ogenblik een zucht, toen ik bedacht dat ik de grote waarheden van het Christendom niet meer horen zou uit de mond van iemand, die zo diep van de wateren des levens gedronken had. Maar deze opwellende klacht werd gesmoord door de verlevendigende gedachte: Zij is ingegaan in de eeuwige rust: zou ik haar dan willen terugbrengen in dit tranendal?

Zalig zijn de doden die in de Heere sterven

Toen ik op weg was naar het huis waar haar stoffelijk overschot lag in afwachting van de begrafenis, hoorde ik het eerste geluid van een luidende klok. Dat geluid was afkomstig van een dorpskerk in het dal direct onder een hoge heuvelrug, waarover de weg liep die ik gevolgd had. Het was de doodsklok van Elizabeth. Het was een plechtig gehoor en terwijl ik verder reed, kreeg het een bijzondere klank. De klok luidde langzaam en met regelmatige tussenpozen, wat de gewoonte was voor het uur van de begrafenis. De klok verkondigde als het ware de gelukzaligheid van de doden die in de Heere sterven en ook de noodzakelijkheid voor de levenden om deze dingen te bedenken en ter harte te nemen. De klok scheen te zeggen: “Hier is mijn waarschuwend stem, mensenkind. Er is maar één schrede tussen u en de dood. Geef bevel aan uw huis; want gij zult sterven en niet leven.” Het landschap was in overeenstemming met een kalme gedachtengang, wat zo uitermate geschikt is voor heilige overdenkingen. Een rijke en vruchtbare vallei lag vlak beneden mij; zij was versierd met korenvelden en weilanden, waar zich in verscheidene richtingen een klein riviertje doorheen slingerde. Veel kudde graasden daar in alle rust. Een hele rij heuvels aan de andere kant, bedekt met grazende schapen, eindigde met een grote bocht bij de oceaan. Verscheidene dorpen, gehuchten en kerken lagen verspreid in het dal. De prachtige herenhuizen van de rijken en de armoedige huisjes van de armen voegden hun eigen kenmerken toe aan het landschap. De lucht was zacht en de ondergaande zon veroorzaakte een prachtige afwisseling van licht en schaduw op de heuvelhellingen. Temidden van dit tafereel was het voornaamste geluid dat de aandacht opeiste, het klokgeluid voor de begrafenis van de dochter van de veehouder.

Vraagt één van mijn lezers, waarom ik telkens zo uitgebreid de bijzonderheden van het uitzicht en het landschap beschrijf, dat zo nauw verbonden is met de voorvallen, die ik meedeel? Mijn antwoord is, dat de God van de verlossing ook de God van de schepping is, en dat ons in elk gedeelte van Gods Woord geleerd wordt, de bewondering van de schoonheden en wonderen van de natuur aan te wenden tot bevordering van godzaligheid. Toen David de hemel aanzag, het werk van Gods vingeren, de maan en de sterren die Hij bereid heeft, werd hij daardoor gebracht tot de diepste vernedering van zijn hart voor zijn Schepper. Toen hij de schapen, ossen en de dieren op het veld zag, het gevogelte van de hemel en de vissen in de zee, moest hij uitroepen: “O HEERE, onze Heere, hoe heerlijk is Uw Naam op de ganse aarde!” (Psalm 8:2a).

Ik ben een vriend van de armen en wens vooral, dat elke arme inwoner zou weten, hoe de goedheid Gods in schepping en voorzienigheid in verband is te brengen met de onnaspeurlijke rijkdom van Zijn genade in de redding van een zondaar. En hoe kan hij deze les beter leren dan door rond te zien over de velden, waar Zijn werk is en daar het werk Gods na te speuren, in alles wat hij ziet? Deze overdenkingen zijn mij dikwijls tot voordeel en vreugde geweest en ik wens, dat mijn lezers hetzelfde mogen doen.

Het huisje van de veehouder stond ongeveer een mijl van de kerk. Een laan, helemaal overschaduwde door bomen, leidde vanaf de voet van de heuvel naar zijn woning. Toen ik het huisje binnenkwam, zag ik dat verschillende christenvrienden uit verschillende delen van de omgeving bij elkaar waren gekomen om de dochter van de veehouder de laatste eer te bewijzen. Velen van hen waren in het laatst van haar ziekte met haar bekend geraakt; anderen hadden gedurende een langere periode omgang met haar gehad. Maar allen schenen verlangend te zijn hun achting te tonen voor iemand, die bij hen bemind was door de treffende getuigenissen van oprechte godzaligheid.

Mij werd verzocht in de kamer te gaan, waar de familieleden en enkele andere vrienden waren heengegaan om een laatste blik op het stoffelijk overschot van Elizabeth te werpen.

Een laatste blik

Het is niet gemakkelijk de gevoelens te beschrijven, die men ervaart bij het eerste gezicht van het gelaat van een dode, die tijdens haar leven zo geliefd en geacht was om haar godsvrucht. Met schrik zie ik de scheiding die heeft plaatsgehad, tussen de ziel en het lichaam, nadat we elkaar de laatste keer zagen. Onze vriendin lijkt zo dichtbij, en toch zo veraf te zijn. Het belangrijkste en waardevolste deel is het lichaam ontvloden; wat er overblijft is slechts de aardse, vergankelijke woning, die niet meer bewoond wordt. Toch doen de gelaatstreken herinneren aan de vriendschappelijke omgang.

Een ogenblik zouden we kunnen denken, dat ze slaapt. Het volgende ogenblik bedenken we echter, dat het bloed niet meer stroomt, het oog niet meer ziet en het oor niet meer hoort, het hart niet meer klopt en de ledematen zich niet meer bewegen.

Ineens schiet ons daar een heerlijke gedachte te binnen en wij stellen ons voor, dat haar ziel is ingegaan in de zo lang begeerde rust. Nu is ze omringd door cherubs en serafs en zingt zij het lied van Mozes en het Lam op de berg Sion. Temidden van de plechtige stilte van het doodsvertrek verbeeldt men zich, hemelse liederen te horen zingen door de geesten der volmaakte rechtvaardigen.

Het andere ogenblik worden onze gedachten door de doodsbleke lippen en de ingezonken ogen van het ijskoude lijk teruggeroepen naar de aarde en komen we tot onszelf. En terwijl we denken aan de sterfelijkheid, zonde, dood en het graf, dan voelen we het gebed in ons hart omhoog stijgen: “Laat mij sterven de dood des rechtvaardigen en laat mijn einde zijn gelijk het zijne.”

Als er één ogenblik is, dat Christus en de verlossing, dood, oordeel, hemel en hel, meer dan ooit gewichtige voorwerpen zijn van onze overdenking, dan is het wel als wij naast een doods-kist staan, waar het lichaam van een gestorven gelovige ligt. De gelaatstrekken van Elisabeth waren veranderd, maar haar gelijkenis was grotendeels gebleven.

Het is goed, dat wij hier zijn

Haar vader en moeder zaten aan het hoofdeinde van de kist en haar broer aan het voeteneinde, en toonden hun diepe en ongeveinsde smart.

Haar vader keek zwijgend naar zijn dood kind en sloeg dan weer eens zijn ogen naar de hemel. De strijd om overgave aan Gods wil stond op zijn gezicht te lezen; tranen liepen langs zijn bejaarde wangen en waren bewijzen van zijn smart en liefde.

De arme moeder schreide en snikte luid en scheen overstelpt van droefheid, door de scheiding van zo'n geliefde dochter. De zwakheid en gebrekkigheid van de ouderdom voegden iets toe aan haar smart, wat vroeg om tederheid en medelijden.

Een opmerkelijk fatsoenlijk uitzierende vrouw, die de leiding had bij de weinige eenvoudige maar plechtige ceremoniën, kwam naar me toe en zei: “Dominee, dit is eerder een aanblik van vreugde dan van smart. Ik twijfel er niet aan, of onze lieve vriendin Elizabeth zou dat ook vinden. Ze is alle smart te boven; denkt u dat ook niet, dominee?”

“Na alles wat ik heb gezien en gehoord”, antwoordde ik, “ben ik er ten volle van verzekerd, dat terwijl haar lichaam nog hier is, haar ziel bij haar Zaligmaker in het paradijs is. Hier beminde ze Hem en daar smaakt ze lieflijkheden in Zijn rechterhand, eeuwiglijk.”

“Wees een arm, oud schepsel, dat door ouderdom en smart bijna bezwijkt, toch genadig! Wat moet ik doen? Betsie is overleden..., mijn dochter is dood..., o, mijn kind, ik zal haar nooit meer zien. O God, wees mij zondares genadig” snikte de arme moeder.

“Dat laatste gebed, oud moedertje”, zei ik, “zal u en haar weer samenbrengen. Het is een schreeuw die duizenden in de heerlijkheid heeft gebracht. Dat gebed heeft uw dochter daar ook gebracht en ik hoop dat het er u ook mag brengen. God zal niemand uitwerpen, die tot Hem komt.”

“Lieve vrouw”, verbrak de veehouder zijn lange stilzwijgen, “laten wij ons kind aan God toevertrouwen, en laat ons onszelf aan God toevertrouwen. *“De HEERE heeft gegeven, en de HEERE heeft genomen; de Naam des HEEREN zij geloofd!”* (Job 1:21b). Wij zijn oud en zullen nog maar een weinig verder hoeven te reizen, en dan...” Hij kon niets meer zeggen.

De eerder al genoemde soldaat reikte mij een Bijbel aan en zei: “Dominee, u zult er geen bezwaar tegen hebben om een hoofdstuk te lezen, voordat we naar de kerk gaan?”

Dat deed ik; het was het veertiende hoofdstuk uit het boek Job. Er heerste een zoete rust terwijl ik het voorlas. Elke minuut die in dit doodsvertrek was doorgebracht, scheen van waarde te zijn. Ik maakte enkele opmerkingen over het hoofdstuk en paste

ze toe op het geval van onze overleden zuster.

“Ik ben maar een arme soldaat”, zei onze vriend, “en heb geen wereldse goederen dan wat ik dagelijks nodig heb, maar ik zou mijn hoop op de zaligheid in het hiernamaals niet willen ruilen voor alles wat deze wereld zou kunnen geven, zonder die hoop. Wat is rijkdom zonder genade? Ik dank God, dat ik, als ik van het ene kwartier naar het andere marcheer, ik de Heere overal vind waar ik heenga; en gedankt zij Zijn heilige Naam, Hij is thans tegenwoordig in het midden van dit gezelschap van levenden en doden. Ik ondervind dat het goed is om hier te zijn.”

Nog enkele andere aanwezigen begonnen deel te nemen aan ons gesprek. In de loop van dat gesprek werden het leven en de bevindingen van de dochter van de veehouder op een belangwekkende manier naar voren gebracht; elke vriend had iets te vertellen als getuigenis van haar beminnelijk karakter.

Een ver familielid, een jonge vrouw van nog geen twintig, die tot dan toe een nogal lichtzinnig en zorgeloze indruk maakte, bleek diep onder de indruk te zijn van het gesprek van die dag, en ik heb nadien grond gekregen om te geloven dat de goddelijke genade haar toen begon te neigen tot de keuze van dat goede deel, dat niet van haar zal worden weggenomen. Wat een tegenstelling vormt een dergelijk schouwspel in vergelijking met de saaie, formele, onstichtelijke en dikwijls onwelvoeglijke manier, waarop men vaak als familie en vrienden samenkomt voor de begrafenis in het sterfhuis.

Tijdens ons gesprek leefden de ouders weer wat op. Ons onderwerp van gesprek was hun hoogst aangenaam. Hun kind scheen als het ware weer te leven, toen we over haar spraken. Dikwijls verhelderde een glimlach hun betraande gezichten, als ze de vrienden hun dochter hoorden prijzen; of beter gezegd, als ze Hem hoorden prijzen, Die haar tot een vat der barmhartigheid had gemaakt en tot een middel van geestelijk welzijn voor haar familie.

Maar het was inmiddels tijd om naar de kerk te gaan. Ik wierp een laatste blik op de overledene. Er stond veel op haar gezicht te lezen: het was duidelijk, dat ze met een glimlach op het gezicht was gestorven. Die glimlach was nog aanwezig en getuigde van de vrede van haar heengegane ziel. Overeenkomstig het gebruik van die plaats was ze in de kist versierd met bladeren en bloemen; dat waren wel vergankelijke bloemen, maar ze deden me denken aan het paradijs waarvan de bloemen onsterfelijk zijn en waar haar onsterfelijke ziel mag rusten.

Ik herinnerde mij de laatste woorden die ik haar had horen spreken, en werd toen ineens getroffen door de gelukkige gedachte, dat de door werkelijk was verslonden in overwinning. Toen ik langzaam wegliep, zei ik in mezelf: Vrede zij jouw gedachtenis, mijn hooggeachte zuster, en vrede zij mijn ziel, totdat we elkaar zullen ontmoeten in een betere wereld.

Op weg naar de kerk

In korte tijd was de begrafenisstoet opgesteld, die des te belangwekkender was gezien velen die de baar volgden ernstige en geestelijke mensen waren.

De afstand was iets meer dan een mijl. Ik besloot hen wat vooruit te gaan, daar zij maar langzaam vooruit kwamen. Onmiddellijk achter de kist liepen de achtenswaardige vader en moeder, gebogen van ouderdom. Ze schreiden van droefheid des harten. Hun voorkomen wekte snel een gevoel van medelijden, liefde en achting op. Achter hen volgden de andere familieleden en daarachter de verscheidene vrienden.

Nadat we ongeveer honderd meter hadden afgelegd, werd mijn overdenking

onverwacht en aangenaam onderbroken door de vrienden achter de familie, die een begrafenispsalm begonnen aan te heffen. Niets kon zoeter zijn of plechtiger. Het welbekende effect van de open lucht om de klanken te verzachten was hier bijzonder merkbaar.

De weg die we liepen, was schoon en romantisch. Ze lag aan de voet van een heuvel, die zo nu en dan de stem van de zangers weerkaatste en een zwak antwoord scheen te geven op het gezang van de rouwdragenden. De doodsklok in de kerktoren was nu duidelijk te horen. We passeerden verschillende arbeidershuisjes; overal zagen we eerbiedige belangstelling toen we langskwamen; en bij veel mensen zag men eerbied en achting op het gezicht voor de overleden jonge vrouw. Gedurende onze gehele tocht bleef men staan, om zo nu en dan, met een korte tussenpoos van ongeveer vijf minuten, te zingen. Ik kan mijn gemoedstoestand in verband met dit plechtige zingen niet onder woorden brengen. Ik heb zoiets daarvoor of daarna niet meegemaakt. Ik werd herinnerd aan oude tijden en aan godzaligheid van lang geleden. Ik wenste dat dit meer gebeurde. Het is zo geschikt om de godsvrucht en de godsdienstige gevoelens op te wekken en te koesteren. Het op een juiste wijze zingen tijdens de kerkdienst, is een van de heerlijkste en doeltreffendste middelen der genade. Ik wil er niet naar gissen, hoe de blijdschap die genoten zal worden na de opstanding, wanneer ziel en lichaam verenigd zijn in de hemel, werkelijk zal zijn, maar ik kan me nauwelijks voorstellen, dat daar melodie en harmonie zullen ontbreken, aangezien ook het gehoor geheiligd zal zijn.

Ten slotte kwamen wij bij de kerk. Toen ik dichterbij de kerk kwam en omhoog keek, zag ik een wijzerplaat van een zonnewijzer op de muur. Aan de schaduw die de ondergaande zon erop wierp, was te zien dat het avond werd. Toen ik er onderdoor liep, moest ik denken aan het verloop van de tijd, aan de onzekerheid van het leven, en aan de zekere nadering van de eeuwigheid. Ik moest met David getuigen: *“Want wij zijn vreemdelingen en bijwoners voor Uw aangezicht, gelijk al onze vaders; onze dagen op aarde zijn als een schaduw, en er is geen verwachting”* (1 Kron. 29:15). *“Leer ons alzo onze dagen tellen, dat wij een wijs hart bekomen”* (Psalm 90:12). De dienst werd aangehoord met ernst en aandacht.

Opstaan in uw lot!

Toen wij bij het graf kwamen, werd het lied gezongen dat Elizabeth had uitgekozen. Alles was eerbiedig, eenvoudig, net en stichtelijk. Wij vertrouwden het lichaam van onze geliefde zuster aan de aarde toe, in de vaste hoop van een zalige opstanding uit de doden.

Zo werd tijdelijk het gordijn van scheiding dichtgetrokken. Zij is overleden en wordt nu niet meer gezien, maar op de jongste dag zal ze gezien worden aan de rechterhand van haar Verlosser en zal ze verschijnen tot Zijn verheerlijking, als een wonder van genade en een bewijs van barmhartigheid.

Mijn lezer, rijk of arm, zullen u en ik daar ook zo verschijnen? Zijn wij ‘bekleed met ootmoedigheid’ en getooid met het bruiloftskleed van de gerechtigheid van de Verlosser? Zijn we afgebracht van de afgoden om de levende God te dienen? Zijn wij ons bewust van onze eigen ledigheid en vluchten we daarom tot de volheid van de Zaligmaker om genade en kracht te ontvangen? Leven we in Christus, uit Hem, door Hem en met Hem? Is Hij ons alles in allen? Zijn we ‘verloren en gevonden’, ‘dood en toch levend gemaakt’?

Mijn lezer, bent u arm? De dochter van de veehouder was een arm meisje, en het kind van een arme man. Hierin lijkt u op haar, maar lijkt u ook op haar zoals zij op Christus

leek? Bent u rijk gemaakt door het geloof? Is er een kroon voor weggelegd? Is uw hart gezet op de hemelse schatten? Zo niet, lees dan deze geschiedenis nog eens en bid ernstig, om een even dierbaar geloof. Maar als u, door genade, de Verlosser liefhebt en dient, Die de dochter van de veehouder zaligde, dan schenke de Heere u genade, barmhartigheid en vrede. De snoeren zijn u in lieflijke plaatsen gevallen, ja een schone erfenis is u geworden. Ga voorwaarts en wacht op de Heere en bezit uw ziel in lijdzaamheid. U bent zojuist met mij op het graf geweest van een overleden gelovige. “Maar gij, ga heen tot het einde, want gij zult rusten en zult opstaan in uw lot, in het einde der dagen” (Dan. 12:13).

P.S. De moeder stierf kort na haar dochter en ik heb goede reden te geloven, dat God haar genadig was. De schrijver van dit verslag bezocht in juni 1814 nog eens de oude veehouder. Hij was toen 82 jaar. Hij stierf twee jaar later. Ook hij mocht ingaan in de eeuwige rust.

2.9 *Naschrift*

De schrijver van deze geschiedenis, ds. Lech Richmond, werd geboren op 29 januari 1772, te Liverpool. Zijn vader was dr. H. Richmond. Hij was bevoorrecht met een moeder met een helder verstand, in wie bovendien genade verheerlijkt was. Nauwgezet onderwees zij haar kind in de Heilige Schrift en in de beginselen van de zuivere godsdienst. Legh was twaalf jaar toen hij in contact kwam met ds. Jones, predikant te Loders, die hem nader onderricht gaf. In 1789 werd Legh toegelaten aan de universiteit te Cambridge, waar hij opgeleid werd voor een kerkelijk ambt. In 1797 werd hij in de Kerk van Engeland (de Anglicaanse staatskerk) geordend tot hulpprediker.

Nadat hij in datzelfde jaar getrouwd is met Mary Chambers uit Bath, vertrok hij naar het eiland Wight, tegen de zuidkust van Engeland. In de gemeenten Brading en Yaverland heeft hij zeven jaar zijn ambtelijk werk verricht.

Na een zevenjarig verblijf op het eiland Wight vertrok hij naar Londen. Hier bleef hij maar kort, want in 1805 verhuisde hij naar Turvey in Bedfordshire (linksboven Bedford). In 1814 werd hij benoemd tot hofpredikant van de vader van de latere koningin Victoria.

De bekering tot God, die zijn moeder hem niet kon geven, heeft hij in 1797, uit genade ontvangen. Het middel hiertoe was het lezen van *Praktisch christendom* van Wilberforce. De inhoud van dit boek raakte hem, door God Geest, in het diepst van zijn hart, zodat hij aan de weet kwam dat hij zonder God leefde. Hij werd toen aan zichzelf ontdekt als een schuldig, verdoemelijk zondaar, maar vond genade bij het kruis van de Zaligmaker.

Deze verandering was vanzelf merkbaar in zijn omgeving. Hoewel hij de gave van welsprekendheid bezat en bijzonder gezien was, kwamen deze gaven nu pas tot hun volle ontplooiing. Zijn prediking was opwekkend en omdat Gods Geest er in meekwam, was dit voor velen tot een eeuwige zegen. Hoe hij met mensen omging komt uit in de levensgeschiedenis van Elisabeth Wallbridge en niet minder in het nog bekendere boekje van zijn hand, *Jenny de hutbewoonster*. Beiden waren bewoners van het eiland Wight.

Hoe aansprekend hij schreef, is in beide boekjes duidelijk merkbaar. Het was derhalve geen wonder dat het boekje *De dochter van de veehouder* zó'n aftrek kreeg, dat het in korte tijd vele malen herdrukt werd. Met schat het aantal exemplaren op anderhalf miljoen! Het duurde niet lang voordat het ook in het Frans, Italiaans en zelfs in het

Russisch vertaald werd. Vooral ook in Noord-Amerika maakte het een geweldige opgang. Voor velen is dit boekje tot een eeuwige zegen geweest, maar dat was niet door de populaire stijl of de literaire waarde!

Twee dagen voordat ds. Richmond stierf, kreeg hij nog een brief waarin stond dat het boekje voor twee personen (een van hen was predikant) het middel tot bekering geweest was. Hij was toen reeds zo zwak, dat zijn zoon Henry de brief moest openen en voorlezen. Hij stak toen zijn beide handen omhoog en liet ze weer zakken, terwijl hij herhaaldelijk zijn hoofd schudde.

Na het overlijden van zijn oudste zoon, ging het met de gezondheid van ds. Richmond zienderogen achteruit. De laatste veertien dagen was hij heel stil en het scheen dat hij gedurig in gebed en overdenking was. Zijn laatste preek was over Psalm 119:52 en 53. Het werd opgemerkt dat deze ernstige woorden door stervende lippen werden uitgesproken. Hij stierf op 8 mei 1827; hij was toen 55 jaar. Hij liet een weduwe achter met acht kinderen, volgens de inscriptie op een gedenksteen in de kerk te Turvey. Hij wilde echter begraven worden in zijn eerste gemeente Brading op het eiland Wight. In de Mariakerk te Brading werd in 1898, dus ruim zeventig jaar na zijn dood, tegen de zuidmuur een koperen gedenkplaat bevestigd ter herinnering aan ds. Richmond. Op het bijbehorende kerkhof is nog steeds de grafsteen te vinden van 'Jenny de hutbewoonster', die in 1799 stierf op de leeftijd van vijftien jaar.

Geraadpleegde literatuur:

Rev. Lech Richmond M.A., *The Dairyman's Daughter*.

Een Nederlandse vertaling verscheen eerder in J. Kooistra (vert.)

Het leven der armen, Veenendaal 1976.

Exploring Britain's long distance paths, Basingstoke 1992

3 *Cornelia Constantia Winckelman (1692-1716)*

3.1 *De familie Winckelman*

In de tweede helft van de zestiende eeuw zijn vanuit de Zuidelijke Nederlanden (het huidige België) veel verdrukte protestanten naar Zeeland gevlucht. Zo ook het gezin Winckelman. Deze familie was afkomstig uit Brugge en vestigde zich toen in Vlissingen. De familie Winckelman verkreeg al snel hoge posities in de Vlissingse gemeenschap; verschillende telgen uit dit geslacht waren burgemeester van deze stad.

In het burgemeestersgezin van Jacob Winckelman en Maria Elizabeth Sterthemius werd in 1692 een dochter geboren, die de naam kreeg van Cornelia Constantia. Haar vader was niet alleen burgemeester maar ook Gecommitteerde in de Raad ter Admiraliteit van Zeeland en Bewindvoerder van de Oost-Indische Compagnie. Uit het eerste huwelijk van deze Jacob Winckelman waren een zoon en een dochter geboren en uit het tweede huwelijk een zoon en vijf dochters, van wie Cornelia Constantia de op één na jongste was. De kinderen kregen een voorbeeldige opvoeding en wat nog meer is, verschillenden uit dit gezin werden begiftigd met het leven der genade.

De oudste dochter, Anna Jacoba, trouwde met een predikant, Martinus Bosschaert. Nadat hij enkele jaren te IJzendijke predikant was, diende hij de gemeente te Dordrecht.

Nog vóór de geboorte van het laatste dochtertje, Jacoba Petronella, is Jacob Winckelman na een ziekte van enkele dagen, op 15 februari 1696, overleden. Zijn weduwe en acht kinderen zijn later naar Middelburg verhuisd.

Het levenseinde van Cornelia Constantia, over wie het hier gaat, was in het begin van 1716. Het daaropvolgende jaar is haar zuster Catharina Elizabeth gestorven. Zij was in 1684 geboren en is dus op 32-jarige leeftijd overleden. Op haar sterfbed lag zij met een lachend gezicht en zij is in haar handen klappende gestorven. Zij genoot de voorsmaak van de eeuwige zaligheid.

In deze jaren werd ook de jongste zuster, de 21-jarige Jacoba Petronella (1693-1761), aan haar verloren staat ontdekt. Na enige tijd is zij ook tot kennis van de Zaligmaker gekomen. Zij was haar hele leven zwak en dikwijls werd haar nuttig werk onderbroken door ziekte. Zij was het die van veel predikanten uit Middelburg preken stenografisch opgenomen heeft. De bekende prekenbundel *De Godvruchtige Avondmaalganger* van Petrus Immens is uitgegeven op basis van haar aantekeningen. Zij heeft ook veel gedichten geschreven, die in enkele bundels verzameld zijn. Deze kunst verstond zij uitzonderlijk goed. Haar levensgeschiedenis is later uitgegeven (laatst in *De Armen verzadigd*, Middelburg 1995). Zij is niet gestorven in de gevoelige blijdschap die haar zusters op het sterfbed mochten genieten, maar zij mocht zich gelovig overgeven in de handen van haar Zaligmaker. Op 5 september 1761 is zij in het familiegraf in de Oostkerk begraven. Na haar overlijden leefde er nog één zuster, S.J. Winckelman, en haar broer Jacob, die burgemeester van Vlissingen was.

Een brief van Petrus Immens

Bij de ziekte en het overlijden van de 24-jarige Cornelia is gebleken wat haar predikanten en vrienden voor haar betekenden. De predikant Petrus Immens heeft een en ander van dichtbij meegemaakt en hiervan een schriftelijk verslag opgesteld in de

vorm van een brief, gericht aan Cornelia's zwager Martinus Bosschaert, die toen predikant te Dordrecht was.

In sommige uitgaven van dit geschriftje wordt vermeld dat deze brief gericht was aan ds. H. de Frein, een collega van Immens te Middelburg. Dat is niet juist. Uit het geschriftje zelf en ook uit een van de gedichten van Pieter Boddaert blijkt namelijk dat Petrus Immens deze brief gericht heeft aan ds. Bosschaert.

3.2 Honderdmaal opgedragen

Hoewel Cornelia van geen geringe afkomst was, was ze toch zeer bescheiden. Ze was erg stil en verlegen. Wanneer zij werd aangesproken, kwam er altijd een blos op haar gezicht. Toen ze zestien jaar was, was Cornelia eens bij haar oudste zuster in Dordrecht. Ze hoorde toen haar zwager ds. Bosschaert preken over de bekende woorden uit Johannes 3 vers 5: *“Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, zo iemand niet geboren wordt uit water en Geest, hij kan in het Koninkrijk Gods niet ingaan.”* Onder deze preek werd ze als door een pijl in het hart getroffen.

Kort daarna hoorde ze ds. Joh. van Dorislaar preken (deze stond van 1710 tot 1717 in Dordrecht) over de manier waarop Christus in het evangelie voorgesteld wordt aan de grootste der zondaren. Dit was voor haar tot bemoediging en is haar altijd bijgebleven. Toch bleven haar eigen zonden haar beklemmen, zodat ze meestal in onzekerheid leefde.

Later zei ze, dat ze zich vanaf die tijd wel honderdmaal aan de Heere Jezus had opgedragen, met opzegging van de dienst der zonde, van de wereld en de satan, maar ze miste de zekerheid: *“Ik moet bekennen dat God mij heeft ontdekt aan de boosheid van mijn hart en de dierbaarheid van de Heere Jezus, zodat mijn ziel in veel levendige uitgangen naar Hem is gelopen en ik dikwijls heb gestaan om mijn hand in de hand van de Heere Jezus te brengen, in geloof en liefde. Ik achtte oprecht (de Heere is mijn getuige), met zeggen en schrijven, ja met zweren, dat ik de Zijne wilde zijn. Maar altijd wanneer ik op het punt stond, was ik bedeesd, zodat ik nooit met blijdschap voor mijzelf het besluit kon opmaken.”*

Het begin van haar ziekte

In de zomer van 1715 was Cornelia al niet in orde. Ze kreeg toen met regelmaat hoge koorts. In het najaar kreeg ze aan haar linkerbeen een gezwel met een open plek dat steeds verder uitbreidde. Maar na ongeveer zes weken begon haar been weer wat te genezen, zodat ze ook weer in de kerk gezien werd. Daar werd ze toen verkwikt door een voorbereidingspreek voor het Avondmaal van ds. Immens over de natuur van het geloof. Toen ze thuis kwam ging ze op een stoel zitten en met tranen in haar ogen dankte zij God dat zij dit tot haar bemoediging had mogen horen.

Later vertelde ze ook, hoe aangenaam en gezegend het voor haar geweest was op het gezelschap op vrijdag 10 januari bij ds. Immens thuis, waar gesproken was over de vernedering van Christus: *“Toen is mijn hart daardoor wonderlijk in liefde en dierbare achting omtrent Jezus werkzaam geworden, zodat ik toen mijn hart aan Jezus opdroeg, om het in Zijn lijden alleen te zoeken, echter nog als tevoren, zonder mij te kunnen verzekeren, want het was al weer met schuddingen.”*

Op zaterdag 11 januari was ze van plan om de andere dag naar de kerk te gaan. Maar de toestand van haar been liet het haar niet toe om de afstand te lopen. Die zondagmorgen kreeg ze weer koorts en die is gebleven totdat ze stierf.

Cornelia werd die dag ernstig gedrongen om door het gebed de Heere te vragen. Toen haar gevraagd werd of ze die middag mee naar de kerk kon gaan, was haar antwoord: “Het is mij thuis ook goed geweest.” De indrukken dat ze moest sterven werden steeds sterker bij haar. Het overige van die zondag en de volgende dag was ze erg stil.

Dinsdag 12 januari 1716: bezoek van ds. Immens

Dinsdags was het de begeerte van Cornelia om ds. Immens te mogen spreken. Deze kwam dezelfde dag nog. Ze zei met een zeer zachte stem tot hem: “Ik heb van mijzelf niet durven spreken, maar ik denk dat ik zal sterven; daarom wil ik mijn staat en zielsgestalte eens voor u openleggen. Ik verzoek dat u me trouw en naar Gods Woord behandelt. O! ik schrik er van mij te bedriegen; wat zou het zijn om te sterven en bedrogen uit te komen!”

Hierop vertelde ze wat haar destijds te Dordrecht overkomen was. Cornelia vertelde ook hoe ze verkwikt was tijdens de laatste voorbereidingspreek en op het gezelschap bij de dominee, maar dat ze toch niet tot de zekerheid kon komen.

Immens: Maar dat komt toch niet doordat je het niet meent of niet wilt?

Cornelia: Nee, het is te groot voor mij. Ik ben te zondig en het leek me te vrijmoedig.

Immens: O, dat nederig en gelovig toegaan is Jezus zo aangenaam. Ga maar zo als je bent naar Jezus, hoe kleiner en nederiger bij jezelf, hoe groter en dierbaarder Jezus is. Daarop kan men leven en sterven, al gaf God niet méér.

Cornelia: Maar ik kan mij niet verzekeren!

Immens: Je moet goed onderscheid maken. Je kunt toch niet ontkennen dat je gelovig uitgaat naar de Heere Jezus, daar scheelt het niet aan. Maar dat gelovig uitgaan moet je onderscheiden van Gods wederantwoord, als Hij een naar Hem uitziende ziel vertroost.

Toch bleef Cornelia bang voor zelfbedrog. Zij vroeg of ds. Immens voor haar wilde bidden. Na het gebed haakte zij op het voorgaande gesprek in en zei: “Al heb ik mezelf nog nooit aan Jezus overgegeven zoals ik dat wel wilde en zoals het moest zijn, dat ik toch een welgevallen vind in de weg die God houdt om zondaren zalig te maken en te behouden.”

Woensdag 15 januari: op hoop, tegen hoop

De andere dag zei Cornelia tot een zus: “Ik zal zeker sterven en daarom wil ik graag ds. H. de Frein nog eens zien en met hem spreken. Ik heb voor hem altijd veel liefde gehad.” Maar toen hij op haar verzoek langskwam, vond hij haar zwak en met hoge koorts, zodat ze maar weinig sprak. Ze sprak alleen van haar eerste overtuiging en hoe ze vervolgens opgewekt werd om zichzelf aan God over te geven. Ook vertelde ze nooit te hebben durven geloven, dat God Zijn genadewerk in haar ziel gelegd had.

Diezelfde middag kwam ds. Immens ook weer even langs. Zij was nog in dezelfde gestalte, hoewel met meer indrukken van te moeten sterven, maar ook dat ze het op hope tegen hope op de Heere Jezus en Zijn verdiensten wilde wagen. Zij durfde Gods werk aan haar ziel niet meer te ontkennen, hoewel ze niet kon begrijpen, dat de Heere op zó een had neergezien.

Hij deed opnieuw een gebed en na het gebed bedankte ze ds. Immens, omdat hij haar innerlijke gestalte en wat in haar ziel omging, zo levendig had uitgedrukt. Later zei ze tegen een zus dat de Heere onder dit gebed haar hart enige zekerheid van Zijn liefde had gegeven, zodat ze in plaats van angst voor de dood, nu meer een verlangen had.

’s Avonds zei Cornelia: “Indien de Heere mij weg zal nemen, dan begeer ik dat Hij

mij een tong en een hart zal geven, om te verkondigen hoe goed de Heere is voor degenen die Hem zoeken.”

Donderdag 16 januari: overstroomd met Zijn liefde

De hele nacht en de volgende dag heeft ze van zwakheid door de neusbloedingen stil gelegen en weinig gesproken.

's Avonds voelde ze weer zich wat sterker en begon ze wat meer te spreken. De Heere had haar begeerte vervuld: *“Ik heb geloofd, daarom heb ik gesproken”* (2 Kor. 4:13) en had haar een sprekende mond gegeven om ieder die bij haar kwam een bescheiden deel te geven.

Vooraf Cornelia's enige broer Jacob heeft ze met veel ontroering en met de meest tere woorden van innige liefde aangesproken over zijn eeuwig welzijn. De hele nacht door is zij zo bezig geweest tegen enkelen die bij haar waren, want de Heere overstroomde haar met Zijn liefde.

3.3 Uw zonden zijn u vergeven!

Vrijdag 17 januari: niet meer twijfelen

Om half zeven liet Cornelia weten dat ze graag ds. Immens zou spreken, omdat ze voelde dat ze zou sterven. Nog hetzelfde uur kwam hij bij haar. Ze zei: “Mijn begeerte is groot om u te zien, want mijn zwakheid neemt toe en ik ga sterven. De Heere heeft me nu helder en levendig doen zien en overreed, wat Hij door genade aan mij gewerkt heeft en dat dit daden van het geloof zijn.

Ik kan nu niet meer twijfelen over mijn gelovig uitgaan naar God en Christus, dat is mij nu zeker. De Heere Jezus heeft mij nu ook nader in Zijn liefde omhelsd. Ik heb Hem deze nacht in de geest met zoveel aandoening zien hangen aan het kruis, met uitgebreide armen, mij toeroepende: *“Wendt u naar Mij toe!”* (Jes. 45:22). Ik ben toen met open armen naar Hem toegelopen en heb Hem omhelsd, met al de krachten van mijn ziel. Hij heeft mij opgenomen in Zijn armen, zeggende: *“Dochter! wees welgemoed, uw zonden zijn u vergeven”*. Hij heeft me Zijn dierbare liefde doen proeven en smaken. O! en dat aan mij, aan mij, zó te doen.”

Verder vertelde ze dat ze diezelfde nacht er nauwelijks meer aan had getwijfeld dat ze zou sterven, maar het was of tegen haar gezegd werd: “De Drie-enige God, de heilige engelen en Gods volk zullen op u zien. Hierom heb Ik u getroost, opdat u wel gesterkt en moedig de dood onder ogen zult zien en tot het einde getrouw zult blijven.”

Allen aangesproken

Na het gebed van de leraar zei Cornelia op een rustige manier, dat ze de vrienden van het gezelschap nog wel eens zou willen zien. Ze wilde afscheid van hen nemen, omdat ze daar altijd zo graag aanwezig was. Verder was ze er verwonderd over dat ze altijd zo met een zwijgende mond overal geweest was en nu het sterven zou worden, werd haar mond geopend. Ze wenste dat dit mocht zijn tot overtuiging van onbekeerden of tot bemoediging van de kleinen, zoals zij.

Het overige van die dag sprak ze iedereen aan die bij haar kwam. Ze begon bij de dienstboden. Vooral degenen die geen begeerte hadden om in de waarheid onderwezen te worden sprak ze aan. Met grote ernst waarschuwde ze. Daarbij wenste ze dat het woord van God, *“Met vlamvend vuur wraak doende over degenen die Hem niet kennen”* (2 Thess. 1:8a), nog dienstbaar mocht zijn. Zij benadrukte dit nog door te zeggen: “Gedenk dat dit met een stervende mond gezegd is.” Toen ze sommigen met tranen zag, zei ze: “Laat de tranen in het eenzame voor God zijn.”

Er kwamen die dag wel vijftien vrienden, die ze allemaal naar hun persoonlijke gesteldheid aansprak. Waren het mensen die de Heere vreesden, dan zei ze: “Nu ga ik naar de heerlijkheid en neem van u afscheid, maar niet voor eeuwig. Ik ga u nu vóór en u zult er ook komen. Zoek het toch maar bij de Heere Jezus. Bij Hem is zó’n volheid en algenoegzaamheid en Hij is zó getrouw! Zo als Hij Zijn trouw aan mij getoond heeft, zo zal hij die ook aan u tonen.”

Die Mij vroeg zoeken

Tot de mensen die wel eens overtuigd waren, zei ze: “Ach, blus dat vonkje toch niet uit, dat God in u gelegd heeft, maar wek het liever op, zodat het een vlam mag worden en bid dat God het mag voortzetten. Hink niet langer op twee gedachten, maar kies God tot uw deel. Hij is het zo waard om gediend te worden en er is zoveel beminnelijkheid, troost en blijdschap in Zijn dienst, dat u het nooit zult beklagen. De Heere Jezus is gewillig, als u maar in waarheid tot Hem komt. Leg u maar als een ellendige voor de Heere neer en zeg: ik ben niet in staat om te bidden.”

Ook wanneer er mensen met kinderen kwamen, sprak Cornelia de ouders en kinderen indringend aan, om de kinderen de Heere voor te dragen. “Draag ze vroeg op tot Zijn dienst: *“Leer den jongen de eerste beginselen naar den eis zijns wegs; als hij ook oud zal geworden zijn, zal hij daarvan niet afwijken”*” (Spr. 22:6). De kinderen zelf sprak ze ook liefdevol aan, om de Heere in hun jeugd te zoeken. Meestal eindigde ze met de woorden: “Denk dat dit van een stervende mond gezegd wordt.”

Nadat zij dit alles gezegd had, was ze wat stil. Daarna zei ze: “Ik heb mijn ziel in de hand van Jezus bevolen en het is of er daarna een heel andere gedaante over mijn lichaam gekomen is.”

Ze heeft toen afscheid genomen van haar moeder en zussen en hen allen gezegend. Zij getuigde van haar blijdschap en verlangen om in de onmiddellijke gemeenschap van God te mogen leven.

In de loop van de middag en avond sprak ze niet veel en leek ze wat afwezig. Toch bleek later dat ze alles gehoord had, maar ze zei, dat het was alsof ze een hoge berg moest beklimmen, wat ze niet kon. Maar de Heere Jezus vatte haar rechterhand en de Geest ondersteunde haar als van onder eeuwige armen, tot op de berg, maar nog niet over de berg, tot voor de poort van de hemel.

De hele nacht lag ze met een sterk verlangen om bij de Heere Jezus te zijn, zij bleef in een steeds durend verlangen naar die gemeenschap.

Zaterdag 18 januari: Hem alleen de eer!

Zaterdagmorgen liet Cornelia bij ds. Immens en ds. De Frein vragen of ze voor haar de volgende dag wilden bidden in de kerk, opdat het bekend zou worden wat God aan zo’n ellendig zondaar doet, tot roem van vrije genade.

Het overige van deze dag heeft ze stil gelegen, tot ’s avonds ds. Immens kwam. Toen sprak ze weer tot roem van God, voor Zijn liefde aan haar bewezen. Ze voelde zich wat beter, daarom had de dokter gezegd dat ze misschien nog zou beteren. Ook de ds. Immens haakte daarop in door te zeggen: “Als God je weer eens herstelde?” Maar zij antwoordde: “Ik geloof het niet, maar als het zo zou zijn, ik verwacht dan Gods genade, dat Die mij bekwaam zal maken.”

Bij zijn vertrek vroeg ze: “Spreek ik niet te hoog van mijzelf?” Ze gaf echter zelf antwoord dat het niet van haar, maar tot roem van Gods genade over haar was.

Vervolgens vroeg ze ds. Immens of ze wel afscheid van hem genomen had. Ze bedankte hem voor al de bewezen liefde en wenste hem alle goeds toe, dat zijn

kinderen een zaad mochten zijn dat de Heere gezegend heeft en dat hij door hun bekering nog verblijd mocht worden, dat God zijn dienst wilde zegenen aan goddelozen en vromen en ook: “Als u eens op uw sterfbed zult liggen, dat de Heere u dan zal willen verkwikken.” Dit was het laatste wat Cornelia tegen deze predikant gesproken heeft.

Zondag 19 januari: de Rotssteen mijns harten

Die nacht werd ze om drie uur wakker en toen ze begreep dat het nog vroeg was zei ze: “Ik ga nog wat slapen en zal mij in de armen van mijn Jezus neerleggen.” Om zeven uur werd Cornelia weer wakker en verzocht direct een briefje naar ds. Immens te laten brengen met het verzoek in de kerk voor haar te bidden.

Daarna begon ze met blijdschap en veel verwondering te spreken wat de Heere in haar gewerkt had, vanaf haar eerste overtuiging. Maar ook klaagde ze nog dat in die tijd en daarna haar mond altijd zo gesloten bleef, dikwijls uit vrees voor de mensen, om geen verkeerde indruk te wekken. Ook beklaagde ze zich erover dat ze zo dikwijls traag en dodig in het gebed was geweest. Ze zei ook: “Wat heb ik reden om opnieuw om verzoening te bidden over mijn bidden.”

Ze herinnerde zich dat de Heere een jaar geleden haar reeds opmerkzaam gemaakt had dat ze zou sterven, maar dat in die zomer dikwijls in haar leefde het versje van J. van Lodenstein:

*Ach Heere Jezus, trek Gij 't harte,
Dat U toegenegen is. (...)
Hoe hijgt mijn ziel amechtig moe,
Van 't eind en vruchtloos zoeken.*

Daarna riep ze, vanuit haar eigen hart, met veel nadruk:

*Ik roep verbaasd: mijn Bruidegom!
Mijn lieve Jezus! ach waarom
Slaat Gij 't oog van Uw goedigheid
Op mijn geringe dienstbaarheid?
Uw dienstmaagd is niet waard de schoen
Van Uwe knechten los te doen.
Zie Gij op mij, o Heer', Uw maagd
't Geschied' dan als Uw woord gewaagt.*

Toen men haar vertelde dat ze nu nabij de dood gekomen was en dat de Heere Jezus gereed stond om haar tot Zich te nemen, riep ze in verwondering uit: “O, wat zal dat zijn, een kostelijke parel in de hand van de Heere Jezus te zijn, waarvan Hij zegt dat de kostelijke kinderen Sions gerekend worden tot Zijn schatten. Ja, onder hen te mogen zijn, die hun kroon werpen voor de voeten van het Lam en dan de Koning te mogen zien in Zijn schoonheid. Ik heb het niet eerder durven zeggen, maar: “*Mijn Liefste is mijn, en ik ben Zijn.*” (Hooglied 2:16a). En dat voor zo'n ongelukkig schepsel als ik ben. Nu ondervind ik wat het betekent: “*Ja, Ik heb u liefgehad met een eeuwige liefde; daarom heb Ik u getrokken met goedertierenheid*” (Jer. 31:3b).

Zo ging Cornelia steeds door om God groot te maken:

*Help hemel, aarde, help!
Help zon, maan, sterren, help!*

*Eer 't hart mij overstelpt.
 Help geesten van hierboven
 Hem met verwond'ring loven
 En zeg de trouwen mijn,
 Dat mijn hart voor Hem zal zijn.*

Verder sprak ze uit Van Lodenstein:

*Ach, dat aller mensen tongen,
 Aller eng'len wakkerheid,
 Samen spanden, samen zongen
 Jezus' lof en heerlijkheid.*

Zij wilde de Heere Jezus volmaakt loven en zong Psalm 42 vers 1 (in de berijming van Datheen):

*Als een hert gejaagd, o Heere,
 Dat verse water begeert,
 Alzo dorst mijn ziel ook zere
 Naar U mijn God hoog geëerd,
 En spreekt bij haar met geklag:
 O Heer, wanneer komt die dag,
 Dat ik toch bij U zal wezen,
 En zien Uw aanschijn geprezen?*

Daarna begon ze met vers 3:

*Waarom wilt gij u zo kwellen,
 En beroerd zijn, o ziel mijn?*

Aan haar werd gevraagd of haar ziel beroerd was, waarop ze antwoordde: “O neen, maar steeds komen die gedachten in mij op, dat ik me kan bedriegen. Maar ik houd mij aan de Heere Jezus vast, ik zal mij om Hem heen slingeren, want ik heb de vijand van de hand gewezen. Hij zal mij uit de hand van Hem niet rukken, want God is getrouw. Er staat zo nadrukkelijk in Psalm 84:6:

*Want onz' God is vriend'lijk en goed,
 Een zon en schild tot ons behoed,
 Die ons geeft eer ende genade;
 Die den vromen in genen nood
 Verlaten zal tot in den dood.
 Geen ding ontbreekt hem vroeg noch spade,
 Zalig is hij, die op Hem bouwt,
 En Hem van harte gans vertrouwt.*

Nu ondervind ik wat het zeggen wil, als het hart en het vlees bezwijkt; nu is “*God de Rotssteen mijns harten en mijn Deel in eeuwigheid*”. Nu kan ik zeggen: “*De HEERE is mijn Deel, zegt mijne ziel, daarom zal ik op Hem hopen.*” (Klaagl. 3:24). Ach, was ik maar voor de troon.

*O eeuwigheid kom ras,
 Ach, dat ik bij u was,
 'k Zucht naar u onverdroten.
 Hoe is 't, o eeuwigheid,
 Dat gij zo wens 'lijk zijt,
 Al zijt gij nooit genoten.*

Ik zal haast daar wezen, ik zie de hemelen geopend en de Heere Jezus staan aan de rechterhand van God. Ik zie de engelen gereed staan om te wachten op een wenk van Hem, om mijn ziel te brengen in de hemel. Ik kan nu zeggen met de oude Th. à Brakel: Het is of ik het gejuich en het gezang van de gezaligden voor de troon al hoor.

Zijn aangezicht zien

Nadat Cornelia enige tijd stil gelegen had, zei ze zacht: “Wat werd de Heere Jezus, na Zijn hemelvaart, in de hemel met veel gejuich en blijdschap verwelkomd. De discipelen zagen Hem na zolang ze konden, totdat er een wolk tussenbeide kwam, die hen dit belette, zodat ze Hem niet meer konden zien.

Ik zal nu binnenkort ook naar de hemel gaan, maar vóór ik daar kom, zal er nog een wolk tussenkomen, mijn verstand zal bedwelmd worden en mijn wil zal niet meer zo werkzaam zijn als voorheen. Mijn hartstochten zullen zich niet meer zo kunnen bewegen, maar dan zal ik haast opgenomen worden. Dan zal ik ook door de Heere Jezus verwelkomd worden en bij Hem zijn.”

Zij verzocht om Openbaring 22 te lezen en zei dat ze vervuld was met een onuitsprekelijke vreugde, zodat ze begeerde dat anderen ook met haar de Heere zouden loven. Vooral vers 3b en 4: “... en Zijn dienstknechten zullen Hem dienen en zullen Zijn aangezicht zien, en Zijn Naam zal op hun voorhoofden zijn.”

Toen vervolgde ze: “Wat zal het zijn als mijn ogen de Heere Jezus zullen zien en mijn mond, die zo lang was gesloten, des Heeren lof eeuwig zal verkondigen. “*Want ik weet: mijn Verlosser leeft, en Hij zal de laatste over het stof opstaan; en als zij na mijn huid dit doorknaagd zullen hebben, zal ik uit mijn vlees God aanschouwen; Denwelken ik voor mij aanschouwen zal, en mijn ogen zien zullen, en niet een vreemde; mijn nieren verlangen zeer in mijn schoot*” (Job 19:25-27). Nu doet de Heere mij zien dat er niet één belofte in de Bijbel is, of ze is voor mij. Wat is de waarheid toch dierbaar. Hoe veilig kan men daar op rusten! Wat moet ik toch verwonderd wezen over 's Heeren goedertierenheid over mij, dat ik in een land geboren ben, waar het zuivere licht van het evangelie is opgegaan. Ook dat ik verwaardigd ben om het zuivere evangelie te mogen leren kennen, maar ook dat God mij dit zo levendig doet ondervinden, tot blijdschap en troost voor mijn ziel. Nu kan ik ook zeggen met de eerste vraag van de Catechismus, dat dit mijn troost is in leven en sterven: het eigendom van de Heere Jezus te zijn. Nu ondervind ik wat een verschil het is, de waarheid te kennen of die te ondervinden, dat elk woord van de Bijbel met gewicht op mijn hart komt.”

Een sterk verlangen

Als ze wat te eten of te drinken kreeg, gebruikte ze dit met dankzegging, dat God haar in Zijn liefde zoveel gaf boven anderen. Maar in Christus had ze hier een heilig recht op.

Na negen uur die zondagmorgen, lag Cornelia stil in bed zonder te spreken, maar wel helder bij haar verstand. Soms lag ze te schreien van een sterk verlangen naar de eeuwigheid. Op de vraag of ze soms enige benauwdheid voelde, schudde ze haar

hoofd.

Na de kerkdienst kwam ds. De Frein bij haar, maar ze bleef zwijgen. Na een gebed te hebben gedaan, als voor iemand die ontbonden wenste te zijn om bij Christus te wezen, is hij weer vertrokken.

Korte tijd na zijn vertrek begon ze weer, als met nieuwe kracht, te spreken. Weer over haar sterk verlangen. Wanneer ze nog wat zou moeten blijven, zou ze niet weten hoe ze moest leven. Maar ze kon met de apostel zeggen: “*Ja gewisselijk, ik acht ook alle dingen schade te zijn, om de uitnemendheid der kennis van Jezus Christus, mijn Heere*” (Fil. 3:8a).

Verder sprak Cornelia erover dat ze nooit in haar gezonde dagen had durven zeggen: “*want ik weet, Wien ik geloofd heb*”, maar dat ze nu ook kon zeggen: “*en ik ben verzekerd, dat Hij machtig is mijn pand, bij Hem weggelegd, te bewaren tot dien dag*” (2 Tim. 1:12b).

Ze zei ook: “*“Dood, waar is uw prikkel? Hel, waar is uw overwinning?”* (1 Kor. 15:55). Daar staat nadrukkelijk in Psalm 116 vers 15: “*Kostelijk is in de ogen des HEEREN de dood Zijner gunstgenoten.*” En volgens 2 Korinthe 5 vers 1: “*Want wij weten dat, zo ons aardse huis dezès tabernakels gebroken wordt, wij een gebouw van God hebben, een huis niet met handen gemaakt, maar eeuwig, in de hemelen.*” O, de Heere Jezus zal voor mijn stof zorg dragen, niet één beentje of stofje zal er verloren gaan.”

Iedereen die bij haar kwam, heeft ze met ernst aangesproken en verteld op welke gronden zij naar de eeuwigheid ging. Zij bekende dat dit alleen door vrije genade en het bloed van de Heere Jezus was. Dat bij Hem een volheid is, een algenoegzaamheid, maar ook een bereidwilligheid om zondaren aan te nemen. Ze wekte hen er toe op om zich als een ellendige aan Hem over te geven en ze was vol erkenning over Gods goedertierenheid in alles en dat ze zo bemoedigd de dood onder ogen mocht zien, zodat ze met Van Lodenstein kon zeggen:

*Want in den dood, den bangsten nood,
Is Godes Zoon het leven,
Wij steken 't hoofd ter kerker uit,
Om boven 't zwerk te zweven.*

*Met U leve ik, met U zweve ik,
Jezus door het goed en kwaad;
Met U sterve ik, met U erva ik,
Dat bij U te wachten staat.*

Cornelia noemde nog enkele teksten op: Psalm 23 vers 4a: “*Al ging ik ook in een dal der schaduw des doods, ik zou geen kwaad vrezen.*” En Psalm 84 vers 7a: “*Als zij door het dal der moerbeziebomen doorgaan, stellen zij Hem tot een Fontein.*” Ook liet ze voorlezen uit de gedichten van Fr. van Houten:

*Zou deze keus mij ooit berouwen?
Neen, 'k wil op deze Rotssteen bouwen;
't Eeuwig verbond
Blijft al de grond
Van mijn vertrouwen
Dat eer ik was, onwrikbaar stond.*

3.4 *Eeuwige liefde*

Zij had veel levendige indrukken over het werk der verlossing door een Drie-enig God, hoe de goddelijke Personen van eeuwigheid werkzaam waren geweest om zondaren zalig te maken. De Vader in het schenken van Zijn enige, eigen en geliefde Zoon tot Borg en Middelaar voor de uitverkorenen. De Zoon om Zich over te geven tot de diepste vernedering, smart en benauwdheid, ja om zelfs de dood te ondergaan, opdat Hij de oorzaak zou zijn van de eeuwige zaligheid. En de Heilige Geest, Die het op Zich heeft willen nemen om de verworven goederen aan elke uitverkorene in de tijd toe te passen. Hoe God haar nu verwaardigde, er één van te zijn, op wie Hij van eeuwigheid neergezien had.

*'k Was nog niet, en 'k was verloren,
'k Wist het zelf niet, en het goed
Dat mij eeuwig zaligen moet
Was al eer ik was geboren,
Er ik 't wiste, togedacht,
Dat mij nu wordt toegebracht.*

Na geruime tijd stil te hebben gelegen, begon ze zachtjes in zichzelf te spreken. Met haar ogen naar de hemel gericht, stak ze haar beide armen van verlangen naar boven en zei: “Zie daar, Heere Jezus mijn rechterhand, vat me bij deze en geleid me tot de troon en breng mij over de dood. Ach, ik kan niet langer leven; mijn hart vliegt als het ware uit mijn lichaam van verlangen om bij U te zijn.”

*Hoog omhoog, mijn ziel naar boven,
Hier beneden is het niet,
't Rechte leven, lieven, loven,
Is maar daar, waar men Jezus ziet.*

Cornelia vervolgde: “Ach, Heere Jezus! kom toch, stel niet langer uit, ik schrei van verlangen. Weg wereld en zonde, hier in het nieuwe Jeruzalem komt niets wat onrein is. Zou ik dat heilige willen ontreinigen? Nee, de zonde zal voor eeuwig buiten blijven; geloof en hoop zullen mij geleiden tot aan de poort van scheiden. Daar zal de liefde volmaakt worden. Och mijn Zielenvriend, mijn volle Jezus, mijn Bruidegom, kom toch om mij over te brengen in Uw zalige gemeenschap. Maar behaagt het U het nog wat uit te stellen, ik wil mij aan U onderwerpen; zou ik mijn Vader ongehoorzaam zijn? O neen!”

Daarna zweeg ze voor een korte tijd en was het of haar ziel opgetrokken was en met zachte stem sprak ze: “Daar komen ze, daar is mijn Bruidegom. Ik zie de hemelen als geopend en Jezus staan aan de rechterhand Gods.”

Hoewel ze niet kon rijmen, begon ze nu in rijm op te zeggen, waar maar enkele gedeelten van opgeschreven konden worden. Het was alsof ze toen tot de Heere Jezus sprak: “Heere Jezus, nu ben ik voor de troon, leer mij het hemelse lied.

*Die Jezus nimmer dient, die mag ook hier niet komen,
De plaats is al te schoon, zij is maar voor de vromen.
God Zelf door Zijnen Geest moet 't harte daartoe trekken,
En die dat ondervindt, dat kan hem dan opwekken.*

*Daar zal geen staf noch schoen daarboven wezen meer,
Voor die eens staan voor 't aanschijn van den Heer;
De Heere ziet en kent wat ik heb ondervonden,
Nu heb ik ook een kleed tot dekking van mijn zonden.*

*Maar klederen des heils moet ik nog hebben aan,
Als ik tot voor de Troon in heerlijkheid zal gaan.
Dan zal ik ook dat woord uit Jezus' mond eens horen:
Gij zijt getrouw geweest, kom hier, Mijn uitverkoren,
Gij hebt ten einde toe gestreden uwe strijd,
Ontvang nu ook de kroon, die Ik u heb bereid.*

*Daar zijt Gij Jezus, naakt en bloot,
Voor al de zondaars klein en groot.
Er komen er weinig, die Gij zo begroet,
Maar mij komt Gij voor, met genade ontmoet.
Ach, Heere Jezus lief, zo Gij komen zult,
Ach, Jezus kom ras, ik wacht met geduld.
Hoe komt het, dat Gij me zo houdt uit de hemel?
Ik kan hier niet langer in 't aardse gewemel.*

Toen was het of Cornelia geantwoord werd:

*Neen, Mijn kind, gij moet hier nog leren
Dat ge Mij nu dienen moet,
Dan zult ge met Mij verkeren,
Want Ik ben altijd uw hoogste goed.*

Daarop vervolgde ze:

*Ach, mocht nu deze strijd toch eens ten einde zijn!
Wel Jezus lief, ach, sla Uw oog ook eens op mijn,
Daar Jezus zo een schaar' ten hemel heeft genomen,
Zou ik dan buiten staan en ook niet binnenkomen?
Wel, komt mijn Jezus daar, laat ik Hem dan eens spreken
Ik zal naar Hem toegaan, al is 't met veel gebreken.
Ach Jezus lief, hebt Gij Uw oog op mij geslagen?
Op mij, die zichzelf nu niet kan behagen?*

*Wel Jezus, wat mag 't zijn dat ik word aangeschreven?
Om op de rol te staan, met hen die zullen leven.
Daar ik als radeloos versmacht in mijn ellend',
Hebt Gij uit vrije gunst Uw oog naar mij gewend,
Van alle eeuwigheid, voordat ik was geboren,
Hebt Gij op mij gezien en hebt mij uitverkoren.
Ik ben in zond' en schuld als anderen voortgebracht,
Maar als het was Uw tijd, hebt Gij aan mij gedacht.*

*In 't zeventiende jaar kwam Gij mij 't overtuigen
Van mijn ellendenstaat, dat kan ik nu getuigen.*

*De plaats waar ik toen was, staat mij nog levend voor,
't Was in Uw huis en kerk en onder het gehoor.
De woorden zijn geweest: Zo gij niet wordt geboren
Uit water en uit Geest, zo moet gij gaan verloren;
In 't koninkrijk van God kunt gij niet binnengaan,
Tenzij gij deze weg hier nog in wilde slaan.*

*Is dat het niet geweest, waardoor Gij mij kwam trekken
En dat ik lag als dood, om mij daar op te wekken?
Hebt Gij toen niet voor 't eerst mij aan mezelf ontdekt,
En hebt Gij, tot Uw dienst, mijn hart niet opgewekt?
Maar toen Gij mij deed zien mijn zonden en ellenden,
Zo was ik radeloos en wist mij niet te wenden.
Ik vond me gans ontbloot, met zond' en schuld belaân,
Waardoor ik werd belet om naar U toe te gaan.*

*Toen ik mij zo bevond, durfde ik niet komen,
Uit vrees dat ik niet zou worden aangenomen,
Tot op de tijd dat ik door Uwen knecht verstond,
Dat Gij mij aanbood, de goederen van 't verbond.
Toen heb ik mij vol schuld, ook aan U opgedragen;
Hoewel ik niet en had, hetgeen U kon behagen;
Ik lag me arm, ontbloot, voor Uwe voeten neer,
En koos U, Jezus lief! tot Koning en tot Heer.*

*'t Was of Gij tot mij zei: Kom maar tot Mij gelopen,
Al hebt ge niet met al, hier is 't om niet te kopen,
Al wat u nu ontbreekt, kom Ik u aan te biên,
Ik heb een medicijn voor al die tot Mij vliên;
Ik blijf ook hen getrouw, die zich maar tot Mij wenden,
Mijn algenoegzaamheid heeft geen begin of enden.*

Het was of Cornelia de Heere Jezus toen antwoordde:

*Ik kom U als een groot ellendig zondaar voor,
Ik kom tot Uwen troon, ach, neig tot mij Uw oor.*

Na nog enkele dichtregels te hebben uitgesproken, riep ze: "Haal in, haal in, gaat in, gaat in!" Direct daarna begon ze weer verder te dichten, waarvan maar enkele regels konden worden opgeschreven:

*Daar hebt Gij mij doen zien de Geest der heiligheid,
Daar hebt Gij mij doen zien Uw grote dierbaarheid,
Daar hebt Gij mij doen zien, hoe dat Gij met de Vader
Uw volk verkoren hebt, om in de tijd ze nader
Tot U te brengen; daar boodt Gij Uzelven aan,
Om zelfs tot in de dood voor haar te willen gaan
Daar hebt Gij mij doen zien al de genade-goed'ren,
Die Gij hebt weggelegd voor mij en al de broed'ren.*

*Daar hebt Gij ook mijn hart verzegeld door Uw Geest,
Zodat Zijn werk in mij in waarheid is geweest.
Daar hebt Gij mij doen zien al Uwe heerlijkheid,
Die Gij voor eeuwig mij had toebereid.
Ja mijn ziele! gij geniet
Alles wat uw oog nu ziet.*

*Welnu mijn lieve Vriend! ik heb U uitverkoren,
Wel, kom dan, Jezus lief! ach, wil naar mij nu horen,
Ai lieve Jezus kom! ja kom, o zoete Held.
Ai kom, mijn Bruidegom, ga met mij nu in 't veld.
Ach, kom nu Jezus, kom!
Ik ben uw eigendom.*

*In leven en in dood, o Vader, zie mij aan,
En neem mij door Uw Zoon, tot Uwe dochter aan.
Hij zei: Ik neem u aan Mijn kind, Mijn uitverkoren!
Ik heb op u gezien, eer gij nog werd geboren.*

Hierna zei ze weer: "Haal in, haal in, gaat in, gaat in!" Tot Gods volk sprak ze:

*Wel zielen Gods, uw werk is nog niet afgedaan,
Maar blijf op uwe post maar edelmoedig staan.
Ach, wees toch maar getrouw, uw tijd zal ook eens komen,
Dat gij in heerlijkheid zult worden opgenomen.*

Korte tijd daarna zei Cornelia tot de omstanders: "De Heere Jezus is mijn Vriend, Hij zal mij leiden tot de dood, ja over de dood. Als ik nog wat moet wachten, ik wil hierin ook de wil van mijn Vader gehoorzamen. Op het bloed en op de verdiensten van de Heere Jezus, daar steun ik op en daar zal ik op heengaan. O, wat zal dat zijn, gewassen, gedompeld en besprengd te worden met het bloed van de Heere Jezus. O, mijn Jezus is getrouw. Ik begeer wel te weten, de reden waar het vandaan komt, dat ik zo gelukkig ben, dat de Heere Jezus Zich over een ellendige heeft willen ontfermen, dat God de Vader op mij heeft willen zien en dat de Heilige Geest ook Zijn werk in mij gedaan heeft."

Nadat ze wat gedronken had, sprak ze: "Dáár zal de spijs en de buik teniet gedaan worden, daar heb ik niets meer nodig, daar is hemeldrank, God is daar alles en in allen. Zoveel als er nodig is tot verzadiging van allen; elk zal even vol zijn. Nu is mijn werk afgedaan, nu kan ik met de Heere Jezus zeggen: Ik heb U verheerlijkt op de aarde; Ik heb voleindigd het werk, dat Gij Mij gegeven hebt om te doen. En nu verheerlijk Mij, Gij Vader." (Joh. 17:4 en 5a).

Dit alles en nog meer heeft Cornelia gesproken waar allen bij stonden. Ook de dokter, die verwonderd was en meer dan één keer zei: "Is dat sterven? Ik heb meer goede mensen zien sterven, maar nooit op deze levendige manier, met zoveel verlangen naar de dood. Hier moesten eens atheïsten bij zijn; zouden ze dan nog kunnen zeggen, dat er geen God is? Ik zou niet durven zeggen dat het met haar ziekte beter was, omdat ze zo'n groot verlangen heeft om te mogen sterven. Zó'n jong meisje en dan zo'n verlangen naar de dood."

Daarna heeft Cornelia niet veel meer gesproken. Tot deze zondagavond was de ziekte tot haar linkerbeen beperkt. Het been was dik en opgezwollen, maar daarna is het verspreid door haar hele lichaam, tot de hersenen toe. Hierdoor kon ze ook niet veel meer spreken.

Maandag 20 januari

Alleen 's avonds zei Cornelia nog: "Er wordt mij gevraagd wat beter is, of Christus in ons sterft of vóór ons. Ik denk dat het beter is, in ons, zullen we eens mét Hem leven." Toen ds. Immens die avond bij haar kwam kende ze hem eerst niet, maar later sprak ze over die tekst uit 1 Johannes 2 vers 1, waar hij de vorige zomer te Domburg over gepreekt had. Toen hij wat aan haar vroeg, drong dit niet meer tot haar door. Daarna nam Cornelia weer afscheid van haar moeder en zus, die zij nog steeds kende en zij was verder die nacht stil.

Dinsdag 21 januari

's Morgens om negen uur sprak Cornelia tot de mensen die rond haar bed stonden: "Het is of er een wolk is, waar een stem uitkomt, die roept: Haal in, haal in! Ik wil mij aan de Heere Jezus overgeven. Is er in Israël wel zo'n wonderteken geschied, als aan mij?"

Toen haar gevraagd werd of ze de Heere Jezus al zag, zei ze: "Ja, zou ik Hem niet zien, nu ik moet heengaan? Hij heeft allang gereed gestaan om mij over te halen in Zijn zalige gemeenschap. Ik kan niet anders, of ik moet mijzelf in geloof en in liefde aan Hem opdragen."

Dezelfde middag, om half twee, zei ze nog: "Ik zou zo graag God dienen voor de Troon, Hij is zo een zalig deel."

Daarna heeft ze niet meer gesproken, maar ze verstond wel wanneer er tegen haar gesproken werd. De wolk, waar ze die zaterdag van gesproken had, door de heerlijkheid die Jezus op haar gelegd had, is merkbaar gebleven. Ook het sterk verlangen is haar bijgebleven.

Zo is Cornelia Constantia zacht en blijmoedig in de Heere ontslapen, op woensdagmorgen 22 januari 1716, om half acht.

3.5 Naschrift

Toen de bekende dichter Pieter Boddaert later het boekje over het sterfbed van Cornelia Constantia Winckelman gelezen had, maakte hij het gedicht, dat ook wordt genoemd in de voorrede van *De Godvruchtige Avondmaalganger* van Petrus Immens:

*Zie daar 't klein boekskes uitgelezen:
Mijn ziel, nu dient uw God geprezen,
En hooggeroemd Zijn wonderwerken,
In 't zwak gelove te versterken.
CONSTANTIA, die hier beneden
Standvastig heeft den strijd gestreden,
Die wel in duisternissen dwaalde,
Maar hoopte op Hem, Die nimmer faalde. (...)*

Ds. Immens stond in nauw contact met de familie Winckelman. Hij is in 1664 geboren en diende voor hij in 1688 naar Middelburg kwam, enkele jaren de gemeente in West-Souburg en in Zaltbommel. Tot zijn overlijden in 1720 was hij aan Middelburg

verbonden. Ook voor hem was het hier het land der ruste niet. In 1711 stierf op 21 februari een kind en op 25 februari zijn vrouw, en op 11 maart en de week daarop volgden er nog twee kinderen. Deze verliezen werden nog verzaamd, toen ook zijn zielenvriend ds. J. van Houten op 2 april in datzelfde jaar stierf.

Nog een Jonge zanger!

Petrus Immens had één zoon, die ook Petrus heette. Deze was in 1701 geboren. Zijn vader hoopte dat hij later ook predikant zou worden. Maar helaas is het zover niet gekomen, want na een kort ziekbed is zijn zoon op negentienjarige leeftijd gestorven. Het was toen negen jaar geleden dat zijn vrouw en drie dochters door de dood waren weggerukt. Mocht hij toen zeggen: “Hij is de Heere, al beliefdde het Hem mij tot stof te vermalen, ik heb niets te zeggen; Zijn doen is majesteit en heerlijkheid.” Ook nu mocht hij zich diep voor de Heere vernederen met de woorden: “*Toen antwoordde Job den Heere en zeide: Zie, ik ben te gering; wat zou ik U antwoorden? Ik leg mijn hand op mijn mond. Eenmaal heb ik gesproken, maar zal niet antwoorden, of tweemaal, maar zal niet voortvaren*” (Job 39: 36-38). Over deze tekst heeft hij na het overlijden van zijn zoon gepreikt. Zijn innerlijke gevoelens na het sterven van zijn zoon vertolkte hij in een ontroerend gedicht, waarvan de eerste en de laatste strofe nu volgen:

*O zwaar' en bitt're stond, door die gevreesde slag,
Ach, wat verschilt die van die heugelijke dag,
Toen ik, als vader, om die tijding mij verheugde,
Dat mij een zoon was geboren. Maar die vreugde
Is nu in rouw verkeerd. O, smartelijke maar'!
Mijn dier'bre zoon is dood! Die nog geen twintig jaar
Bereikte, is als een bloem in 't bloeien afgesneden.
't Is waar, ik zag vol vrees de dood met snelle schreden
Steeds naad'ren, wijl zijn kwaal (o wonde van mijn hart)
Mij dit al vroeg deed zien tot bitt're zielensmart.*

*Straks doet hij 'd ogen op en spreekt de vrienden aan:
Vaarwel, was zijne taal, mijn werk is afgedaan,
God geve, naar mijn wens, u allen, dat na dezen.
Uw eind ook, als het mijn, eens mag gezegend wezen,
Ik geef mij over aan mijn Zielenbruidegom,
O kom, ontvang mijn geest, o Heere Jezus kom!
Een felle doodskneep dreigt zijn jeugdig hart te breken.
Dit deed hem voor het laatst nog deze woorden spreken:
O Jezus, maak het kort! O kom, en neem mij aan!
Hij zwijgt en is de weg van alle vlees gegaan.*

Wie had kunnen denken dat zijn vader hem al na enkele weken zou volgen? Op 3 november 1720 deed ds. Immens zijn laatste preek in de Nieuwe Kerk te Middelburg. Tijdens deze dienst kregen veel toehoorders de indruk dat dit zijn ‘zwanenzang’ was. Veertien dagen later sprak hij zijn laatste woorden uit: “Nu zal ik haast over al mijn vijanden zegepralen.” Ds. Petrus Immens overleed op 18 november; hij was toen 56 jaar oud.

Geraadpleegde literatuur:

Petrus Immens, *Het wondere van Gods vrije genade door Jezus Christus, vertoond in een stervend christin, of het heilig leven en de zalige dood van mejuffrouw Cornelia Constantia Winkelman*, Nieuw-Beijerland 1933

Joh. Westerbeke, *De armen verzadigd*, Middelburg 1995

4. *Gerrit van Bale (1915-1920)*

4.1 *Uit de mond der kinderen!*

In de hierna volgende brief schrijft L.J. van Bale over het overlijden van zijn zoontje Gerrit. Gerrit was nog heel klein, toen door de ouders al opgemerkt werd dat hij anders was dan andere kinderen. Vooral in zijn laatste levensjaar werkte de Heere door in het jonge leven van Gerrit. Hij stierf één dag voor zijn vijfde verjaardag.

Van Bale zelf was ook geen vreemdeling van het leven der genade. Gerrits moeder was een ‘bekommerde’ vrouw, in wie de Heere na het overlijden van Gerrit ook doorgewerkt heeft.

De brief is gericht aan familie De Borst. Waarschijnlijk woonde deze familie in de buurt van Overschie.

Rotterdam, 6 december 1920

Geachte familie De Borst,

Bij dezen wens ik onder beding van genade aan uw verzoek te voldoen; hopende dat de Heere mij licht en wijsheid schenkt in deze zaak.

Zo ik mij herinner, heb ik u bij mijn laatste bezoek nog verteld, dat de kleine jongen er nogal werk mee had dat hij niet bekeerd was. Dat heeft zo ongeveer drie maanden geduurd en dan kon hij met tranen in de ogen zeggen dat hij bang was van het putje of de begraafplaats, omdat hij nog onbekeerd was. Nadien is dat nog toegenomen.

Nadat de zoon van ds. D. C. Overduin een onderwerp was gemaakt van Gods bemoeienissen, had hij daar zó’n betrekking op, dat hij moest en zou er naar toe gaan. Mijn vrouw is toen met hem er naartoe geweest. Het behaagde de Heere, dat die jongen aan ons kind vertelde wat God aan zijn ziel gedaan had en dat hij niet bang was om te sterven.

Na die tijd is dat meer toegenomen en dan kreeg hij zó’n pijn en benauwdheid in zijn buik. Als het dan weer zakte had hij nooit één klacht, maar hij zei: “Gelukkig nog niet gestorven, want ik ben nog onbekeerd.”

Dat is zo gebleven tot voor 5 à 6 weken. Ik kwam toen van de fabriek en hij riep met een blij gezicht: “Vader, kom nu eens hier.”

“En”, vroeg hij, “van wie denkt u dat ik het meeste houd?”

Ik zei: “Wel, van vader en moeder.”

Hij zei: “Ja, daar houd ik ook veel van, maar het meeste van de Heere.”

Ik vroeg hem: “Hoe kom je daaraan?”

Hij zei: “Ik weet niet hoe ik dat toch eens zeggen moet, maar omdat de Heere mij eerst heeft liefgehad, daarom houd ik veel van Hem en daarom alleen hoor, vader.”

O, wat sloeg dat aan in mijn ziel en toen zei hij: “Nu houd ik ook veel van al dat volk dat van de Heere is.”

O, wat had ik daar een gemeenschap in, zodat ik zeggen moest: “Heere, zou U nog op het zaad van zó een neer willen zien?” Mij kwamen met kracht deze woorden voor: “Vlees en bloed heeft u dat niet geopenbaard, maar Mijn Vader Die in de hemelen is.”

Toen zei ik tegen hem: “Maar Gerrit, dat gaat toch zó niet, want je hebt toch ook wel kwaad gedaan?”

Hij zei: “Ja, maar de Heere vergeeft de zonden en dat zal Hij ook mij doen.”

Toen kreeg ik zo dat kinderlijke geloofsvertrouwen te zien, dat de Heere op zijn ziel gebonden had en het geloof twijfelt nooit. O, wat ligt de waarheid zuiver en eenvoudig

als alle mensenverstand er buiten ligt. En zo heeft hij nog drie weken gelegen. Maar toen heeft hij niet meer gezegd dat hij bekeerd moest worden.

Toch was ik maar uitzienende of het gericht van God aan zijn ziel voltrokken mocht worden. Die werkzaamheden werden ook aangeboden, zodat hij eenzaam en gemeenzaam zocht te zijn. Het was dinsdagmorgen toen hij zei: “Moe, ga eens een poosje weg, ik wil zo graag alleen zijn.” Waarop mijn vrouw de kamer uitging. Het duurde tien minuten, toen riep hij: “Moe, kom nu maar weer,” en hij begon te zeggen: “U bent wel mijn lieve moe, maar Gerrit gaat sterven, de Heere komt hem zondag halen!”

O, dat afscheid nemen en dat troosten, dat hij zijn moeder deed, was hartroerend. Hij veegde de tranen van zijn moeders gezicht af en zei: “Moeder, nu mag u niet om mij huilen.”

Elke dag vroeg hij hoe lang het nog duurde voordat het zondag was. Dan zei hij: ”Wat zal ik blij zijn als het zondag is.”

Op zaterdagavond zei ik tegen hem: “Morgen is het zondag, Gerrit.” Toen stuurde hij mij en mijn vrouw weg. Hij wilde nog eens alleen zijn. Na een ogenblik riep hij ons en zei: “Nu ga ik zondag heen, de Heere komt mij halen. Geef mij nu nog een kus, want ik kan het niet meer doen.” Zijn mond was stijf van de spruw. Hij zei: “Als de Heere mij gehaald heeft, komt vader ook.” Hij zei tegen mijn vrouw: “Mocht de Heere dit als een pijl in uw ziel gebruiken”; want hij zei niet: “Moeder komt ook.”

Toen werd het 's nachts twee uur. Ik zei: “Gerrit, nu is het zondag.” Maar o, dat blijde gezichtje, toen ik dat zei. Hij zei: ”Gelukkig, dan komt de Heere mij halen.”

Hij bleef steeds bij kennis en zodoende was het zondagmorgen half negen. Ik en mijn vrouw hadden elk een handje vast. Hij richtte zijn oogjes naar omhoog, gaf twee snikjes en onze lieveling was niet meer. Hij was verlost van een wereld die in het boze ligt. Verlost om eeuwig te juichen voor de troon, met al de vrijgekochten des Heeren, door Zijn bloed

O, geachte vriend, heb ik ooit deze band der liefde gevoeld, als op deze zondagmorgen, om eenmaal mijn kind als een broeder te ontmoeten, met al de vrijgekochten des Heeren, om Hem eeuwig te loven en te prijzen. O, mijn ziel ging uit van sterk verlangen om met hem mee te gaan. Maar de Heere gaf ons vereniging in de weg en ons kind werd liefderijk van ons losgemaakt. Zo ging onze lieveling heen en hij verkreeg zijn wens en als zij hun wens verkrijgen, zullen zij huppelen van zielenvreugd.

Zijn ziekte was tuberculose in zijn buik, huidziekte, zware navelbreuk en ziekte in de lever. De laatste vijf dagen ook spruw. Zo zien wij dat de beker van lijden vol moet zijn. Wij hoorden geen klachten. O, eeuwig wonder!

Zo hebben wij hem op donderdag 2 december naar het graf gebracht. Dit was ook zijn verjaardag, waarop hij vijf jaar zou geworden zijn. Er was veel belangstelling; er waren drie volgkoetsen achter de lijkwagen. De Heere heeft het nog alles wél gemaakt, zodat ik nog giften heb mogen weigeren en ik zag hem met vreugde in het graf dalen, want daar hoorde ik dat stemmetje: “Vader komt ook!” En bij dat grafje kwam er zo in mijn hart:

*D' eenvoudigen wil Gods steeds gadeslaan;
'k Was uitgeteerd, maar Hij zag op mij neder. (Psalm 116:4)*

De dominee heeft op het graf gesproken over deze woorden: “Laat de kinderkens tot Mij komen” (Markus 10:14) en hoe Zijn lof zou verkondigd worden uit de mond der kinderen. Alzo had ik vrijmoedigheid om op de kaarten te laten zetten: “In de hope

des eeuwigen levens.”

Nu, geliefde vriend, hiermee heb ik aan uw verzoek voldaan.

Na groeten van uw vriend Van Balen en echtgenote.

4.2 *Naschrift*

Hoe kort het bovenstaande ook is, Gerrit mag zeker onder de *jonge zangers* gerekend worden. Zijn vader L. J. van Bale (1875-1963) was van 1919 tot 1942 ouderling van de Gereformeerde Gemeente aan de Boezemsingel te Rotterdam. Van Bale was geoefend in de genade en had ook de gave om een stichtelijk woord te spreken.

Gerrits moeder was Lijntje Cornelia Both. De woorden die Gerrit op zijn sterfbed tot haar sprak, zijn inderdaad als een pijl in haar hart gegaan, zodat het een middel was tot haar bekering. Na haar overlijden is Van Bale hertrouwd met Pietje Both.

Het zal ongetwijfeld ds. G. H. Kersten geweest zijn die de leiding had tijdens de begrafenis van Gerrit.

Later is Van Bale begrafenisondernemer geworden. Hij sprak tijdens een begrafenis soms ook een stichtelijk woord. Na het overlijden van ds. Kersten gebeurde het wel dat hij, als ouderling, de hele begrafenis leidde.

In november 1937 werd hij gevraagd als begrafenisondernemer voor de begrafenis van de twintigjarige Aart Bakker. Aart was geboren in een schippersgezin uit Sliedrecht. Wanneer zij met het scheepje in Rotterdam lagen, kerkten zij gewoonlijk bij ds. D. C. Overduin. Hij was vanaf zijn geboorte een zorgenkind. Zijn moeder had vanaf zijn kinderjaren hoop gekregen voor haar kind. Hij bracht zijn dagen altijd door in de kleine roef van het schip en leefde zeer afgetrokken van andere mensen. Korte tijd voor zijn sterven had zijn moeder de geschiedenis van Mefiboseth moeten lezen, waar hij bijzonder door getroost was. In 1937 is Aart gestorven en Van Bale werd verzocht als begrafenisbedienaar. Zijn moeder had gevraagd de begrafenis zo eenvoudig mogelijk te houden, mede omdat er haast geen geld was. Zij had zich niet uitgelaten over de hoop die in haar hart was voor haar jongen. Toen Van Bale hem echter in de kist legde, kreeg hij te geloven dat Aart reeds juichte voor de troon. Toen hij thuis kwam zei hij het ook tegen zijn vrouw. Omdat hij nu een Koningskind zou begraven, nam hij zich voor om de begrafenis niet sober te houden en zelf alles te betalen. Vóór de begrafenis vroeg hij nog aan de moeder van Aart of zij geen hoop voor haar zoon had. Haar antwoord was: “Och, Van Bale, ik mocht dat geloof wel hebben, maar het is eigen.” Haar nederigheid kwam in deze woorden wel uit, maar de Heere heeft er voor gezorgd dat Aart een koninklijke begrafenis kreeg. Van Bale heeft de totale leiding gehad en op de begraafplaats. Ernstig, getrouw en voor Gods volk sprak hij ‘naar het hart van Jeruzalem’. Er was onder de vele belangstellenden ook een Joodse dame, die hij bijzonder gepast aansprak.

L.J. van Bale was dus een bekende verschijning in Rotterdam. Toen hij na 1942 geen ouderling meer was, leefde hij meer teruggetrokken. In 1953 werd hij lid van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland. Op 18 februari 1963 is hij gestorven. Ds. H.J. Grisnigt (1894-1980) had de leiding bij de begrafenis.

Geraadpleegde literatuur:

Kerkblad Oud Gereformeerde Gemeenten in Nederland, 13^e jaargang (1990), nummer 4, 5 en 6

J. Mastenbroek, *Zijn vuur en haardstede*, dl. 2, Rotterdam 1998